

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex. A

S. o. u.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1943:30
JUSTITIEDEPARTEMENTET

STADSPLANEUTREDNINGEN 1942

II

FÖRSLAG TILL VISSA ÄNDRINGAR I
BYGGNADSSTADGAN

S T O C K H O L M

1 9 4 3

Statens offentliga utredningar 1943

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med författnings- och organisationsförslag för genomförande av ett förstatligande av den allmänna våghållningen på landet m. m. Beckman. 321 s. K.
2. Flyttningsersättningsakkunniga. Betänkande med förslag till ändrade grunder ersättning för flyttningskostnad. Marcus. 156 s. Ff.
3. 1941 års familjebeskattningsakkunniga. Betänkande med förslag till ändrade grunder för familjebeskattningen. Marcus. 170 s. Ff.
4. Utredning rörande skogsnäringens ekonomiska läge med förslag till åtgärder för höjande av näringens bärkraft. 3. Skogsbrukets transportfrågor: Vågar och järnvågar. Idun. 260 s. Jo.
5. Utredning rörande polismäns anslutning till politiska ytterlighetsriktningar m. m. Norstedt. 40 s. S.
6. Utredning och förslag angående pappersformaten inom statsförvaltningen. Beckman. 116 s. H.
7. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 1. Hygieniska förutsättningar för skolarbetet. Av U. Hjärne. Idun. 66 s. E.
8. Betänkande angående lovnadskostnadsindex. Norstedt. 147 s. Ff.
9. Utredning och förslag angående statsbidrag till daghem och lekskolor m. m. Beckman. 99 s. S.
10. 1940 års civila byggnadsutredning. Betänkande 1. Förslag till ändringar i Kungl. Maj:ts byggnadsstadga samt till föreskrifter rörande planläggning och utförande av byggnad för vissa vårdanstalter och folktandpolikliniker. Beckman. 80 s. K.
11. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 4. Förslag till åtgärder för textiltillforskningens ordnande. Heggström. 82 s. H.
12. Betänkande med förslag till statliga åtgärder för stödjande av den privata motorlösa flygningens och modellflygningens utveckling. Beckman. 77 s. Fö.
13. Besparingsberedningens slututlåtande. Marcus. 153 s. Ff.
14. Betänkande angående åtgärder mot spekulation i vattenkraft. Norstedt. 79 s. Ju.
15. Utredning och förslag angående statsbidrag till social hemhjälpverksamhet. Beckman. 87 s. S.
16. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 5. Förslag till åtgärder för järn- och metallforskningens ordnande. Heggström. 79 s. H.
17. Tillströmningen till de fria fakulteterna och arbetsförhållandena närmast efter avlagd examen samt militärtjänstgöringens inverkan på universitets- och högskoleungdomens studier och ekonomiska förhållanden. Norstedt. 145 s. S.
18. Utredning och förslag angående planmässigt sparande för familjebildning och statens bosättningslån. Beckman. 68 s. S.
19. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 2. Den psykologiska forskningens nuvarande ståndpunkt i fråga om den psykiska utvecklingen hos barn och ungdom m. m. Idun. 81 s. E.
20. Betänkande med förslag angående omorganisation av rättsmedicinalväsendet i riket. Beckman. 182 s. S.
21. Betänkande med förslag till reglering av det militära arvodesväsendet. Beckman 165 s. Ff.
22. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 6. Förslag till åtgärder för den geotekniska forskningens ordnande. Heggström. 65 s. H.
23. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. Norstedt. 170 s. Ff.
24. Betänkande med förslag till lag om redovisningsmedel m. m. Norstedt. 77 s. Ju.
25. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 3. Tiden juli 1941—juni 1942. Idun. 528 s. Fo.
26. Ladugårdsbyggnadsakkunniga. Meddelande nr 1. Djurstallars planering, värmehushållning och ventilation. Rydahl. 153 s. Jo.
27. Betänkande med förslag till lag om folkskyddsväsendet (folkskyddslag) m. m. Beckman. 406 s. S.
28. Betänkande med förslag angående den statliga statistikens organisation m. m. Marcus. 146 s. Ff.
29. Betänkande rörande sinnesslövärdens organisation med hänsyn till erforderliga åtgärder för beredande av skolundervisning åt bildbara sinnesslöa barn. Norstedt. 161 s. S.
30. Stadsplaneutredningen 1942. 2. Förslag till vissa ändringar i byggnadsstadgan. Norstedt. 77 s. Ju.

Ann. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1943: 30

JUSTITIEDEPARTEMENTET

STADSPLANEUTREDNINGEN 1942

II

FÖRSLAG TILL VISSA ÄNDRINGAR I BYGGNADSSTADGAN

STOCKHOLM 1943

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

432356

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERIET 1918 20
TEKNOLOGISKA HOGSKOLEN

STADSPLANFÖRREDDNINGEN 1913

II

FÖRSLAG TILL NYSSA ÄNDRINGAR I

STADSPLANEN

STADSPLANEN
FÖRREDDNINGEN 1913
AV
KONSTNÄREN
A. A. ROBERTS
OCH
C. G. ROBERTS

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 november 1941 tillkallade Chefen för justitiedepartementet den 19 december 1941 statssekreteraren K. E. Elliot, generaldirektören O. H. Malmberg, stadsarkitekten G. M. W. Wetterling och föredraganden för stadsplaneärenden i kommunikationsdepartementet, numera e. o. kanslirådet N. E. J. Aurén att verkställa utredning av frågan om regionplanelagstiftning och en översyn av gällande lagstiftning för byggnadsverksamheten jämte vad därmed äger samband. Tillika uppdrogs åt Elliot att vara ordförande samt förordnades assessorn i hovrätten för Övre Norrland B. A. Nordenstam att vara sekreterare åt utredningsmännen.

Utredningen, som antagit benämningen stadsplaneutredningen 1942, har, på sätt i direktiven förutsattes, gjort vissa avsnitt av ämnet till föremål för behandling vart för sig. Enligt denna princip har utredningen tidigare färdigställt och den 16 april 1942 till Herr Statsrådet överlämnat betänkande med förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelningssärenden m. m. (stat. off. utr. 1942: 27). I samband därmed anmälde utredningen, att utredningen beslutat företaga en översyn av föreskrifterna i gällande lokala byggnadsordningar i syfte att åstadkomma mera rationella och enhetliga bestämmelser, samt att utredningen hade för avsikt att, när detta arbete avslutats, såsom nästa etapp framlägga resultatet därav.

Till utredningen har överlämnats 1940 års civila byggnadsutrednings betänkande I (stat. off. utr. 1943: 10) för att, såvitt däri föreslagits vissa ändringar i byggnadsstadgan, tagas i övervägande vid fullgörande av utredningsuppdraget.

Utredningen, som skänkt de av civila byggnadsutredningen framförda synpunkterna och förslagen vederbörligt beaktande, får, under åberopande av vad sålunda förekommit, härmed vördsamt såsom ett andra delbetänkande överlämna av utredningen uppgjort förslag till vissa ändringar i byggnadsstadgan.

Samtidigt med det arbete, vars resultat här föreligger, har utredningen varit sysselsatt med utarbetande av sitt slutbetänkande. Någon bestämd tidpunkt för dettas färdigställande kan emellertid icke ännu angivas.

Under utredningsarbetet har samråd skett med följande personer, vilka av Herr Statsrådet utsetts att på kallelse av ordföranden deltaga i överläggningar med utredningen, nämligen byggmästaren E. V. Andersson, arkitekten L. Bergvall, civilingenjören H. B. Bernhard, civilingenjören tekn. dr N. B. Hast, brandinspektören K. A. Janzon, civilingenjören S. V. Lundquist, arkitekten T. Møller, byråingenjören tekn. dr J. A. Rydberg samt länsarkitekten K. Sörensen.

Förste amanuensen i kommunikationsdepartementet S. Lang har för utredningens räkning gjort vissa sammanställningar av bestämmelserna i olika lokala byggnadsordningar, vilka sammanställningar legat till grund vid utredningsarbetet.

Särskilt yttrande av herr Aurén bifogas.

Stockholm den 17 juni 1943.

KNUT ELLIOT

HARALD MALMBERG

GUNNAR WETTERLING

NILS AURÉN

Allan Nordenstam.

F Ö R F A T T N I N G S T E X T .

Förslag

till

Kungörelse

om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931
(nr 364).

Härigenom förordnas, dels att 2, 49—58, 61, 70, 73, 79 a, 116 och 124 §§ byggnadsstadgan den 20 november 1931¹ skola erhålla följande ändrade lydelse, dels ock att i samma stadga skola införas fyra nya paragrafer, betecknade 56 a, 60 a, 60 b och 109 a §§, av nedan angivna innehåll samt, beträffande 60 b §, med den överskrift, som i det följande anges:

2 §.

Byggnadsordning antages av stadsfullmäktige, efter byggnadsnämndens hörande, men skall, för att bli va gällande, fastställas av Konungen.

Av stadsfullmäktige antagen byggnadsordning insändes till Konungens befallningshavande, som har att med eget utlåtande överlämna densamma till Konungen.

Vad nu sagts gälle ock i fråga om ändring av byggnadsordning; dock må ändring, som ej innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, fastställas av Konungens befallningshavande.

Saknar stad byggnadsordning och har sådan ej blivit av stadsfullmäktige antagen inom två år efter det denna stadgas bestämmelser angående stad blivit för staden gällande, ankommer det å Konungens befallningshavande att anmäla förhållandet hos Konungen.

Till ledning vid uppgörande av byggnadsordning skall byggnadsstyrelsen upprätta ett eller flera normalförslag.

49 §.

1 mom. Alla i en byggnad ingående bärande delar skola givas sådana mått, att påkänningarna icke överskrida de värden, som angivas i av byggnadsstyrelsen utfärdade anvisningar, samt skola i övrigt utformas i enlighet med vad nämnda anvisningar härom innehålla.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 53 § SFS 1936:218, beträffande 54 § SFS 1940:121 och beträffande 79 a § SFS 1937:293.

2 mom. Boningsrums golv, väggar och tak, som gränsa mot det fria eller mot icke uppvärmt utrymme, skola så utföras, att de erhålla minst den värmeisoleringsförmåga, som angives i av byggnadsstyrelsen utfärdade anvisningar.

Boningsrum skall, där tillbörlig uppvärmning eljest ej erhålles, förses med tjänilig eldstad eller annan tillfredsställande anordning för rummets uppvärmning.

Vad i första och andra styckena föreskrives om boningsrum skall gälla jämväl om arbetsrum; dock att med hänsyn till arten av den verksamhet, för vilken rummet är avsett, eftergift i skälig mån skall av byggnadsnämnden medgivas.

3 mom. Byggnad, som inrymmer bonings- eller arbetsrum, skall uppföras så, att nöjaktig ljudisolering erhålles. Närmare föreskrifter härom meddelas av byggnadsnämnden enligt anvisningar, som utfärdas av byggnadsstyrelsen.

4 mom. För vinnande av tillfredsställande luftväxling inom byggnad skall iakttagas:

att bonings- och arbetsrum samt bad- och duschrum förses med erforderlig anordning såväl för införande av frisk luft som för avlägsnande av den förbrukade;

att i kök eller annat utrymme för matlagning samt tvättstuga anordnas imrör;

att skafferi förses med friskluftsintag;

att klosettrum förses med utsugningskanal; samt

att till pannrum med eldstad anordnas luftintag direkt utifrån, där ej undantag finnes kunna medgivas med hänsyn till anläggningens ringa storlek eller andra särskilda omständigheter.

Närmare föreskrifter om luftväxlingens ordnande meddelas av byggnadsnämnden enligt anvisningar, som utfärdas av byggnadsstyrelsen.

5 mom. I varje boningsrum skall finnas fönster, som skall vara tillräckligt stort och lämpligt anbragt samt så vetta omedelbart åt det fria, att rummet erhåller god dager. Vad nu sagts gälle ock om arbetsrum; dock att med hänsyn till arten av den verksamhet, för vilken rummet är avsett, eftergift i skälig mån skall av byggnadsnämnden medgivas.

6 mom. Till skydd mot fukt i bonings- och arbetsrum skola iakttagas de anvisningar, som byggnadsstyrelsen härom utfärdar.

50 §.

1 mom. I boningsrum — — — tillhör bostadslägenhet.

2 mom. Golv i tvättstuga, bad-, dusch- och klosettrum skall utföras av för vatten ogenomträngligt ämne samt i tvättstuga, bad- och duschrum läggas i lutning mot avlopp. Bjälklag under sistnämnda utrymmen skall, där så lämpligen kan ske, utföras av betong. Utföres bjälklaget av trä, får fyllning ej förekomma.

51 §.

1 mom. Bostadslägenhet skall så anordnas, att den bereder möjlighet till trevnad och god hygien. Den skall sålunda erbjuda lämpliga och tillräckliga möbelplatser, vara försedd med tambur, nödiga garderobsutrymmen och behövlig sanitär utrustning samt i övrigt tillgodose skäliga anspråk på utrymme och bekvämlighet. Lämplig förbindelse bör anordnas mellan rummen med undvikande i möjligaste mån av mörka eller otillräckligt dagerbelysta utrymmen.

Vid planläggande av bostadslägenhet bör tillses, att den får i möjligaste mån soligt läge och, där så lämpligen kan ske, göres genomluftbar.

2 mom. Bonings- och arbetsrum skola givas den storlek, som från hälsovårdssynpunkt och med beaktande av övriga i varje fall inverkan omständigheter kan anses tillfredsställande.

Boningsrums golvyta får icke understiga 9 kvadratmeter; dock må för matrum med direkt anslutning till kök golvytan vara minst 6 kvadratmeter. Undantag må ock medgivas av byggnadsnämnden för sovrum, avsett för högst en person eller eljest, där särskilda förhållanden föreligga. I intet fall får golvytan understiga 6 kvadratmeter.

I bostadslägenhet om ett eller flera rum och kök får golvytan hos det största rummet ej understiga 17 kvadratmeter, och må i annan bostadslägenhet med endast ett rum dettas golvyta icke understiga 15 kvadratmeter, om till lägenheten hör kokvrå eller annat utrymme för matlagning, samt eljest 12 kvadratmeter. Undantag härifrån må av byggnadsnämnden medgivas för lägenhet, vars användning står under betryggande tillsyn, liksom eljest i särskilda fall.

Kokvrå får icke givas mindre golvyta än 2 kvadratmeter och icke mindre bredd än 1,35 meter. Bredden av kök får ej understiga 1,5 meter. Kokvrå och kök böra vara försedda med fönster, som är öppningsbart mot det fria.

Såsom kök skall anses utrymme för matlagning med större golvyta än 4 kvadratmeter.

Minsta tillåtna golvytan hos bad-, dusch- och klosettrum bestämmes av byggnadsnämnden enligt anvisningar, som utfärdas av byggnadsstyrelsen.

3 mom. Bonings- och arbetsrum skola hava en höjd av minst 2,70 meter; dock må i genomluftbar lägenhet inom helt fribelägen byggnad samt i genomluftbar lägenhet inom byggnad med ett djup av högst 11 meter rumshöjden begränsas till 2,50 meter.

Utän hinder av vad nu sagts må rumshöjden i byggnad, som ej inrymmer flera än två för familj avsedda lägenheter, vara lägst 2,40 meter samt å vinden till enfamiljshus vara lägst 2,30 meter.

Möter svårighet att för något enstaka rum i bostadslägenhet eller eljest i särskilda fall ernå föreskriven minimihöjd, må byggnadsnämnden tillåta mindre rumshöjd, dock ej under 2,10 meter.

Ej må i något fall boningsrums kubikinnehåll understiga 15 kubikmeter.

4 mom. Vad i 2 mom., med undantag av första stycket, samt 3 mom. sägs skall icke gälla beträffande allmän byggnad, vartill ritningar prövas av

Konungen eller enligt Konungens förordnande av central statlig myndighet, eller beträffande annan allmän byggnad, såframt den tillhör kronan.

52 §.

1 mom. Grund skall läggas på marklager av tillräcklig bärförmåga eller, där sådan finnes endast å större djup, säkerställas genom pålning eller på annat sätt.

2 mom. Grundmur eller grundpelare, som icke lägges på berg, skall nedföras till frostfritt djup. Lägges grund på berg, skola, där så erfordras, pal-lar utsprängas för densamma, och skall för byggnad i gatulinje berget invid gatan nedsprängas minst 30 centimeter under gatuplanet.

3 mom. Uppföres byggnad av mer än en vånings höjd i gräns mot grannes fastighet, skall grundmur eller grundpelare i gränsen nedföras till vanligt källardjup, ändock att källare i byggnaden ej ifrågakommer.

Vad i första stycket stadgas skall ej gälla, där marken utgöres av berg och källare ej anordnas i byggnaden närmare gränsen än 3 meter. Undantag från stadgandet i första stycket må därjämte efter grannens hörande medgivas av byggnadsnämnden, där nämnden med hänsyn till höjdförhållanden eller markens beskaffenhet eller eljest prövar skäligt.

4 mom. Där källare anordnas, skola grundmur och källargolv så utföras eller behandlas samt omgivande mark så dräneras, att erforderligt skydd erhålles mot fukt i källaren. Vad här sagts om källargolv gäller även annat golv, som lägges direkt på marken.

Där källare ej anordnas, skall marken invid grundmurarna och under byggnaden på tillfredsställande sätt dräneras, varjämte matjord under byggnaden skall bortschaktas, bottenvåningens bjälklag väl isoleras mot kyla, fukt, dunster och annan olägenhet samt det fria utrymmet därunder väl ventileras.

5 mom. Murar och väggar skola medelst betryggande fuktisolering avskiljas från grunden.

53 §.

1 mom. Byggnad, som uppföres i gräns mot grannfastighet, skall, såvida ej framförvarande område till minst 9 meters bredd är undantaget från byggande, avskiljas från denna fastighet medelst brandmur.

Där särskilda — — — bestridande hävas.

Då särskilda — — — avsevärt ökas.

2 mom. Byggnad av trä, innehållande bonings- eller arbetsrum, med större planyta än 300 kvadratmeter skall, där ej byggnadsnämnden på grund av särskilda skäl medgiver undantag, genom brandmur avdelas så, att ingen del överstiger nämnda mått.

3 mom. Brandmur skall uppföras antingen av bränt tegel med en volymvikt av minst 1,6 kilogram per kubikdecimeter och med väl fyllda fogar, varvid muren skall givas en tjocklek av minst 25 centimeter, eller ock i annan, av byggnadsstyrelsen godkänd, likvärdig konstruktion; dock gäller för ej

motbyggd brandmur, som utgör yttervägg till bonings- eller arbetsrum, i tillämpliga delar vad i 49 § 2 mom. stadgas.

4 mom. Vid införande i brandmur av imrör eller annan luftkanal skola kanalens ytter- och innerväggar sammanlagda hålla minst den för muren föreskrivna godstjockleken. Införes slits i brandmur, skall vad nu sagts äga motsvarande tillämpning. Vid luftkanal, vars bredd i murens längdriktning ej överstiger 15 centimeter, och vid vertikal slits av samma bredd må dock godstjockleken vara mindre men får ej understiga 12 centimeter mot murens yttersida.

Angående rökrör i brandmur samt angående luftkanal i brandmur, som ej är motbyggd, gäller vad i 56 § 1, 2 och 6 mom. stadgas om väggar kring sådana kanaler.

Anbringas bjälkändar i brandmur, skall murens tjocklek på yttersidan vara minst 12 centimeter.

Utföres brandmur i särskild, av byggnadsstyrelsen godkänd konstruktion, må medgivnas de undantag från bestämmelserna i detta moment, som påkallas av omständigheterna.

5 mom. Brandmur skall uppföras från grunden till byggnadens tak. Är taket av samma höjd som grannhusets, skall antingen muren uppdragas 30 centimeter däröver eller takets undersida förses med åtminstone brandhärdig beklädnad till en bredd av minst 60 centimeter närmast brandmuren. Takpanel eller annat trävirke än yttre väggbeklädnad får icke framdragas över brandmur.

6 mom. Brandmur, som helt eller delvis icke är motbyggd, skall behandlas såsom fasad och avfärgas i lämplig färgton. Uppför granne byggnad mot sådan brandmur, är murens ägare skyldig att å delar som motbyggas borttaga utspringande isolering, listverk och dylikt.

54 §.

1 mom. För minskande av fara för brands spridning må byggnadsnämnden efter brandchefens hörande föreskriva, i vad mån källare eller vind eller byggnad i sin helhet skall avdelas med brandsäkra, brandhårdiga eller flamskyddande väggar, och huru takets undersida invid sådan vägg å vind skall skyddas mot brand. Öppning i dylik avskiljande vägg skall förses med dörr av åtminstone brandhärdig konstruktion.

2 mom. Å hanbjälkarna eller inom utrymme ovan inredd vind må i byggnad med mer än två våningar, vindsvåningen inräknad, boningsrum ej anordnas och ej heller uppsättas skiljeväggar i vidare mån än byggnadsnämnden kan finna nödigt föreskriva till skydd mot brands spridning. Ej heller må sådant utrymme eller någon del därav användas som upplag för brännbara föremål, för såvitt detsamma ej är avskilt från undervarande vindsvåning medelst ett med brandbotten försett eller i brandsäker konstruktion utfört bjälklag, vilande på brandsäker stomme, i vilket fall utrymmet må uppdelas medelst skärmar av metalltrådsnät eller på annat sätt, som kan av

byggnadsnämnden godkännas, för tillgodoseende av i huset boende personers behov av förvaringsrum.

3 mom. I byggnad med två våningar eller med två våningar jämte inredd vind skola, om byggnaden inrymmer mer än fyra lägenheter för bostads- eller affärsändamål, ovan källarbjälklaget inre vägg- och takytor åtminstone flamskyddande beklädas. I byggnad för bostads- eller affärsändamål med tre eller flera våningar skola motsvarande byggnadsdelar förses med åtminstone brandhändig beklädnad.

I källarum med eldstad skola väggar och tak förses med åtminstone flamskyddande beklädnad.

Där i fabriker, verkstäder eller dylika anläggningar, som kunna medföra eldfara, väggar och tak av trä förekomma, skola dessa åtminstone flamskyddande beklädas, såvida ej byggnadsnämnden efter brandchefens hörande finner skäligt medgiva undantag eller föreskriva annan anordning.

4 mom. Angående bjälklags och vertikala bärverks utförande i brandsäker konstruktion samt byggnads inrättande i övrigt med hänsyn till luftskyddet gäller vad därom är särskilt stadgat.

55 §.

Byggnad skall, därest icke själva taklaget utgöres av brandsäker betongkonstruktion, täckas med taktegel, skiffer, plåt eller annat av byggnadsstyrelsen godkänt material, som erbjuder betryggande skydd mot antändning genom gnistor eller flygbränder. Vid bestämmande av taktäckningsmaterialet bör avseende fästas jämväl vid vad som kan vara för utseendet lämpligt, särskilt med hänsyn till det å närliggande byggnader använda.

Tak och altaner skola givas tillräcklig lutning för vattnets avledande mot erforderliga takrännor och stuprör, vilka senare, om de icke förbindas med avloppsnet, skola neddragas till ett avstånd av högst 30 centimeter från marken, byggnadsnämnden likväl obetaget att föreskriva annat mått. Tak får ej så anordnas, att vatten därifrån faller å grannes tomt.

Å takfall med brantare lutning än 1 : 3 skola, där ej byggnadsnämnden medger undantag, lämpliga anordningar vidtagas till skydd mot olycksfall vid arbeten å taket. Byggnad med mer än en våning skall utrustas med erforderligt antal lätt åtkomliga takluckor eller tillräckligt stort öppningsbart takfönster i järnram.

56 §.

1 mom. Skorsten skall utföras av bränt tegel med en volymvikt av minst 1,6 kilogram per kubikdecimeter och med väl fyllda fogar samt skall från grunden vila på brandsäker konstruktion. Skorsten skall uppdragas genom yttertaket i eller så nära intill taknocken som möjligt och i allmänhet till en meter över denna eller den högre höjd, som byggnadsnämnden med hänsyn till särskilda omständigheter kan finna skäl föreskriva, samt skall i skärningen med yttertaket kringklädas med plåt eller förses med annan lämplig tätning. Skorsten skall väl fogstrykas, kalkrappas eller plåtbeklädas.

Skorstens omslutningsväggar skola hava en tjocklek av minst 12 centimeter samt skiljeväggar mellan rökrör en tjocklek av minst 6,5 centimeter; dock skola väggarna kring rökrör från värmepanna hava en tjocklek av minst 25 centimeter, om värmepannan har en eldyta av 5 kvadratmeter eller däröver, och i annat fall 12 centimeter. För skorsten till ångpanna och dylikt eller för fristående skorsten anpassas ytterväggarnas tjocklek efter skorstenens höjd och beskaffenhet.

Skorsten må ock utföras på annat sätt än i första och andra styckena sägs, därest konstruktionen blivit godkänd av byggnadsstyrelsen.

2 mom. Rökrör bör, för undvikande av inre kondensering och inrökning, om så erfordras skyddas mot avkylning. Där rökrör framdrages i annan yttervägg än motbyggd brandmur, skall rörets vägg på yttersidan hava en värmeisoleringsförmåga motsvarande minst 25 centimeters vägg av murtegel.

Rökrör bör icke anbringas intill garderober, skafferier eller andra utrymmen, som kunna besväras av värme. Kan detta ej undvikas, bör rökröret på lämpligt sätt isoleras mot sådant utrymme.

3 mom. I hus, som nybygges, skall varje eldstad hava eget rökrör. Detsamma skall gälla beträffande inrättande av ny eldstad i äldre hus; dock att om svårighet möter att för sådan eldstad anordna eget rökrör eller eljest särskilda skäl föreligga, byggnadsnämnden må medgiva, att för högst två kakelugnar eller kaminer användes gemensamt rökrör, därvid emellertid nödiga försiktighetsmått mot eldfara samt spridning av rök till annan lägenhet skola iakttagas.

4 mom. Rökrör, som göres fyrkantigt, skall hava en genomskärningsyta av minst 13×13 centimeter, rökrör från öppen spis dock minst 13×26 centimeter. Genomskärningsytan av fyrkantigt rökrör från värmepanna bestämes av byggnadsnämnden med ledning av anvisningar, som utfärdas av byggnadsstyrelsen; dock får genomskärningsytan av sådant rökrör ej understiga 13×20 centimeter.

Rökrör må ock utföras på annat sätt än i första stycket sägs, därest konstruktionen blivit godkänd av byggnadsstyrelsen.

Rökrör får icke uppföras i större lutning mot lodlinjen än 45 grader; dock må byggnadsnämnden, där mekanisk ventilationsanordning finnes eller eljest särskilda skäl föreligga, medgiva undantag härifrån. I rökrör skall, där så erfordras, anbringas renslucka.

Avgasningsrör från gasspis skall, därest sådant med hänsyn till spisens storlek erfordras, indragas i imröret.

5 mom. Där eldstad icke kan direkt anslutas till rökrör i skorsten, må förbindelserör av betryggande beskaffenhet användas. Sådant rör må göras av plåt, varvid dock skall tillses, att röret icke anbringas närmare oskyddat trävirke än 45 centimeter och ej heller närmare trävirke, försett med brandhärdig beklädnad, än 25 centimeter.

6 mom. Fyrkantigt imrör från kök skall hava en genomskärningsyta av minst 13×20 centimeter och imrör från tvättstuga en genomskärningsyta av minst 13×26 centimeter.

Imrör må ock utföras på annat sätt än i första stycket sägs, därest konstruktionen blivit godkänd av byggnadsstyrelsen.

Vad om rökrör stadgas i 4 mom. tredje stycket skall äga motsvarande tillämpning i fråga om imrör.

Imrör och andra luftkanaler skola utföras av varaktigt, icke brännbart material av tillräcklig hållfasthet samt på mot eldfara betryggande sätt. Det ankommer på byggnadsstyrelsen att meddela de närmare anvisningar härom, som finnas erforderliga.

Där luftkanal med naturligt drag framdrages i annan yttervägg än motbyggd brandmur, skall kanalens vägg på yttersidan hava en värmeisoleringsförmåga motsvarande minst 25 centimeters vägg av murtegel.

56 a §.

1 mom. Byggnadsdelar av trä få ej förekomma på mindre avstånd från rökrörs eller eldstads insida än 25 centimeter. Beträffande rökrör från värmepanna, som har en eldyta av 5 kvadratmeter eller däröver, samt eldstad i sådan värmepanna skall avståndet vara minst 38 centimeter. Mellanrum mellan trävirke samt rökrör eller eldstad skall fyllas med sten eller annat icke brännbart ämne.

Vad i första stycket sägs skall icke äga tillämpning å byggnadsdelar av trä, som tillhöra rums omfattningsytor, såsom golvbeläggning, takpanel, foder och lister; dock att sådana byggnadsdelar icke må anbringas närmare rökrörs eller eldstads insida än 12 centimeter.

Träpropp får icke anbringas i rökrörs vägg närmare rörets insida än 25 centimeter. I vägg till rökrör från värmepanna må ej verkställas bilning närmare rörets insida än 25 centimeter, ej heller får i sådan vägg anbringas upplag för balkar.

2 mom. Eldstads botten må icke läggas närmare därunder befintligt trä än för kakelugn, murad spis och kamin 25 centimeter samt för köksspis 40 centimeter.

3 mom. Kakelugnar och murade spisar skola uppföras på mur, i mur fästade bärjärn eller brandsäkert bjälklag. Framför eldstad lägges plan av sten, betong eller dylikt till minst 45 centimeters bredd för spis och minst 30 centimeters bredd för kakelugn och kamin med utsträckning åt sidorna, för kakelugn till sockelns bredd samt för spis till 15 centimeter och för kamin till 10 centimeter på vardera sidan utöver spisens eller kaminens bredd.

4 mom. Från vad i 1 mom. första och andra styckena samt 2 mom. stadgas beträffande rökrör och eldstäder må avvikelse medgivnas i den mån särskilda anordningar vidtagas, som erbjuda motsvarande skydd mot eldfara.

Bestämmelserna i 2 och 3 mom. gälla ej spisar, kaminer eller andra apparater, inrättade för eldning med gas, fotogen eller dylikt eller för elektrisk drift. Sådana apparater skola uppställas och isoleras på ett mot eldfara betryggande sätt.

57 §.

1 mom. Byggnad skall hava utgångar, förstugor och trappor i erforderligt antal och lämplig storlek samt så belägna och anordnade, att de vid eldfara bereda största möjliga trygghet för i byggnaden varande personer.

Trappa skall hava lämplig stigning.

2 mom. I byggnad med mer än tre våningar, vindsvåning inräknad, skola trappor jämte tillhörande planer och omslutningsväggar göras brandsäkra. I sådan byggnad skola trapporna hava förbindelse med vinden men kunna avstängas mot källare och vind med åtminstone brandhårdiga dörrar.

3 mom. För inre kommunikation mellan våningarna må byggnadsnämnden, utan hinder av vad i 2 mom. sägs, kunna lämna tillstånd till anordnande av trappa under villkor att erforderliga åtgärder vidtagas till undvikande av ökad eldfara.

4 mom. Huvudtrappas lopp i byggnad om tre eller fyra våningar, vindsvåning inräknad, skall hava en bredd av minst 1,85 meter och i hus med färre våningar minst 1,20 meter. Förekommer större antal våningar än fyra, skall bredden vara minst 1,50 meter.

Om trappan göres rak och trapploppen skiljas endast genom räcken, må bredden kunna minskas med högst 15 centimeter.

I byggnad, som har högst två våningar, vindsvåning inräknad, och som inrymmer högst fyra lägenheter, må trappbredden begränsas till en meter.

Vid mätning av trappbredd skall avdrag ej ske för ledstång eller räcke.

Från här meddelade föreskrifter må byggnadsnämnden medgiva undantag för trappa i enfamiljshus.

5 mom. Förstuga och trapplan, från vilket finnas ingångar till flera än två lägenheter, skola vid huvudtrappa minst hava den bredd, som stadgas i 4 mom. första stycket. Annat trapplan vid huvudtrappa skall minst hava den bredd, som stadgas i 4 mom. andra stycket.

6 mom. Trappa skall vara försedd med ledstång, såvitt den icke endast förbinder skilda våningar inom samma lägenhet eller dess ändamål eljest föranleder undantag.

7 mom. I fråga om byggnader, som upptaga lokaler, avsedda att samtidigt inrymma ett större antal människor, skall särskilt iakttagas, att dörrarna göras utåtgående.

58 §.

I fråga om byggnader, som innehålla fabriks- eller verkstadslokaler, eldfarliga upplag, hissar eller andra särskilda inrättningar eller lokaler, avsedda att samtidigt inrymma ett större antal människor, skola i byggnadsordningen intagas de bestämmelser angående byggnadens uppförande och inredande, som utöver de i denna stadga eller eljest meddelade finnas med hänsyn till byggnadens beskaffenhet eller ändamål erforderliga till skydd mot eldfara.

60 a §.

Finnes med hänsyn till ortsförhållandena eller andra särskilda omständigheter avvikelse från de enligt 49—57 §§ gällande bestämmelserna påkallad, må därom förordnas i byggnadsordning. För särskilt fall må sådan avvikelse på byggnadsnämndens framställning beslutas av Konungens befallningshavande eller, där fråga är om mindre avvikelse, som ej innebär skärpning, samt byggnadsnämnden till sitt biträde har stadsarkitekt vilken tillstyrkt åtgärden, av nämnden.

Om rivning.

60 b §.

Innan byggnad rives skall tillses, att den är fri från ohyra.

61 §.

1 mom. Nybyggnad må — — — byggnadsnämndens lov.

Byggnadsnämndens lov — — — av lägenheter;

varje ändring, som berör eldstad eller rök- eller imrör;

återställande av — — — eller materialgårdar.

2 mom. I byggnadsordningen — — — och plantering.

70 §.

Byggnadslov erfordras icke för arbete, berörande allmän byggnad, vartill ritningar prövas av Konungen eller enligt Konungens förordnande av central statlig myndighet, eller annan allmän byggnad, såframt den tillhör kronan.

I byggnadsärende, som skall underställas Konungens eller central statlig myndighets prövning, skall byggnadsnämnden beredas tillfälle att yttra sig före underställningen. Innan arbetet påbörjas, skall anmälan om detsamma ingivas till byggnadsnämnden. Anmälan skall vara åtföljd av karta med kopia, som i 62 § sägs, ävensom för arkivering lämpliga byggnadsritningar med tillhörande beskrivning.

Skall för kronans räkning verkställas nybyggnad, vartill ritningar icke prövas av Konungen eller central statlig myndighet, skall anmälan om byggnadsföretaget, åtföljd av handlingar, som nyss sagts, ingivas till byggnadsnämnden. Finner nämnden byggnaden ej motsvara skäligena anspråk på sundhet, säkerhet mot eldfara, prydlighet eller hänsyn till stadsbilden och ortsförhållandena, eller är anledning till erinran i fråga om byggnadens ändamål, läge eller inverkan å grannes rätt, må nämnden inom en månad efter handlingarnas mottagande hos vederbörande förvaltning begära, att frågan underställes Konungens prövning, och må i ty fall byggnaden ej uppföras, innan Konungen givit lov därtill.

73 §.

1 mom. För tillsyn — — — färdigt skick.

Innan byggnad tages i bruk, skall anmälan om arbetets avslutande göras

hos byggnadsnämnden. Härvid skall företes bevis av skorstensfejaren, att eldstäder och rökrör samt imrör och ventilationsanordningar blivit av honom undersökta och godkända. Där så påfordras av byggnadsnämnden, skall undersökningen omfatta jämväl provtryckning av skorstenen.

Då arbete — — — hälsovårdsnämnden åvägbringas.

2 mom. Vid arbete — — — hos Konungen.

3 mom. Närmare föreskrifter — — — i byggnadsordningen.

79 a §.

I fråga — — — ytterligare följande:

1. Byggnad, som ej sammanbygges eller kan förväntas komma att sammanbyggas med byggnad å grannes fastighet, må icke läggas på mindre avstånd från fastighetens gräns än som motsvarar hälften av den för byggnaden tillåtna största höjden. Ej heller må sådan byggnad läggas närmare gränsen än 4,5 meter, därest icke byggnadsnämnden efter medgivande av grannen tillåter det. Avståndet mellan icke sammanbyggda byggnader på angränsande fastigheter må ej i något fall understiga 9 meter. Uppföres byggnad av trä med två våningar jämte vindsvåning, må avståndet till gräns mot grannfastighet ej understiga 6 meter.

2. Avståndet mellan — — — 4,5 meter.

3. Finnes uthus — — — sådant medgiva.

4. Framför fönster — — — annat fönster.

5. Boningshus av — — — dess yta.

6. Uthus eller — — — större våningshöjd.

109 a §.

För område, för vilket fastställt byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, må Konungens befallningshavande, i den mån så med hänsyn till bebyggelsens art och omfattning samt omständigheterna i övrigt finnes lämpligt, i byggnadsordning förordna, att i stället för bestämmelserna i 104—109 §§ de i 49—60 b §§ meddelade föreskrifterna i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse; Konungens befallningshavande obetaget att härvid medgiva de avvikelser från sistnämnda föreskrifter, som må finnas påkallade.

116 §.

1 mom. För tillsyn — — — hos byggnadsnämnden.

2 mom. Där så med hänsyn till bebyggelsens art och omfattning eller eljest finnes lämpligt, må Konungens befallningshavande i byggnadsordning för område, för vilket fastställt byggnadsplan eller utomplanbestämmelser, förordna, att vid byggande inom området bestämmelserna i 75—78 §§ i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse.

124 §.

1 mom. Den allmänna uppsikten över stadsplane- och byggnadsväsendet i städer, samhällen och områden, som i denna stadga avses, tillkommer bygg-

nadsstyrelsen, som äger att meddela erforderliga föreskrifter, formulär, råd och anvisningar även i andra hänseenden än de i stadgan förut angivna.

2 mom. Konungens befallningshavande — — — giva anledning.

Denna förordning träder i kraft den

I byggnadsordning för stad eller stadsliknande samhälle på landet vid denna förordnings ikraftträdande intagna bestämmelser, som strida mot bestämmelserna i 49—57 och 73 §§, skola omedelbart upphöra att gälla.

1. Inledning.

Utredningens föremål. I det anförande till statsrådsprotokollet den 28 november 1941, som utmynnade i hemställan att låta verkställa en översyn av gällande lagstiftning för byggnadsverksamheten jämte vad därmed äger samband, uttalade chefen för justitiedepartementet, att det torde vara möjligt att göra olika avsnitt till föremål för utredning vart för sig, samt att vid utredningsarbetet alltså borde eftersträvas att utan dröjsmål efter hand framlägga förslag i hithörande frågor allteftersom arbetet ledde till resultat. I första hand borde härvid upptagas till behandling de frågor, som sammanhänge med det nuvarande krisläget.

De svårigheter, byggnadsverksamheten på grund av krisen har att kämpa mot, äro dels att hänföra till knappheten på arbetskraft samt brist på material och transportmedel, dels ock av ekonomisk art.

För att stimulera byggnadsverksamheten och särskilt bostadsbyggandet ha under de senaste åren omfattande åtgärder vidtagits. Genom ekonomiskt stöd från det allmänna har man sökt åvägabringa en för bostadsbristens avhjälpande tillräcklig byggnadsproduktion till kostnader, som icke göra högre hyror erforderliga. I samband med dessa stödåtgärder har betonats vikten av att möjligheterna till förbilligande av de till material och bostadsstandard hänförliga kostnaderna tillvaratagas. Storleken av ifrågakvarande byggnadskostnader är i hög grad beroende av bestämmelserna i gällande författningar om byggnads tekniska utformning. Från åtskilliga håll ha önskemål framställts om revision av dessa bestämmelser i syfte att genom sänkning av fordringarna på byggnadsmaterial m. m. åvägabringa besparingar. Vidare har från flera håll framhållits angelägenheten av att bestämmelserna i fråga, vilka för närvarande växla starkt från en ort till en annan, erhålla större samstämmighet och enhetlighet. Även på detta sätt ha besparingar ansetts kunna vinnas. Dessa synpunkter ha senast kommit till uttryck i 1940 års civila byggnadsutrednings den 15 februari 1943 avgivna betänkande I (stat. off. utr. 1943: 10). I nämnda betänkande föreslås sålunda vissa ändringar i byggnadsstadgan, innebärande åtskilliga förenklingar och rationaliseringar i gällande byggnadsbestämmelser i avsikt att åstadkomma större enhetlighet och att nedbringa byggnadskostnaderna. Civila byggnadsutredningens betänkande har av chefen för kommunikationsdepartementet över-

lämnats till stadsplaneutredningen för att i berörda del tagas i övervägande vid fullgörande av utredningens uppdrag.

Gällande rätt. Gällande bestämmelser om byggnads tekniska utförande återfinnas främst i byggnadsstadgan den 20 november 1931 samt i de för städer, samhällen och andra orter fastställda lokala byggnadsordningarna. I brandstadgan den 15 juni 1923, hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919, lagen den 1 mars 1940 om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. fl. författningar finnas vidare vissa föreskrifter angående byggnads utförande med hänsyn till brandskydd, hälsovård och luftskydd. Stadsplanelagen den 29 maj 1931 innehåller däremot inga föreskrifter om det tekniska utförandet av byggnad, ej heller omnämnas däri de lokala byggnadsordningarna.

Beträffande stad lämnas i 36—60 §§ byggnadsstadgan vissa mera allmänna föreskrifter om byggnads yttre och inre anordnande m. m., exempelvis angående byggnads läge å tomt, bonings- och arbetsrums höjd, brandmur, tak-täckning, skorstenar, eldstäder och trappor. Åtskilliga av dessa paragrafer innehålla, att närmare föreskrifter skola meddelas i byggnadsordning. Ifrågavarande bestämmelser gälla enligt 82 § även för stadsliknande samhälle. De äro liksom föreskrifterna i byggnadsordning tillämpliga å stadens eller samhällets hela område, således även å ytterområdena, där stadsplan ej finnes. Vad åter angår område på landet, för vilket fastställts byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, lämnas i 102—109 §§ enkla bestämmelser angående byggnads yttre och inre anordnande m. m.

De grundläggande stadgandena om stads byggnadsordning återfinnas i 1—3 §§ byggnadsstadgan. Enligt 1 § skall för stad finnas byggnadsordning, upptagande de bestämmelser, som utöver vad i allmän lag eller byggnadsstadgan eller eljest i vederbörlig ordning föreskrivits äro erforderliga för ordnande av stadens byggnadsväsen. Byggnadsordning eller ändring däri skall jämlikt 2 § antagas av stadsfullmäktige efter byggnadsnämndens hörande men skall för att bliva gällande fastställas av Konungens befallningshavande. Saknar stad byggnadsordning och har sådan ej blivit av stadsfullmäktige antagen inom två år efter det byggnadsstadgans bestämmelser angående stad blivit för staden gällande, ankommer det på Konungens befallningshavande att anmäla förhållandet hos Konungen. I 3 § meddelas föreskrifter angående kungörelse om fastställelse av byggnadsordning m. m. Vad som sålunda föreskrivits för stad skall enligt 82 § äga motsvarande tillämpning för stadsliknande samhälle.

För område på landet, beträffande vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, kan enligt 95 § byggnadsordning utfärdas. Fråga därom kan väckas av jordägare eller byggnadsnämnd inom området eller av vederbörande kommun eller Konungens befallningshavande. Sedan frågan utretts, utfärdas byggnadsordning av Konungens befallningshavande.

Inom två år efter byggnadsstadgans ikraftträdande skall enligt 127 § förslag till nya byggnadsordningar för städer och stadsliknande samhällen upp-

rättas och underställas Konungens befallningshavande för fastställelse. Detta torde dock inom vissa samhällen icke ha skett ännu i dag.

Till ledning vid uppgörande av byggnadsordningar har byggnadsstyrelsen på uppdrag av chefen för kommunikationsdepartementet utarbetat vissa normalförslag. Beträffande byggnadsordning enligt 1 § byggnadsstadgan finnas två olika typer, en större typ för städer, köpingar och större municipalsamhällen: normalförslag I (stat. off. utr. 1932: 6, omtryckt 1937: 57) och en mindre typ för mindre municipalsamhällen: normalförslag II (stat. off. utr. 1932: 7). Även i fråga om byggnadsordningar enligt 95 § byggnadsstadgan finnas två normalförslag, ett för byggnadsplaneområden och ett för utomplansområden på landet: normalförslag III A och III B (stat. off. utr. 1932: 8). Till normalförslagen höra vissa bilagor (stat. off. utr. 1932: 9), upptagande bland annat *dels* brandteknisk klassindelning av byggnadsmaterial och konstruktioner (normalförslag IV A), *dels* normalförslag till särskilda bestämmelser angående garage (IV B), *dels* normalförslag till särskilda bestämmelser angående hissar (IV C), *dels* ock normalförslag till konstruktionsbestämmelser (IV D). Byggnadsstyrelsen har ock uppgjort förslag till vissa ändringar i ovannämnda normalförslag (stat. off. utr. 1933: 28).

Förarbetena till gällande rätt. Angående städernas planläggning och bebyggande innehåller 1734 års lag ej annan bestämmelse än en hänvisning i 29 kap. byggningsbalken till särskilda föreskrifter utanför lagen. Vid lagens tillkomst förutsattes, att för städerna skulle utfärdas en gemensam byggnadsstadga. En sådan tillkom emellertid icke förrän 140 år senare. Följden härav blev, att särskilda bestämmelser i ämnet meddelades för varje stad, vilka bestämmelser efter hand sammanfattades i städernas byggnadsordningar. Då byggnadsstadgan för rikets städer omsider utfärdades den 8 maj 1874, fastslogos däri de allmänna grundsatser, som skulle tjäna till ledning för varje stads särskilda byggnadsordning. Enligt 1 § byggnadsstadgan skulle sålunda städernas planläggning och bebyggande ske enligt denna stadga och städernas i överensstämmelse därmed upprättade byggnadsordningar. I 2 § föreskrevs, att för varje stad skulle finnas byggnadsordning, innehållande de föreskrifter, som utöver byggnadsstadgans bestämmelser erfordrades för ordnande av stadens byggnadsväsen. Byggnadsordning skulle antagas av stadsfullmäktige och underställas Konungens befallningshavande för fastställelse.

Sedan det visat sig, att byggnadsstadgan såsom tillkommen i administrativ väg icke utgjorde en tillräcklig grundval för lösande av vissa tvistiga rättsfrågor, som sammanhängde med stadsplane- och byggnadsväsendet, utfärdades för att fylla bristen i detta hänseende lagen angående stadsplan och tomtindelning den 31 augusti 1907, sedermera i stort sett oförändrad ersatt av 1 kap. i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad.

I det förslag av 1903 års stadsplanekommitté, som låg till grund för 1907 års lag, inleddes 1 § i lagen med en allmän bestämmelse om att städernas planläggning och bebyggande skulle ske enligt den föreslagna lagen samt de ytterligare föreskrifter, som meddelades i byggnadsstadgan för rikets städer.

Såsom skäl för att i nämnda bestämmelse ej även omnämndes de för städerna gällande särskilda bygnadsordningarna anförde kommittén, att det icke syntes omöjligt att vid omarbetning av byggnadsstadgan denna gjordes så fullständig, att särskilda byggnadsordningar för varje samhälle icke bleve oundgängligen erforderliga.

Den mot nämnda bestämmelse svarande föreskriften i 1907 års lag återfinnes i dess sista paragraf och innehåller i huvudsak, att Konungen meddelar de närmare föreskrifter, som må anses erforderliga i fråga om stads bebyggande. Varken i nämnda lag eller i 1 kap. fastighetsbildningslagen angives förekomsten av lokala byggnadsordningar. Däremot förekommer hänvisning till de olika orternas byggnadsordningar i de förslag till omarbetning av byggnadsstadgan, som framkommo tid efter annan.

Enligt den s. k. byggnadsstadgekommitténs år 1909 avgivna förslag skulle sålunda i 1 § byggnadsstadgan upptagas bestämmelse, att för varje stad skulle finnas byggnadsordning. I motiven anfördes, att det icke kunde vara lämpligt att i byggnadsstadgan inrymma den mångfald av bestämmelser, som vore av nöden för att i detalj ordna byggnadsväsendet, utan att stadgan endast borde innehålla de väsentligaste bestämmelser som erfordrades härför. På grund härav vore för varje samhälle en särskild byggnadsordning av behovet påkallad. För att förebygga att vissa bestämmelser, vilka icke kunde undvaras men som antagligen på grund av olika förhållanden på skilda orter icke bleve av fullt samma innehåll överallt, skulle vid utfärdandet av byggnadsordningarna uteglömmas, lämnades i förslaget till byggnadsstadga på åtskilliga ställen föreskrift om att sådana bestämmelser skulle inflyta i byggnadsordningen.

Både enligt byggnadsstadgekommitténs nyssnämnda förslag och enligt det förslag till byggnadsstadga, som överintendentensämbetet framlade år 1914, skulle fastställelse å byggnadsordning meddelas av Konungens befallningshavande. Bostadskommissionen, som år 1919 framlade ett förslag till byggnadsstadga, föreslog däremot, att byggnadsordning skulle fastställas av Kungl. Maj:t. Såsom skäl härför anfördes bland annat att prövningen av byggnadsordningarnas innehåll syntes vinna på att frigöras från alltför lokalt betonade synpunkter och att en sådan anordning borde eftersträvas, varigenom de mera omfattande erfarenheter, som samlats hos den centrala ledningen på området, kunde göras fruktbringande vid prövningen. Någon ändring i systemet med särskilda byggnadsordningar för varje samhälle föreslog bostadskommissionen däremot ej utan förklarade, att de enligt sakens natur ofta nog alltför schematiska bestämmelser, som kunde upptagas i en allmän författning, måste nyanseras och utfyllas genom lokala byggnadsordningar.

Även den år 1916 tillsatta stadsplanekommittén, som avgav betänkande år 1920, föreslog bibehållande av de olika orternas lokala byggnadsordningar. Enligt 2 § i kommitténs förslag till vissa delar av byggnadsstadgan skulle fastställelse å byggnadsordning meddelas av byggnadsstyrelsen.

1925 års stadsplanesakkunniga, som avgåvo betänkande år 1928, föreslogo

en genomgripande omarbetning av stadsplane- och byggnadslagstiftningen. De sakkunniga anknöto till ett yttrande av 1916 års riksdag i samband med behandlingen av en då framlagd proposition innehållande förslag till lag med vissa bestämmelser angående avstyckning och sammanläggning av jordområden i stad, vilket förslag riksdagen ej biföll. Riksdagen hade härvid uttalat, att avsevärda fördelar i reda och ordning syntes uppstå, om alla författningsbestämmelser rörande städers och samhällens jord- och tomtväsen, som ej vore rena tillämplighetsstadganden, kunde sammanföras i en författning, omfattande lagen om stadsplan och tomtindelning, därmed sammanhängande viktigare delar av byggnadsstadgan — vilken näppeligen längre borde i sin helhet tillkomma utan riksdagens medverkan — samt de författningsförslag, som den riksdagen då förelagda propositionen upptog i ämnet med vissa jämkningar. Detta uttalande funno de sakkunniga äga full giltighet. Enligt de sakkunnigas mening låge det i sakens natur att det måste visa sig svårt, ja omöjligt, att avfatta en byggnadsstadga, som lämpade sig både för rikets största städer och för dess minsta municipalsamhällen. Det riktiga syntes de sakkunniga vara, att för byggnadsväsendet erforderliga detaljföreskrifter icke intoges i en för rikets städer och stadsliknande samhällen gemensamt gällande byggnadsstadga utan i för de särskilda orterna gällande byggnadsordningar. Härigenom vunnes större möjlighet att taga hänsyn till var Orts särskilda förhållanden och gjordes det möjligt att utsluta åtskilliga för orten i fråga ej behövligen eller lämpligen stadganden.

I enlighet härmed skulle enligt de sakkunnigas förslag någon byggnadsstadga ej finnas. Från stadgan skulle till själva lagen överföras bestämmelser angående de grunder, enligt vilka stadsplan borde upprättas, angående byggnadslov, byggnadsnämnd och påföljd av underlåtenhet att iakttaga meddelade föreskrifter m. m. Beträffande själva byggandet, i den mån detsamma ej borde regleras genom stadsbyggnadsbestämmelser, skulle lagen innehålla föreskrifter av beskaffenhet att kunna allmänt tillämpas, under det att övriga bestämmelser, framför allt innefattande detaljstadganden av byggnadsteknisk art, borde överföras till byggnadsordningarna. Konungens befallningshavande skulle alltjämt äga befogenhet att fastställa byggnadsordning; dock att då nya byggnadsordningar första gången upprättades efter den nya lagens ikraftträdande, dessa skulle för vinnande av önskvärd enhetlighet fastställas av Kungl. Maj:t. För att trygga tillämpningen av likartade stadganden för likartade förhållanden borde vidare enligt de sakkunnigas mening mönsterbyggnadsordningar utarbetas för olika typer av rikets städer och stadsliknande samhällen.

Vid den överarbetning av de sålunda avgivna förslagen jämte däröver avgivna yttranden, som därefter verkställdes inom justitiedepartementet, upprättades ett nytt utkast till byggnadsstadga. Enligt detta utkast skulle för varje stad finnas byggnadsordning, vilken skulle antagas av stadsfullmäktige och fastställas av Kungl. Maj:t. Ändring av byggnadsordning, som ej innefattade väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, skulle dock få fastställas av Konungens befallningshavande. Över utkastet inhämtades

yttranden från åtskilliga myndigheter och sammanslutningar. Härvid anmärktes från flera håll, att i utkastet i alltför stor omfattning upptagits detaljbestämmelser, vilka lämpligen borde inflyta i byggnadsordningarna. Vidare framställdes från åtskilliga håll anmärkning mot förslaget att byggnadsordning skulle fastställas av Kungl. Maj:t, varvid framhölls att de fördelar, som man velat vinna genom fastställensens överlämnande åt en central myndighet, i stället skulle kunna ernås genom att mönsterbyggnadsordningar ställdes till Ortsmyndigheternas förfogande.

Det långvariga lagstiftningsarbete, som ovan antytts, ledde år 1931 till utfärdandet av den nu gällande stadsplanlagen och byggnadsstadgan.

Innan byggnadsstadgan utfärdades, inhämtades riksdagens yttrande över densamma (prop. 192/1931). Vederbörande departementschef anförde härvid bland annat, att de grundläggande reglerna för byggandet, d. v. s. bestämmelserna om byggnads höjd, våningsantal och gårdsrums storlek, icke borde intagas i stadgan utan meddelas i de till stadsplanen hörande stadsplanebestämmelserna. För att byggnadsstadgan skulle fylla skäliga krav borde den dock i större utsträckning än den tidigare ingripa reglerande i fråga om själva byggandet. Denna reglering borde emellertid icke göras onödigt betungande för vare sig de enskilda eller kommunerna, och nödig frihet borde beredas de sistnämnda att inom bestämda, i stadgan angivna gränser närmare utforma reglerna för byggandet med hänsyn till förhållandena å varje särskild ort. Frågan, i vilken omfattning byggnadsstadgan borde innehålla reglerande bestämmelser i förevarande hänseende, syntes i viss mån vara en lämplighetsfråga. Den ledande principen härvid syntes böra vara, att bestämmelser av mera allmängiltig art upptoges i stadgan, under det att föreskrifter av lokal karaktär ävensom vissa tekniska detaljbestämmelser hade sin rätta plats i byggnadsordningarna. Den avgränsning mellan stadga och byggnadsordning, som skett i utkastet, syntes ur angivna synpunkter i stort sett vara tillfredsställande. I vissa hänseenden hade departementschefen dock med tillmötesgående av framkomna anmärkningar funnit sig böra ersätta åtskilliga i utkastet upptagna detaljregler med föreskrifter av mera generell avfattning.

Beträffande frågan om vilken myndighet, som borde fastställa byggnadsordning, framhöll departementschefen, att han icke velat motsätta sig kravet på bibehållande av Konungens befallningshavande som fastställelsemyndighet. Vissa av de fördelar, som ansetts komma att vinnas genom att prövningen förlades till Kungl. Maj:t, syntes kunna ernås, därest mönsterbyggnadsordningar upprättades på Kungl. Maj:ts föranstaltande.

Vid ärendets behandling i riksdagen hemställdes i en motion (I: 259), att riksdagen måtte begära, att i stadgan eller åtminstone i motiven tydligt uttalades, att byggnadsordning även finge inrymma skärpning av stadgans grundsatser eller, om detta ej bifölles, stadgan förtydligades med uttrycklig föreskrift, att så ej finge ske. Med anledning härav uttalade första lagutskottet, att av 1 § i stadgan framginge att byggnadsordningarna finge innehålla bestämmelser i ämnen, som antingen genom uttrycklig föreskrift i stadgan

hänvisats till byggnadsordningen eller som eljest tarvade reglering. Klart vore emellertid, att byggnadsordning icke utan stöd i stadgan finge upptaga bestämmelse, vare sig i skärpande eller lindrande riktning, som vore mot stadgan stridande. Då detta syntes ligga i sakens natur, ansåg utskottet uttrycklig föreskrift härom icke vara erforderlig.

Framställda önskemål. I sin utredning den 29 januari 1941 angående byggnadskostnaderna (stat. off. utr. 1941:4) framhöllo 1940 års byggnadskostnadssakkunniga bland annat (s. 233), att konstruktionsföreskrifterna inom byggnadsbranschen rymde vissa säkerhetsmarginaler, vilkas storlek bestämts med hänsyn till den starkt växlande utförandestandard man dittills måst räkna med. Om säkerhetsföreskrifterna kunde mildras, skulle stora besparingsmöjligheter uppstå. I fråga om byggnadens standard framlade de sakkunniga, som avvisade tanken på en generell standardsänkning, vissa förslag i kostnadsbesparande syfte.

I yttranden över de sakkunnigas förslag i förevarande hänseende påyrkades från flera håll en genomgripande omarbetning av gällande byggnadsbestämmelser. *Socialstyrelsen* uttalade sålunda, att för många samhällen gällde byggnadsföreskrifter, vilka tilläte användandet av moderna byggnadsmaterial och byggnadsmetoder endast efter dispens. Här hade man att söka en av de krafter, som motverkade byggnadsverksamhetens rationalisering. Även *svenska stadsförbundet* ifrågasatte, om icke en mera genomgående revidering på olika punkter av såväl allmänna som lokala byggnadsföreskrifter — med hänsyn till en sannolikt bestående försämring i de ekonomiska utsikterna — borde ske i syfte att på olika punkter genomföra besparingar. Av *Sveriges industriförbund* framhölls, att de sinsemellan ofta starkt växlande regler i fråga om byggnadsdetaljer, som de lokala myndigheterna, särskilt byggnadsnämnderna, tillämpade borde bringas till större samstämmighet och enhetlighet. Slutligen påyrkade *svenska teknologföreningen*, att konstruktionsbestämmelser gällande hela landet fastställdes, varvid viss klassindelning borde göras med hänsyn till byggnadernas ändamål m. m. I samband härmed borde enligt föreningens mening normalbyggnadsordningen omarbetas, varefter borde tillses, att den tillämpades så enhetligt som möjligt i hela landet.

Chefen för socialdepartementet förklarade sig vid framläggandet av propositionen nr 251 till 1941 års riksdag angående åtgärder för främjande av ökad bostadsproduktion m. m. (s. 121—122) beredd att i huvudsak biträda de sakkunnigas förslag i hithörande ämnen. Med instämmande i vad svenska stadsförbundet och svenska teknologföreningen anfört framhöll departementschefen tillika vikten av att byggnadsordningarna bleve föremål för en allmän granskning i syfte att åstadkomma ett billigare byggnadssätt. I den mån formella hinder reste sig mot kostnadsbesparande byggnadssätt borde dessa enligt departementschefens mening undanröjas, och detta gällde såväl om hindren förekomme i byggnadsstadgan som om de funnes i de lokala byggnadsordningarna.

Från arkitekthåll har behovet av en genomgripande omarbetning av gällande byggnadsföreskrifter understrukits. I en den 15 november 1942 dagtecknad skrivelse till stadsplaneutredningen har *svenska arkitekters riksförbund* framhållit, att en jämförelse mellan befintliga byggnadsordningar visade, att föreskrifterna varierade mycket för olika samhällen. Många av olikheterna vore meningslösa och försvårade planering och byggande samt hindrade standardisering. I en del fall vore de uppenbart motsägande och bidroge till att undergräva respekten för fackkunskap och författningar. Enligt förbundets mening borde bestämmelser gällande för hela landet utfärdas rörande sådant, som utan olägenhet kunde generellt genomföras, såsom mått, material, ventilation, hållfasthetskrav m. m. Detta kunde tänkas ske genom en allmän byggnadsordning eller genom att bestämmelserna infördes i byggnadsstadgan. Till dessa bestämmelser skulle sedan varje samhälle i form av ett särskilt tillägg kunna foga de föreskrifter, som prövades lämpliga för att ge uttryck för den lokala särprägel i byggnadsstättet, varvid det dock ej borde få skapas särbestämmelser som ej vore synnerligen starkt motiverade. Det vore också önskvärt att finna en form, som gjorde det möjligt att få en viss enhetlighet även beträffande tilläggsbestämmelserna.

Till grund för svenska arkitekters riksförbunds berörda uttalande ligga svaren på en rundfråga till förbundets medlemmar. I flera av dessa svar har kravet på mera enhetliga byggnadsbestämmelser starkt framhållits. Frågan har även upptagits i vissa yttranden över stadsplaneutredningens betänkande I av den 16 april 1942 angående snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelningssärenden m. m.; bland annat har härvid ifrågasatts huruvida icke en utvidgad form av byggnadsstadgan jämte anvisningar för dennas tolkning vore tillfyllest och byggnadsordningarna således kunde helt försvinna.

Även i fråga om vissa speciella byggnadsföreskrifter ha krav på ändringar framförts. *Svenska brandskyddsföreningen* har i skrivelse den 28 augusti 1942 till chefen för kommunikationsdepartementet anhållit om åtgärder för åstadkommande av statliga och för hela landet gällande garageföreskrifter för motorfordon och motorredskap. Vidare har *svenska försäkringsbolags riksförbund* i skrivelse den 20 januari 1943 till chefen för justitiedepartementet hemställt om vissa ändringar i bestämmelserna angående utförandet av skorstenar, rökrör m. m. Förbundet har därjämte påyrkat smärre jämkningar i föreskrifterna om byggnadslov och tillsyn över byggandet i syfte att erhålla bättre kontroll över uppförande och ändring av sådana byggnadsdetaljer som nyss nämnts. Slutligen ha framlagts vissa förslag, som i förevarande sammanhang äro av betydelse, i *1936 års hantverkssakkunnigas* betänkande den 15 augusti 1939 med utredning angående behovet av legala kompetensföreskrifter för utövande av hantverksyrken (stat. off. utr. 1939: 46) samt i det av *medicinalstyrelsen* och *statens institut för folkhälsan* den 13 januari 1941 avgivna betänkandet rörande bekämpande av väggohyra (stat. off. utr. 1941: 15).

1940 års civila byggnadsutrednings (C. B. U:s) förslag. I sitt den 15 februari 1943 avgivna betänkande I (stat. off. utr. 1943: 10) har 1940 års civila byggnadsutredning (ordf. generaldirektören K. A. W. Björck samt ledamöter byggnadschefen E. Lindh, byggnadsrådet S. G. Markelius, arkitekten B. G. Jonson och ingenjören A. V. Diös) framlagt förslag till bland annat vissa ändringar i byggnadsstadgan. 1940 års civila byggnadsutredning — i det följande benämnd *C. B. U.* — har enligt erhållna direktiv främst till uppgift att söka uppnå enhetliga riktlinjer för en förenkling och standardisering av den statliga civila byggnadsverksamheten. Härvid åligger det tillika *C. B. U.* att undersöka, i vad mån av statliga och kommunala myndigheter utfärdade normer och föreskrifter i avseende å byggnadsverksamheten kunna verka onödigt fördyrande och fördenskull böra revideras.

Inledningsvis framhåller *C. B. U.* i betänkandet, att de allmängiltiga stadganden, som kunde ifrågakomma till granskning, återfunnes i byggnadsstadgan, brandstadgan och hälsovårdsstadgan ävensom i olika föreskrifter, som hänförde sig till det civila luftskyddets anordnande. Även stadsplanelagstiftningen och vissa föreskrifter inom arbetarskyddets område vore av betydelse. Vad särskilt beträffade hälsovårdsstadgan, syntes i fråga om allmänna byggnader däri meddelade föreskrifter av tvingande natur knappast kunna betraktas såsom i egentlig mening kostnadsfördyrande. I den mån desamma vore att uppfatta såsom normerande, torde byggnadsstadgan få anses såsom grundläggande och en jämkning av föreskrifterna i denna följaktligen ägnad att samtidigt undanröja eventuellt befogade erinringar i fråga om hälsovårdsstadgan. De anvisningar, som medicinalstyrelsen utarbetat till ledning för hälsovårdsnämndernas tillämpning av stadgan, syntes böra modifieras på sådant sätt, att de anslöte sig till de byggnadsföreskrifter, som framdeles kunde bli gällande.

Till detaljgranskning har *C. B. U.*, enligt vad *C. B. U.* vidare uttalar, funnit sig böra upptaga företrädesvis byggnadsstadgan. I fråga om övriga berörda föreskrifter, normer och anvisningar har *C. B. U.*, utan att ingå på en närmare kritisk behandling, begränsat sig till att understryka vikten av en översyn genom vederbörande myndigheters försorg under noggrant beaktande av de ekonomiska förhållanden, som i nuvarande läge trädde i förgrunden på ett särskilt sätt.

C. B. U. har vidare anfört bland annat:

Främst torde böra uppmärksammas den allmänna konstruktion, som nu uppbär stadgandena, enligt vilken åt lokala byggnadsordningar inrymmes ett avgörande inflytande på byggnadsverksamhetens reglering i detalj. Utredningen måste i detta hänseende giva uttryck åt den bestämda uppfattningen, att ur ekonomisk synpunkt en dylik uppdelning icke kan anses tillfredsställande. Vid olika tillfällen har det också inträffat, att av utredningen förordade förenklingsförslag befunnits strida mot den för vederbörande ort gällande byggnadsordningen, vadan sålunda genomförandet av föreslagna åtgärder blivit beroende av vederbörlig dispens.

I 1 § byggnadsstadgan anges, att byggnadsordning skall upptaga de bestämmelser, som, utöver vad i allmän lag eller byggnadsstadga eller eljest i vederbörlig ordning föreskrives, äro erforderliga för ordnande av stadens byggnadsväsen. Såsom ledande grundsats vid fördelningen mellan byggnadsstadgan och byggnadsord-

ning av erforderliga bestämmelser anförde föredragande departementschefen vid anmälan av ärendet, att bestämmelser av mer allmängiltig art upptagits i stadgan, under det att föreskrifter av lokal karaktär ävensom de rent byggnadstekniska detaljbestämmelserna hade sin rätta plats i byggnadsordningarna.

Under ärendets behandling vid 1931 års riksdag förelåg ett i motion inom första kammaren (I:259) framställt yrkande av innebörd att i stadgan eller åtminstone i motiven måtte tydligt uttalas, att byggnadsordningen även finge inrymma skärpning av stadgans grundsatser, eller, om detta ej bifölles, stadgan förtydligades med uttrycklig föreskrift, att så ej finge ske.

I första lagutskottets utlåtande framhölls rörande sagda motion (nr 28 s. 43) under hänvisning till departementschefens nyssnämnda uttalande, att av § 1 framginge, att byggnadsordningarna finge innehålla bestämmelser i ämnen, som antingen genom uttrycklig föreskrift i stadgan hänvisats till byggnadsordningen eller som eljest tarvade reglering. Klart vore emellertid, att byggnadsordning icke utan stöd i stadgan finge upptaga bestämmelse, vare sig i skärpande eller lindrande riktning, som vore mot stadgan stridande. Då detta ansåges ligga i sakens natur, syntes uttrycklig föreskrift därom icke vara erforderlig.

Detta uttalande vann riksdagens godkännande.

Av detsamma lär framgå, att stadgans föreskrifter genom bestämmelser i byggnadsordning kunna skärpas eller lindras allenast i sådana fall, då detta genom uttryckligt stadgande medgives. Då exempelvis i stadgans 50 § angives, att boningsrums golv skall läggas å sådan höjd över angränsande markens yta, att skäligen anspråk på sundhet och trevnad tillgodoses, dock minst 30 centimeter, kan uppenbarligen byggnadsordningen icke föreskriva ett strängare minimimått än det sålunda angivna, om icke detta med hänsyn till särskilda förhållanden ur sundhets- eller trevnadssynpunkt kräves. Likaledes gäller i fråga om 51 §, att större rums höjd än den där angivna icke lär kunna föreskrivas. Om däremot en stadgebestämmelse av likartad innebörd formulerats på sådant sätt, att befogenhet föreligger att i byggnadsordningen föreskriva ett annat krav, äro givetvis för närvarande möjligheter förhanden att vidtaga en skärpning, lika väl som en lindring av stadgans fordringar. Beträffande förhållanden, som i stadgan lämnats helt och hållet oreglerade, kan uppenbarligen byggnadsordning meddela närmare föreskrifter.

Enligt utredningens mening bör i nu berörda avseende en omläggning komma till stånd. Byggnadsstadgan bör, till undvikande av att de byggande komma att åläggas större förpliktelser än som ur olika synpunkter kunna anses försvarliga, avfattas på ett sådant sätt, att byggnadsordningen i princip icke får uppställa strängare krav än byggnadsstadgan. Däremot synas betänkligheter icke kunna möta mot att åt vederbörande byggnadsnämnd inrymmas befogenhet att under givna förutsättningar medgiva tillämpningen av mindre rigorösa krav än de normalt uppställda liksom också att för vissa, närmare angivna fall bestämma om tillämpningen av undantagsvis medgivna lättnader. Så har för övrigt redan i viss utsträckning varit fallet. Ett konsekvent genomförande av en dylik konstruktiv ordning förutsätter emellertid, att byggnadsstadgans föreskrifter i åtskilliga hänseenden erhålla en väsentligen mera detaljerad utformning än för närvarande. Såsom redan erinrats, avser utredningen att strängt begränsa sin granskning till sådana bestämmelser, som kunna vara ägnade att i onödan stegra kostnaderna för den offentliga byggnadsverksamheten. Utredningen har emellertid erfarit, att den samtidigt pågående allmänna revisionen av hithörande lagstiftning vägledes av liknande synpunkter som de, vilka enligt vad ovan anförts ligga till grund för utredningens förslag. Det lär fördenskull kunna förväntas, att de av utredningen ur dess speciella granskningssynpunkter påkallade jämkningarna utan större svårighet skola låta sig infoga i det jämväl av andra hänsyn be-

tingade revisionsförslaget. Under sådana omständigheter torde någon befogad erinran icke kunna framställas mot här tillämpade granskningsmetod.

Vid den verkställda granskningen har eftersträfvats att principiellt söka utmönstra alla stadganden, som åt byggnadsnämnderna inrymma befogenheter att under den ena eller den andra förutsättningen skärpa generellt tillämpliga föreskrifter av ekonomisk räckvidd eller meddela sådana inom områden, där stadgan lämnat förhållandena oreglerade eller bristfälligt reglerade. Härvid har den ordningen ansetts böra tillämpas, att vederbörliga delar av det av byggnadsstyrelsen på uppdrag av chefen för kommunikationsdepartementet utarbetade normalförslaget till byggnadsordningar oförändrade eller, då skäl därtill syntes förligga, jämkade inarbetats i stadgan.

Innan utredningen går att närmare motivera de ändringar, som ur nu angivna synpunkter funnits påkallade i stadgans bestämmelser, vill utredningen vidare förutskicka, att utredningen saknat skäl att föreslå jämkningar i gällande föreskrifter rörande stadsplan och tomtindelning redan med hänsyn därtill, att hithörande lagstiftningskomplex är föremål för omprövning av särskilda sakkunniga. Uppmärksammas bör emellertid vid fastställandet av stadsplan, att sådana dispositioner undvikas, som kunna vara ägnade att i onödan fördyra den offentliga byggnadsverksamheten. De ekonomiska konsekvenserna av föreslagna anordningar förtjäna förvisso att klarläggas på ett annat och mera uttömmande sätt än vad hittills ofta varit fallet. Särskilt lärer böra beaktas, att fastställandet av byggnads höjd och våningstal ävensom av byggnadsmaterial i regel innefattar dispositioner av vittgående ekonomisk innebörd. Självfallet bör härvid sorgfälligt undvikas, att åt stadsplanen och de i samband härmed utfärdade bestämmelserna gives en utformning, som i onödan fördyrar byggnadsproduktionen.

Förbises kan ej heller, att gällande luftskyddsföreskrifter äro ägnade att stegra de med byggnadsverksamheten sammanhängande kostnaderna. I sådan riktning verkar exempelvis det numera uppställda kravet på att bälten av intill 400 meters bredd skola hållas fria från bebyggelse mellan industrianläggningar och bostads-kvarter. I fråga om skyddsrumsanläggningar uppställas ock sådana fordringar i konstruktionsavseende, att anläggningskostnaderna drivas betydligt i höjden. På sätt utredningen redan erinrat, hava emellertid senast berörda omständigheter icke ansetts nu böra föranleda yrkanden på revision. Utredningen har funnit sig böra begränsa sig till att hänleda uppmärksamheten å förhållandena, i syfte att Kungl. Maj:t och vederbörande myndigheter vid prövning av hithörande ärenden må beakta jämväl de ekonomiska konsekvenserna av ingivna förslag i nu berörda avseende.

Vissa av de ändrings- och kompletteringsförslag, som utredningen går att framlägga, åsyfta i första hand att bereda möjlighet till förenklingar, som äro av beskaffenhet att medgiva ett bättre utnyttjande av tomtutrymmet. Direkt skulle detta vinnas genom föreslagen jämkning av 36 och 79 a §§. Indirekt nås samma syfte, ehuru i större utsträckning, genom den utformning, som utredningen ansett sig böra giva stadgandena om rumshöjder i bonings- och arbetsrum i 51 §.

En annan grupp jämkningar betingas av utredningens i det föregående angivna principståndpunkt, att mera väsentliga byggnadstekniska föreskrifter hava sin plats i stadgan och icke i en byggnadsordning, som undandraget sig statsmakternas omedelbara kontroll. I den mån de föreslagna bestämmelserna underskrida kraven i nu gällande byggnadsordningar, äro givetvis jämväl dessa förslag ägnade att främja den utveckling i förenklade riktning, som revisionen åsyftar. Till denna grupp äro att hänföra detaljföreskrifter angående luftväxlingsanordningar, utförandet av grund- och yttermurar samt tak- och golveläggningar, skorstenar, rökgångar och utluftningskanaler ävensom trappors konstruktion. Hithörande bestämmelser upptagas i 49, 50, 52, 55, 56 och 57 §§.

Slutligen har utredningen funnit viss jämkning i avfattningen av 70 § motiverad i syfte att undgå bestående inkonsekvenser beträffande reglering av byggnadsnämnds befattning med frågor om statliga byggnadsföretag.

Det av C. B. U. framlagda förslaget till vissa ändringar i byggnadsstadgan är av följande lydelse:

Förslag

till

Kungl. Maj:ts kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364).

Häri genom förordnas, att 36, 49—52, 55—58, 70 och 79 a §§ byggnadsstadgan den 20 november 1931 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

36 §.

1 mom. Byggnad skall — — — platsens konturlinjer.

2 mom. Vad i — — — avsedd fastighet.

49 §.

1 mom. Ytermur av tegel till byggnad, som inrymmer bonings- eller arbetsrum, skall, med undantag för brandmur i tomtgräns, i samtliga våningar vid användande av vanligt murtegel (volymvikt över 1.6 kilogram per kubikdecimeter) hava en tjocklek av minst 38 centimeter. Skiljemur, som uppbär bjälklag, skall hålla en tjocklek av minst 25 centimeter, dock att muren till den del, som skall uppbära tre eller flera våningar, skall hava samma tjocklek som ytermur.

Därest för byggnads stomme användes annan konstruktion än massivt murverk av vanligt murtegel, skola erforderliga föreskrifter om murtjockleken och byggnadssättet i övrigt meddelas i byggnadsordningen eller av byggnadsnämnden, som jämväl må bestämma andra murtjocklekar än vad ovan sägs, då ifrågakommande belastningar, kravet på värmeisolering eller andra omständigheter därtill föranleda.

2 mom. För vinnande av tillfredsställande luftväxling inom byggnad skall iakttagas,

att arbetsrum ävensom bad- och duschrum, där fönster saknas, samt andra liknande lokaler förses med anordning såväl för införande av frisk luft som för avlägsnande av den förbrukade;

att i kök eller annat utrymme för matlagning anordnas imavlopp samt skafferi med friskluftsintag;

att klosettrum förses med utsugningskanal; samt

att till pannrum för värmealstring, särskilt där mer än en panna förekommer, anordnas ständig lufttillförsel direkt utifrån.

3 mom. Vad i hälsovårdsstadgan föreskrives om boningsrums dagerbelysning, uppvärmning och skydd mot fuktighet samt deras storlek och beskaffenhet i övrigt skall i tillämpliga delar gälla jämväl om arbetsrum, dock att med hänsyn till arten av den verksamhet, för vilken rummet är avsett, eftergift i skäligen mån skall av byggnadsnämnden medgivas.

50 §.

1 mom. I boningsrum — — — tillhör bostadslägenhet.

2 mom. Golv i tvättstuga, bad, dusch- och klosettrum skall utföras av för vatten ogenomträngligt ämne och i tvättstuga samt bad- och duschrum läggas i lutning mot avlopp. Bjälklag under sistnämnda utrymmen skall, där så lämpligen kan ske, utföras av betong. Utföres bjälklaget av trä, får fyllning ej ifrågakomma.

51 §.

Bonings- och arbetsrum skall hava en höjd av minst 2·60 meter, dock att vid ett rumsdjup av högst 5 meter och ett fritt byggnadsavstånd icke understigande en och en halv gång motliggande byggnads höjd, rumshöjden må begränsas till 2·40 meter.

Utän hinder av vad nu stadgats må rumshöjden å vinden till enfamiljshus vara lägst 2·30 meter.

Där svårighet möter att för något enstaka rum i bostadslägenhet eller eljest i särskilda fall ernå nu föreskriven minimihöjd, må byggnadsnämnden tillåta mindre rumshöjd, dock ej under 2·10 meter.

52 §.

1 mom. Grund- och källarmur, som icke lägges å berg, skall nedföras till frostfritt djup. Lägges muren å berg, skola, där så erfordras, pallar utsprängas för densamma. Marken skall invid källargrund på tillfredsställande sätt dräneras.

2 mom. Uppföres byggnad av mer än en vånings höjd i gräns mot grannes fastighet, skall grundmur eller grundpelare i gränsen nedföras till vanligt källardjup, ändock att källare i byggnaden ej ifrågakommer; dock må byggnadsnämnden härifrån medgiva undantag, där nämnden med hänsyn till höjdförhållandena eller markens beskaffenhet eller eljest prövar skäligt.

3 mom. Då källare anordnas, skall omfattningsmur, som i sig själv icke är vattentät, väl isoleras från omgivande mark med för fukt ogenomträngligt ämne, och skola tillika övervarande murar och väggar på lämpligt sätt isoleras från grunden.

Där källare ej anordnas, skall bottenvåningens bjälklag väl isoleras mot kyla, fukt eller annan olägenhet samt det fria utrymmet därunder väl ventileras.

55 §.

Byggnad skall, därest icke själva taklaget utgöres av brandsäker betongkonstruktion, täckas med taktegel, skiffer, plåt eller annat material, som erbjuder betryggande skydd mot antändning genom gnistor eller flygbränder. Vid bestämmande av taktäckningsmaterialet bör avseende fästas jämväl vid vad som kan vara för utseendet lämpligt, särskilt med hänsyn till det å närliggande byggnader använda.

Vid taktäckning skall, där ej byggnadsnämnden medgiver undantag, iakttagas, att vattnet avledes genom erforderliga takrännor och stuprör, vilka senare, om de icke förbindas med avloppsnet, skola neddragas till ett avstånd från marken, som i byggnadsordningen anges. Ej må tak så anordnas, att vatten därifrån faller å grannes tomt.

Vid anordnande av platta tak, altaner eller balkonger skall iakttagas, att vattnet omsorgsfullt avledes.

Å takfall med brantare lutning än 1:3 skola, där ej byggnadsnämnden medgiver undantag, lämpliga anordningar vidtagas till skydd mot olycksfall vid arbeten å taket. Byggnad med mer än en våning skall utrustas med erforderligt antal lättåtkomliga takluckor eller tillräckligt stort öppningsbart takfönster i järnram.

56 §.

1 mom. I hus, som nybygges, skall varje eldstad hava sin egen skorstenspipa. Där vid anläggande av ny eldstad i äldre hus svårighet möter för anordnande av eget rökrör, må byggnadsnämnden kunna medgiva, att i förut befintlig skorstenspipa införes högst två kakelugns- eller kaminrör, därvid dock nödiga försiktighetsmått mot eldfara samt spridning av rök till annan lägenhet skola iakttagas.

2 mom. Skorsten skall, där icke annat av byggnadsnämnden medgives, muras av bränt tegel med väl fyllda fogar och från grunden stödja sig på brandsäker konstruktion. Skorsten skall uppdragas genom yttertaket i eller så nära intill tak-

nocken som möjligt och i allmänhet till 1 meter över denna samt i skärningen med yttertakets kringklädas med plåt eller förses med annan lämplig tätning. Skorsten av tegel skall väl fogstrykas, kalkputsas eller plåtbeklädas.

Genomskärningsytan av rökrör skall motsvara minst 14 centimeter i fyrkant, dock att rökrör från öppen spis och imrör från kök eller tvättstuga skall hava minst dubbelt så stor genomskärningsyta, där ej i byggnadsordningen mindre yta medgives.

Avgasningsrör från gasspis skall, där sådant med hänsyn till spisens storlek erfordras, indragas i impipan. Rök- eller imrör må icke utan byggnadsnämndens medgivande uppföras i större lutning mot lodlinjen än 45° och skall, om denna lutningsvinkel överskrides, liksom eljest, där så finnes erforderligt, förses med sotlucka.

Väggar å skorsten samt skiljetunga kring rökrör skola hava en tjocklek av minst 12 centimeter. För skorsten till ångpanna och dylikt eller för fristående skorsten anpassas ytterväggarnas tjocklek efter skorstenens höjd och beskaffenhet. Där så erfordras för undvikande av besvärande uppvärmning av angränsande utrymmen, skall skorstenen isoleras mot dessa.

Där rökrör av plåt icke ledes direkt från eldstad in i skorstenspipa, skall tillses, att röret ej anbringas närmare trävirke än 45 centimeter.

3 mom. Utsugningskanal för luftväxling skall givas en genomskärningsyta anpassad efter rummets volym samt utföras på mot eldfara betryggande sätt. Utloppet skall så anordnas, att en effektiv utsugning därigenom underlättas.

4 mom. Bjälkar, takstolar och andra konstruktiva byggnadsdelar av trä må ej anbringas intill skorsten, utan skola avväxlas på minst 25 centimeters avstånd från rökrörs insida; och skall mellanrummet invid skorstenen fyllas med sten eller annat icke brännbart ämne.

5 mom. Eldstads botten må icke läggas närmare därunder befintligt trä än för kakelugn och murad spis 25 centimeter och för köksspis 40 centimeter. Vägg bakom eldstad, som ligger på mindre än 45 centimeters avstånd från eldstaden, skall vara brandsäker.

6 mom. Kakelugnar och murade spisar skola uppföras på mur, i mur fästade bärjärn eller brandsäkert bjälklag. Framför eldstad lägges plan av sten, betong eller dylikt till minst 45 centimeters bredd för kakelugn eller kamin med utsträckning åt sidorna, för kakelugn till sockelns bredd samt för spis till 15 centimeter och för kamin till 10 centimeter på vardera sidan utöver spisens eller kaminens bredd.

57 §.

1 mom. Byggnad skall hava utgångar, förstugor och trappor i erforderligt antal samt så belägna och anordnade, att de vid eldfara bereda största möjliga trygghet för i byggnaden varande personer.

2 mom. I byggnad med mer än tre våningar, vindsvåning inräknad, skola trappor jämte tillhörande planer och omslutningsväggar göras brandsäkra; dock må trappsteg såväl som golv i trappplaner utföras av trä på brandsäkert underlag. I sådan byggnad skola trapporna hava förbindelse med vinden men skola kunna avstängas mot källare och vind med åtminstone brandhårdiga dörrar.

3 mom. För inre kommunikation mellan våningar må byggnadsnämnden, utan hinder av vad i 2 mom. sägs, kunna lämna tillstånd till anordnande av trappförbindelse under villkor att erforderliga åtgärder vidtagas till undvikande av ökad eldfara.

4 mom. Föruvdrappas lopp i hus om tre eller fyra våningar, vindsvåning inräknad, skall hava en bredd av minst 1.35 meter och vid färre våningar minst 1.20 meter. I hus med fem eller flera våningar skall trapploppet hava en motsvarande bredd av minst 1.50 meter.

Om trappan göres rak och trapploppen skiljas endast genom räcken, må bredden kunna minskas med högst 0.15 meter.

Vid bestämmande av trapploppsbredd lämnas ledstång eller räcke oräknade.

Från här meddelade föreskrifter må byggnadsnämnden medgiva undantag, då trappa leder till högst fyra lägenheter eller är belägen helt inom en lägenhet.

5 mom. Förstugor och trappan vid huvudtrappa skola hava minst den bredd, som i 4 mom. föreskrives för svängd trappa.

6 mom. Trappa i boningshus skall vara försedd med ledstång.

7 mom. I fråga om byggnader, som upptaga lokaler, avsedda att samtidigt inrymma ett större antal människor, skall särskilt iakttagas, att dörrarna göras utåtgående.

58 §.

I byggnadsordningen skola intagas de bestämmelser, som i andra hänseenden ände i denna stadga berörda finnas erforderliga i avseende å byggnads uppförande och inredande till förekommande av eldsvåda, varvid särskilda föreskrifter böra lämnas angående försiktighetsåtgärder vid eldfarliga inrättningar.

70 §.

Byggnadslov erfordras icke för arbete, berörande allmän bygnad, vartill ritningar prövas av Konungen eller enligt Konungens förordnande av central statlig myndighet, eller annan allmän bygnad, såframt den tillhör kronan.

I byggnadsärende, som skall underställas Konungens eller central statsmyndighets prövning, bör vid underställningen utlåtande av byggnadsnämnden åtfölja handlingarna. Innan arbetet påbörjas, skall anmälan om detsamma ingivas till byggnadsnämnden. Anmälan skall vara åtföljd av karta med kopia, som i 62 § sägs, ävensom kopior av byggnadsritningar med tillhörande beskrivning.

Skall för kronans räkning verkställas nybyggnad, vartill ritningar icke prövas av Konungen eller central statlig myndighet, skall anmälan — — — lov därtill.

79 a §.

I fråga — — — ytterligare följande:

1. Byggnad, som — — — än 4.5 meter. Därest avståndet till byggnad å grannes fastighet icke understiger 9 meter, må dock byggnadsnämnden efter grannes hörande bestämma, att avståndet till tomtragransen må i skälig mån minskas. Uppföres byggnad — — — 6 meter.

Undersökning av gällande byggnadsordningar.

På begäran av stadsplaneutredningen ha rikets länsarkitekter anskaffat och tillställt utredningen ett antal gällande byggnadsordningar, nämligen 80 för städer och större samhällen, 16 för mindre samhällen, 8 för byggnadsplaneområden, 7 för byggnadsplane- och utomplansområden samt 16 för rena utomplansområden. Urvalet har skett så, att byggnadsordningarna skolat bli i möjligaste mån representativa för de olika slag av byggnadsordningar, som förekomma inom skilda delar av landet. Inom utredningen ha där- efter upprättats sammanställningar, uppgjorda med utgående från normalförslagen och angivande avvikelserna mellan dessa och de olika byggnadsordningarna.

Av dessa sammanställningar framgår, att byggnadsordningarna för städer och större samhällen förete stora avvikelser både från normalförslag I och

från varandra inbördes. Avvikelser finnas från alla normalförslagets bestämmelser. I fråga om vissa byggnadsdetaljer, exempelvis skorstenar, rök- och imrör samt trappor, äro avvikelserna särskilt vanliga. Ej sällan inträffar det beträffande viss bestämmelse, att de byggnadsordningar som avvika från normalförslaget äro flera än de som överensstamma med detsamma. Något sakligt skäl till avvikelserna kan mången gång ej utletas. Utom avvikelser förekomma även tilläggsbestämmelser i stort antal. Vad däremot angår byggnadsordningarna för byggnadsplane- och utomplansområden framgår av sammanställningarna, att sistnämnda byggnadsordningar i allmänhet avvika endast obetydligt från vederbörande normalförslag (III A och III B). I fråga om mindre municipalsamhällen äro byggnadsordningarnas avvikelse från normalförslaget (II) återigen ganska vanliga men förekomma dock icke så allmänt som beträffande städer och större samhällen.

Som exempel på olikheterna mellan normalförslag I och de gällande byggnadsordningarna för städer och större samhällen må nämnas följande.

Angående genomskärningsytan av rök- och imrör meddelas föreskrifter i § 23 p. 3 normalförslaget. Endast 22 av de undersökta 80 byggnadsordningarna överensstamma i detta hänseende med normalförslagets bestämmelser; övriga 58 avvika mer eller mindre därifrån och förete även sins emellan många olikheter.

För rökrör från vanlig spis anges sålunda i normalförslaget dimensionen $14 \times 14 = 196$ kvadratcentimeter. Byggnadsordningar finnas emellertid med måtten $12 \times 12 = 144$, $12.5 \times 12.5 = 156.25$ och $13 \times 13 = 169$ samt 150 och 180 kvadratcentimeter.

Rökrör från öppen spis skall enligt normalförslaget vara dubbelt så stort som rökrör från vanlig spis, d. v. s. $14 \times 28 = 392$ kvadratcentimeter. I byggnadsordningarna förekomma emellertid även måtten $13 \times 20 = 260$, $12 \times 24 = 288$, $12.5 \times 25 = 312.5$, $13 \times 26 = 338$ och $14 \times 27 = 378$ samt 300 och 360 kvadratcentimeter.

Beträffande imrör från kök förekomma utom normalförslagets mått $14 \times 27 = 378$ kvadratcentimeter i byggnadsordningarna även $14 \times 14 = 196$, $13 \times 20 = 260$ och $12.5 \times 25 = 312.5$ samt 200, 300, 350 och 360 kvadratcentimeter.

Normalförslagets § 24 innehåller bland annat, att bjälkar, takstolar och andra konstruktiva byggnadsdelar av trä ej få anbringas intill skorsten utan skola avväxlas på minst 25 centimeters avstånd från rökrörs insida. Från denna regel förekomma avvikelser i 22 av de undersökta byggnadsordningarna. Utom det angivna måttet 25 centimeter förekomma även 20, 22.5 och 30 centimeter. Andra särbestämmelser finnas därjämte, t. ex. angående minsta tillåtna avståndet till rökrörs utsida.

Bestämmelserna i § 18 p. 1 normalförslaget angående huvudtrappas bredd ha följts i 40 byggnadsordningar. Normalförslaget innehåller härutinnan bland annat, att trappa i tvåvåningshus som regel skall vara minst 1.20 meter bred. I vissa byggnadsordningar förekomma emellertid i stället måtten 1.00, 1.10, 1.30 och 1.35 meter.

Vad angår rak trappa får enligt § 18 p. 2 normalförslaget bredden göras intill 15 centimeter smalare än som sågs i p. 1. I 16 av de undersökta byggnadsordningarna föreskrives emellertid, att bredden i dylikt fall får minskas endast 10 centimeter, medan en byggnadsordning medger en minskning av 20 centimeter och 13 byggnadsordningar innehålla andra särskilda föreskrifter i ämnet.

Det sagda avser endast att angiva några av de skiljaktigheter, vilka finnas såväl mellan normalförslaget och byggnadsordningarna som mellan byggnadsordningarna inbördes. Den rådande oenhetligheten på området torde emellertid redan härav tydligt framgå.

2. Stadsplaneutredningens förslag.

Allmän motivering och innebörden av förslagen.

Såsom av det föregående framgår, ha i skilda sammanhang önskemål framkommit om en omarbetning av gällande bestämmelser angående byggnads tekniska utförande i syfte att åstadkomma ett billigare byggnadssätt. Betydelsen av en sådan omarbetning har sålunda framhållits av bland andra chefen för socialdepartementet vid framläggandet år 1941 av den på byggnadskostnadssakkunnigas betänkande grundade propositionen (nr 251) angående åtgärder till bostadsproduktionens främjande. Uttalande i liknande riktning har gjorts i propositionen till 1942 års riksdag i samma ämne (nr 221). Förslag ha också framställts om ändringar, som direkt skulle medföra en minskning av byggnadskostnaderna, t. ex. sänkning av rumshöjden, medgivande av större påkänningar på vissa byggnadsmaterial m. m. Därjämte har påtalats den fördyring av byggnadsverksamheten, som följer därav att byggnadsbestämmelserna för olika orter så ofta skilja sig från varandra.

Den av stadsplaneutredningen verkställda undersökningen av byggnadsordningar från skilda delar av landet har bekräftat, att byggnadsföreskrifterna variera mycket för olika städer och samhällen. Olikheterna beröra praktiskt taget alla områden, såsom ventilation, grundmurs anordnande och beskaffenhet, bonings- och arbetsrums storlek i plan och höjd, tak- och väggbeklädnad, skorstenar, rök- och imrör, trappors bredd m. m. Utom i sakligt hänseende skilja sig byggnadsordningarna från varandra även i fråga om den formella uppställningen och bestämmelsernas ordningsföljd. Härigenom försvåras den allmänna överblicken samt orsakas de byggande onödiga besvär vid den praktiska tillämpningen.

Olikheterna mellan byggnadsordningarna äro delvis föranledda av historiska skäl. Genom att för hela riket gemensamma byggnadsbestämmelser under lång tid saknades, nödvändiggjordes särbestämmelser för varje stad för sig, vilka sammanfattades i stadens byggnadsordning. 1874 års byggnadsstadga och den nu gällande byggnadsstadgan av år 1931 ha endast mycket ofull-

ständigt förmått ändra det av ålder rådande systemet med olika byggnadsföreskrifter för nästan varje stad. Under förarbetena till 1931 års byggnadsstadga gjorde sig visserligen gällande en strävan att åstadkomma mera enhetliga bestämmelser — den viktigaste åtgärden härutinnan var utgivandet av byggnadsstyrelsens normalförslag — men resultatet blev ej det önskade; olikheterna mellan byggnadsordningarna ha i stor utsträckning bibehållits. Den av stadsplaneutredningen verkställda granskningen har såsom nämnts visat, att dessa olikheter ofta icke äro sakligt motiverade. Mången gång synas de helt meningslösa. Man får närmast det intrycket, att det varit en prestigesak för byggnadsordningarnas författare att åstadkomma särbestämmelser på så många punkter som möjligt. De omotiverade olikheterna olika städer emellan måste, bortsett från de ekonomiska verkningarna av desamma, såsom svenska arkitekters riksförbund påpekat, bidraga till att undergräva respekten för författningar och fackkunskap.

Olägenheterna av det rådande tillståndet ha kommit att tydligare framträda mot bakgrunden av de standardiseringssträvanden och den industrialisering över huvud taget av byggnadsverksamheten, som mer och mer gjort sig gällande. Medan det tidigare endast ganska sällan inträffade, att en byggmästare förlade sin verksamhet utanför den egna stadens gränser, blir det numera allt vanligare med större företag i byggnadsbranschen, som ha sitt verksamhetsfält förlagt till ett flertal orter i olika delar av landet. Stora företag finnas också, som inrättat sig för industriell produktion av byggnadsdelar eller färdiga byggnader. För sådana byggmästare och företag äro olikheterna mellan byggnadsordningarna till stort förfång. De försvåra planering och byggande samt lägga hinder i vägen för en genomförd standardisering av byggnadsdetaljer och hustyper. Även för byggmästarna i gemen äro olikheterna uppenbarligen till skada genom att de hindra den rationalisering av byggnadsverksamheten, som allmänt eftersträvas.

Vid överbägande av åtgärder för att råda bot på dessa missförhållanden har inom stadsplaneutredningen diskuterats möjligheten att i byggnadsstadgan intaga alla de föreskrifter, som nu innehållas i byggnadsordningarna. Dessa sistnämnda skulle alltså helt försvinna. Ett dylikt förfarande har emellertid ansetts icke kunna förordas. Byggnadsordningarna innehålla regelmässigt även andra föreskrifter än beträffande byggnads tekniska utförande, såsom angående byggnadsnämndens sammansättning och sammanträden, om byggnadslov, besiktningar m. m. I fråga om dylika ämnen är behovet av enhetlighet icke särskilt framträdande. Understundom torde det tvärtom vara nödvändigt med olika regler härutinnan för olika orter. Det sist sagda gäller jämväl, ehuru i mindre grad, de byggnadstekniska bestämmelserna. Ehuru dessa i mycket kunna ersättas med generella regler, måste även här ett visst utrymme lämnas åt lokala särbestämmelser. Att helt ersätta byggnadsordningarna med byggnadsstadgan lärers alltså icke vara görligt.

En annan möjlighet, som varit under överbägande, är att lämna byggnadsstadgan i allt väsentligt oförändrad men omarbета de lokala byggnadsordningarna efter enhetliga riktlinjer. En förutsättning för att på denna väg nå

det åsyftade resultatet torde vara, att byggnadsordningarna fastställas centralt för riket i dess helhet med ledning av ett eller flera normalförslag. Det synes ej uteslutet, att en godtagbar lösning skulle kunna vinnas med en sådan anordning. Vissa invändningar kunna emellertid riktas häremot. Genom att byggnadsbestämmelserna införas icke i en för riket gemensam författning utan i lokala byggnadsordningar bli framtida ändringar i bestämmelserna förenade med svårigheter. Det blir sålunda, om ändringar behöva vidtagas, nödvändigt att ändra varje särskild byggnadsordning, vilket blir en omständlig procedur, medan däremot, om bestämmelserna äro samlade i en av Kungl. Maj:t utfärdad författning, ändringarna kunna genomföras genom att allenast ändra författningen. Vidare torde en anordning sådan som den påtänkta, oaktat prövningen av byggnadsordningarna sker centralt, kunna inbjuda till försök att utan tvingande skäl upptaga särbestämmelser i de olika byggnadsordningarna och härigenom måhända så småningom leda till att den eftersträfvade enhetligheten åsidosättes. Utredningen har av anförda skäl ansett sig icke böra välja det nu diskuterade tillvägagångssättet.

Stadsplaneutredningen har även varit inne på tanken att ur de lokala byggnadsordningarna utbryta vissa föreskrifter av mera generell innebörd, vilka skulle sammanföras i en allmän byggnadsordning, gällande för alla städer och samhällen. Vid sidan av byggnadsstadgan skulle sålunda finnas dels en allmän byggnadsordning dels ock lokala sådana ordningar. Även denna tanke har emellertid övergivits, enär föreskrifterna på byggnadsväsendets område redan nu äro splittrade på ett flertal författningar och tillkomsten av en ny författning skulle ytterligare försvåra överblicken.

Enligt stadsplaneutredningens mening bör man för att i erforderlig mån erhålla enhetliga bestämmelser i stället förfara så, att vissa byggnadsföreskrifter av större betydelse överflyttas från byggnadsordningarna till byggnadsstadgan. Såsom framhölls av departementschefen vid framläggandet för 1931 års riksdag av förslag till byggnadsstadgan är spörsmålet, i vilken omfattning stadgan bör innehålla reglerande bestämmelser angående själva bygandet, i viss mån en lämplighetsfråga. Erfarenheten har på sätt av det anförda framgår visat, att den fördelning av föreskrifterna mellan byggnadsstadgan och byggnadsordningarna, som gjordes år 1931, icke är tillfredsställande. Denna erfarenhet bör nu tillgodogöras. Åtskilliga lokala föreskrifter äro av beskaffenhet att kunna och böra generaliseras. Huvudmålet härvid bör vara att underlätta byggnadsverksamheten. Förutom genom enhetligare bestämmelser kan detta ske genom att i besparingssyfte medgiva förenklingar i byggnadsättet, där sådana kunna föreskrivas utan olägenhet.

Då stadsplaneutredningen förordar, att förevarande rationaliseringsreform verkställas genom ändring i byggnadsstadgan och ej på så sätt, att de ifrågasvarande bestämmelserna sammanföras i en särskild författning, sker emellertid detta under den förutsättningen, att bestämmelserna framdeles kunna bli föremål för jämkning utan onödig omgång och tidsutdräkt. Den praxis, som hittills tillämpats beträffande byggnadsstadgans bestämmelser, eller att förslag i ämnet alltid, innan Kungl. Maj:ts beslut meddelats, underställes

riksdagen för yttrande, bör sålunda icke vidare följas. Åtskilliga av stadgans nuvarande bestämmelser äro visserligen otvivelaktigt av beskaffenhet, att riksdagens medverkan vid deras tillkomst såväl som vid ändring av desamma kan vara motiverad. Härutinnan åsyftas ej något avsteg från den regel, som tidigare följts. Skäl kunna också finnas för att, om Kungl. Maj:t i sak anser utredningens förslag böra följas, riksdagen beredes tillfälle att yttra sig beträffande själva principen: enhetligare byggnadsbestämmelser. Huvuddelen av utredningens förslag, nämligen föreskrifterna under 5 och 10 kapitlen, omfattar emellertid ett ämne, som torde tillhöra Kungl. Maj:ts ekonomiska lagstiftning. Dessa föreskrifter, särskilt de vilka gälla byggnads yttre och inre anordnande, äro av beskaffenhet att behöva tid efter annan underkastas översyn och omarbetas med hänsyn till utvecklingen på det byggnadstekniska området. Framför allt om föreskrifterna i fråga utformas på det detaljerade sätt, utredningen föreslår, synes det icke rimligt, att Kungl. Maj:t, varje gång ändring kan finnas påkallad, skall vara nödsakad att underställa ärendet riksdagen och avvakta dess besked, innan ändringen i fråga kan genomföras.

C. B. U. har vid framläggandet av sitt förslag till ändring i byggnadsstadgan vägletts av synpunkter liknande dem, vilka ligga till grund för stadsplaneutredningens förslag. Beträffande vissa detaljer har stadsplaneutredningen visserligen, såsom framgår av den efterföljande speciella motivering, icke kunnat biträda C. B. U:s förslag. I stort sett är dock detta förslag enligt stadsplaneutredningens mening välbetänkt. Oaktat förslaget enligt motiven till detsamma tagit sikte endast på sådana föreskrifter, som ansetts kunna öva mera påtaglig inverkan på kostnaderna för offentliga byggnader, är detsamma genom den utformning det erhållit av betydelse även för den privata byggnadsverksamheten. För att bättre tillgodose denna byggnadsverksamhets behov torde det dock böra göras något mera omfattande.

Enligt C. B. U:s förslag skulle till byggnadsstadgan från städernas och samhällenas byggnadsordningar överföras vissa detaljföreskrifter, huvudsakligen angående luftväxlingsanordningar, grund- och yttermurar, tak- och golvbeläggningar, skorstenar, rökgångar samt trappor. Därjämte har C. B. U. föreslagit jämkning av bland annat stadgandena om rumshöjden i bonings- och arbetrum samt om byggnadsnämnds befattning med statliga byggnadsföretag. För att C. B. U:s förslag skall erhålla erforderlig fullständighet bör det enligt stadsplaneutredningens mening kompletteras med ett antal bestämmelser, bland annat avseende påkänningar på byggnads bärande delar, värme- och ljudisolering, dagerbelysning, rums- och lägenhetsstorlek samt brandmurs beskaffenhet och utförande. Åtskilliga föreskrifter om byggnads anordnande böra däremot lämpligen liksom hittills regleras lokalt. Hit höra stadgandena angående exempelvis rätt att låta grundmur skjuta utanför gatulinjen, portomfattningar, sockel, burspråk, fönster, balkonger, ytterluckor, gemensamma brandmurar, fönsteröppningar i brandmur, skyltar och reklamanordningar, gård och dess anordnande m. m. I dessa hänseenden torde byggnadsordningarna sålunda fortfarande böra innehålla de bestämmel-

ser, som erfordras utöver de nuvarande föreskrifterna i byggnadsstadgan, Anledning att i förevarande sammanhang reformera stadgandena i övrigt i byggnadsordningarna, såsom angående byggnadsnämnd, byggnadslov och tillsyn över byggandet, finnes enligt utredningens åsikt i stort sett ej heller.

Härutöver har stadsplaneutredningen emellertid funnit sig böra föreslå ändring i fråga om sättet för fastställande av städernas och samhällenas byggnadsordningar. Såsom förut nämnts var inom justitiedepartementet vid utarbetandet av gällande byggnadsstadga ursprungligen avsett, att byggnadsordning skulle fastställas av Konungen. Med anledning av yttranden över det stadgeutkast, som i överensstämmelse härmed uppgjorts, förklarade emellertid departementschefen vid förslagets framläggande för riksdagen, att han icke velat motsätta sig i yttrandena framkomna krav på bibehållandet av Konungens befallningshavande som fastställelsemyndighet. Han utgick härvid från att vissa av de fördelar, som avsetts komma att vinnas genom att prövningen förlades till Kungl. Maj:t, skulle kunna ernås genom att normalförslag till byggnadsordningar upprättades och ställdes till ortsmyndigheternas förfogande.

Den förhoppning, som sålunda knöts till normalförslagen, har, såsom redan nämnts, icke infriats. Städerna och samhällena ha icke ansett sig förpliktade att ens i någon mån följa dessa förslag. Konungens befallningshavande har fastställt byggnadsordningarna utan att fästa större avseende vid om de överensstämde med normalförslagen eller ej. Följden har blivit den tidigare angivna, eller att byggnadsordningarna förete stora och omotiverade olikheter sinsemellan. De i det föregående påtalade mera betydande olägenheterna härav komma visserligen att avhjälpas vid bifall till förslaget om överflyttande av vissa bestämmelser från byggnadsordningarna till byggnadsstadgan. Åtskilliga mer eller mindre omotiverade avvikelser från normalförslagen komma emellertid att kvarstå. En återgång till förslaget att alla byggnadsordningar skola fastställas av en och samma myndighet synes därför befogad. Såsom sådan centralmyndighet torde endast Kungl. Maj:t eller byggnadsstyrelsen kunna ifrågakomma. I valet mellan dessa har stadsplaneutredningen stannat för Kungl. Maj:t. För att så småningom få fram större enhetlighet i byggnadsordningarna även i de delar, som nu icke föreslås direkt normaliserade genom vissa föreskrifters överförande till byggnadsstadgan, vill utredningen alltså förorda, att prövningen av byggnadsordningarna överflyttas från Konungens befallningshavande till Kungl. Maj:t. Mindre väsentlig ändring av byggnadsordning torde dock Konungens befallningshavande alltjämt böra äga fastställa.

Det av stadsplaneutredningen utarbetade förslaget har upprättats i enlighet med nu angivna riktlinjer. Förslaget innebär, lika litet som stadsplaneutredningens förut angivna förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden m. m., någon förändring av byggnadslagstiftningens grundlinjer. Det avser endast att åvägbringa vissa partiella förbättringar inom ramen för nuvarande lagstiftning. De bestämmelser,

som förslaget innehåller, ha emellertid utformats med tanke på att icke behöva i sakligt hänseende omarbetas till följd av vad utredningen i sitt slutbetänkande föreslår. Ur denna synpunkt synas några betänkligheter alltså icke behöva möta mot att redan nu, utan att avvakta den slutliga reformen av byggnadslagstiftningen, genomföra förslaget. Å andra sidan bör emellertid erinras, att utredningens slutliga förslag kan komma att nödvändiggöra en omarbetning av byggnadsordningarna på andra punkter än de vilka beröras i det här föreliggande förslaget.

I främsta rummet avser förslaget — utom sättet för byggnadsordnings fastställande — bestämmelser angående byggnads inre anordnande m. m. (49—60 §§ byggnadsstadgan). Ehuru förslaget, liksom det av C. B. U. framlagda, åsyftar att åstadkomma besparingar i byggnadskostnaderna, ha även vissa skärpningar i gällande bestämmelser föreslagits, särskilt ur brandskyddssynpunkt. Liksom C. B. U. har stadsplaneutredningen eftersträvat att ur byggnadsstadgan utmönstra de bestämmelser, som giva byggnadsnämnderna befogenhet att skärpa generellt tillämpliga föreskrifter av ekonomisk räckvidd. I åtskilliga fall har stadsplaneutredningen härvid förordat den anordningen, att byggnadsstyrelsen skall utfärda särskilda anvisningar angående vissa byggnadsdetaljer, under det att byggnadsstadgan endast skall innehålla hänvisning till dessa anvisningar. Härigenom torde uppnås erforderlig enhetlighet och samtidigt stor smidighet utan att byggnadsstadgan i onödan belastas med detaljföreskrifter. Utredningen utgår ifrån att utarbetandet av dessa anvisningar sker efter lämpligt samråd med såväl statliga myndigheter, såsom statens provningsanstalt och statens kommitté för byggnadsforskning, som på området verkande enskilda sammanslutningar. Utredningen förutsätter vidare, att för anvisningarnas utarbetande extra arbetskraft, i den mån så kan visa sig behöfvligt, ställes till byggnadsstyrelsens förfogande.

De bestämmelser, som överförts till byggnadsstadgan från byggnadsordningarna, överensstämja i huvudsak med motsvarande föreskrifter i normalförslaget till byggnadsordning för städer och större samhällen. Åtskilliga omarbetningar och ändringar ha dock vidtagits. Såsom av övergångsbestämmelserna närmare framgår skola sådana bestämmelser i byggnadsordningarna, som strida mot föreskrifter i byggnadsstadgan, omedelbart upphöra att gälla. Utredningen räknar med att byggnadsordningarna komma att omarbetas så, att därur uteslutas upphävda bestämmelser. Endast härigenom torde kunna undvikas tolkningssvårigheter och andra olägenheter. Möjlighet att i byggnadsordning på nytt införa föreskrifter, som strida mot byggnadsstadgan, därest detta påkallas med hänsyn till ortsförhållanden eller eljest, finnes enligt den föreslagna 60 a §. I synnerhet i de största städerna torde, såsom närmare utvecklas i den speciella motiveringen, behovet av att kunna meddela särskilda föreskrifter angående vissa byggnadsdetaljer vara framträdande. För särskilda fall får Konungens befallningshavande eller under vissa villkor byggnadsnämnden meddela dispens.

Vad nu anförts gäller städer och stadsliknande samhällen. I fråga om landsbygdsområden har den av stadsplaneutredningen verkställda undersök-

ningen visat, att byggnadsordningarnas bestämmelser icke i högre grad avvika från varandra. Detta torde sammanhånga med att frågan om fastställande av byggnadsordning för sådant område i regel upptages av Konungens befallningshavande utan förslag av ortsmyndighet. Någon reform i likhet med den som föreslagits för städer och samhällen torde därför icke vara påkallad för landsbygdsområdena. Däremot torde i vissa fall finnas behov av att kunna utbygga de för byggnadsplane- och utomplansområden gällande enkla bestämmelserna om byggnads inre anordnande m. m. och om tillsyn över byggandet. Stadsplaneutredningen har fördenskull framlagt förslag, som ger Konungens befallningshavande befogenhet att i viss utsträckning förordna härom.

Utom i byggnadsstadgan och byggnadsordningarna finnas föreskrifter i hithörande frågor exempelvis i brandstadgan och hälsovårdsstadgan samt i författningar på det civila luftskyddets och arbetarskyddets område. Anledning att nu upptaga den gällande brandstadgans föreskrifter till omprövning har utredningen icke funnit föreligga, enär frågan om ändrad lagstiftning härutinnan är under övertägande i annan ordning. Ej heller torde tiden nu vara lämplig att verkställa översyn av gällande föreskrifter rörande luftskyddsåtgärder av betydelse för byggnadsverksamheten, såsom angående skyddsrumsanordningar. Vad hälsovårdsstadgan beträffar, kan det icke bestridas, att de av hälsovårdsnämnderna meddelade föreskrifterna mången gång brista i enhetlighet och konsekvens. Olägenheter och onödiga kostnader kunna härigenom uppkomma för byggnadsverksamheten. En rationalisering och normalisering av hälsovårdsföreskrifterna framstår såsom önskvärd. Genom skärpt uppmärksamhet och lämpliga anvisningar från medicinalstyrelsens sida torde åtskilligt stå att vinna i detta hänseende. Stadsplaneutredningen vill för sin del i förevarande sammanhang endast understryka vikten av att denna angelägenhet beaktas. Vad slutligen angår bestämmelserna på arbetarskyddets område torde det, vilket C. B. U jämväl framhållit, vara lämpligt att riksförsäkringsanstalten underkastar sina anvisningar rörande olika lokalförhållanden en översyn i syfte att alltför kostnadskrävande planläggning och utförande må undvikas.

Speciell motivering.

2 §.

Stadsplaneutredningen. För att prövningen av byggnadsordning för stad hädanefter skall kunna ske med önskvärd enhetlighet torde det, såsom i det föregående anförts, vara lämpligt, att denna prövning överflyttas från Konungens befallningshavande till Kungl. Maj:t. Eftersom stadsplanebestämmelser och byggnadsordning i väsentlig mån komplettera varandra, förefaller det också naturligt, att de fastställas av samma myndighet. Genom fastställsens överflyttande till Kungl. Maj:t kan därjämte vinnas en rationalisering av granskningsarbetet, vilket i detta fall torde verkställas både bättre och billigare centralt än hos Konungens befallningshavande. Ändring av bygg-

nadsordning synes emellertid, om den ej innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, böra få alltjämt fastställas av Konungens befallningshavande. Vad som menas med väsentlig avvikelse, kan måhända stundom vara svårt att avgöra. Konungens befallningshavande torde emellertid i tveksamma fall hellre böra vidarebefordra ärendet till Kungl. Maj:t än själv träffa avgörande däri.

I 2 § har stadsplaneutredningen vidare intagit erinran om att normalförslag skall finnas till ledning vid upprättandet av byggnadsordning. Utredningen har övervägt att i författningen intaga uttrycklig föreskrift, att byggnadsordning icke får avvika från normalförslag, om ej skäl därtill äro. Även utan sådan föreskrift läser emellertid Kungl. Maj:t vid sin fastställelseprövning komma att tillse, att omotiverade avvikelser icke göras från normalförslaget vare sig i sakligt hänseende eller i fråga om den allmänna uppställningen och paragrafföljden. Som exempel på en prövning av liknande slag må nämnas den, som föregår Kungl. Maj:ts fastställelse å taxa för mättningsarbeten m. m. i stad eller samhälle. Till ledning vid uppgörandet av dylik taxa finnas normalförslag, och Kungl. Maj:t prövar noggrant, att ej omotiverade avsteg därifrån göras. Skiljer sig ett taxeförslag i fråga om ordalydelsen eller paragraferingen från normalförslag, brukar omarbetning ske av den centrala myndighet, lantmäteristyrelsen, som granskar ifrågavarande förslag.

49 §.

Nuvarande 49 § innehåller vissa allmänna bestämmelser om luftväxling och skyddsåtgärder mot fukt och kyla.

Byggnadskostnadssakkunniga ha framhållit (s. 233), att det vore en bland byggnadsfackmän känd sak, att konstruktionsföreskrifterna inom byggnadsbranschen rymde vissa säkerhetsmarginaler, vilkas storlek bestämts med hänsyn till den starkt växlande utförandestandard man hittills måst räkna med. Detta innebure, att stora besparingsmöjligheter torde yppa sig, i den mån säkerhetsföreskrifterna kunde mildras. En förutsättning härför vore dock, att konstruktionernas utförande och beräkning garanterades genom ett förbättrat kontrollsystem. I åtskilliga yttranden över byggnadskostnadssakkunnigas betänkande har riktigheten av de sålunda gjorda uttalandena vitsordats. Sålunda framhöll exempelvis *byggnadsstyrelsen*, att omarbetning av de statliga normalbestämmelserna för cement- och betongarbeten samt för järnkonstruktioner till byggnadsverk påginge och att resultatet torde bliva, att de tillåtna påkänningarna på materialen komme att ökas, varigenom kostnadsbesparingar kunde vinnas. *Chefen för socialdepartementet* förklarade sig också vid framläggandet år 1941 av den på betänkandet grundade propositionen (nr 251 s. 121) i huvudsak instämma med de sakkunniga i detta avseende. Mot den föreslagna lindringen av säkerhetsföreskrifterna hade departementschefen sålunda intet att erinra, ehuru man enligt hans mening med hänsyn till den rådande knappheten på förstklassig cement måhända icke kunde vänta sig att för närvarande helt vinna de besparingar, varmed de sakkunniga ursprungligen kalkylerat.

C. B. U. har i fråga om föreskrifterna rörande byggnads inre anordnande m. m. (49—60 §§) inledningsvis uttalat, att dessa i avsevärd utsträckning präglades av en vaghet, betingad främst av den konstruktiva fördelning av erforderliga bestämmelser mellan stadga och byggnadsordning, som förutsetts vid stadgans utarbetande. Utredningen hade tidigare givit uttryck åt sin uppfattning, att stadgans brist på konkretion och den därmed korresponderande mycket stora frihet, som medgivits de lokala myndigheterna att uppställa krav vid sidan av stadgans allmänna regler, icke borde få fortbestå. Byggnadsstadgan borde därför i denna del kompletteras, vilket medförde att byggnadsordningarna kunde i motsvarande mån begränsas.

I nu angivna syfte har utredningen förordat, att bestämmelserna i 49 § närmare preciseras. Därvid ha §§ 9 och 19 normalförslaget ansetts i all huvudsak böra läggas till grund.

C. B. U. har vidare anfört:

De förordade bestämmelserna rörande yttermurars beskaffenhet under växlande förutsättningar ansluta sig nära till normalförslagens avfattning. I den mån mera i detalj gående föreskrifter erfordras rörande skyddsåtgärder i övrigt av nu åsyftad innebörd, torde sådana kunna inflyta i byggnadsordningen.

Förslaget meddelar vidare föreskrift om sättet för luftväxlingens ordnande i enlighet med normerna. Därvid har främst eftersträfvats att undvika dyrbara mekaniska ventilationsanordningar. Fönstren avses normalt möjliggöra såväl tillförsel av frisk luft som avlägsnande av förbrukad sådan. För boningsrum torde sålunda evakueringskanaler i väggarna i regel få anses umbärliga. Dylika anordningar synas emellertid icke böra uteslutas i arbetsrum och äro nödvändiga i bad- och duschrum utan fönster samt andra liknande lokaler.

Den nu meddelade hänvisningen till hälsovårdsstadgan har med någon jämkning intagits som ett tredje moment av paragrafen. Avvikelsen begränsas till att den stadgade diskretionära möjligheten till eftergift i vissa fall beträffande arbetsrum ansetts böra bliva obligatorisk samt därtill att ordet »luftväxling» kunnat utgå, sedan i 2 mom. speciella föreskrifter därutinnan meddelats.

Stadsplaneutredningen. Vad till en början angår 1 mom. i 49 § har stadsplaneutredningen däri upptagit bestämmelse, att alla i en byggnad ingående bärande delar skola givas sådana mått, att påkänningarna icke överskrida de värden, som angivas i av byggnadsstyrelsen utfärdade anvisningar, samt att sådana byggnadsdelar i övrigt skola utformas i enlighet med vad nämnda anvisningar därom innehålla. Enhetliga regler i detta viktiga hänseende torde härigenom komma att bli gällande för hela landet. På byggnadsstyrelsen ankommer det att tillse, att reglerna få ett lämpligt innehåll och smidigt anpassas efter rådande förhållanden. Av byggnadskostnadssakkunniga m. fl. har framhållits, att besparingar i byggnadskostnaderna skulle kunna vinnas genom ökning av de tillåtna påkänningarna på olika byggnadsmaterial. Vid anvisningarnas utarbetande torde byggnadsstyrelsen komma att beakta de besparingsmöjligheter, som sålunda finnas. Byggnadsstyrelsen torde även komma att i erforderlig mån samarbeta med bland andra de kommittéer, som äro sysselsatta med att omarbete de statliga normalbestämmelserna för cement- och betongarbeten samt för järnkonstruktioner.

I den mån särskild kontroll erfordras över arbeten av ifrågavarande slag,

torde det enligt 73 § åligga byggnadsnämnden att ombesörja densamma. Till ledning för byggnadsnämnden härutinnan kan byggnadsstyrelsen, om så erfordras, utfärda anvisningar.

Första stycket i 2 *mom.* av utredningens förslag innehåller föreskrifter om värmeisolering av boningsrums golv, väggar och tak, som gränsa mot det fria eller mot icke uppvärmt utrymme. Det motsvarar härutinnan i viss mån § 9 normalförslaget. I olikhet mot detta har emellertid i utredningens förslag murtjockleken icke precicerats utan i stället överlåtit åt byggnadsstyrelsen att även i detta hänseende utfärda erforderliga anvisningar. Dessa torde nämligen med hänsyn till klimatförhållandena böra vara olika för skilda delar av landet, vilket alltså bör indelas i ett lämpligt antal zoner. Inom varje zon böra bestämmelserna däremot vara enhetliga. De ifrågavarande föreskrifterna om värmeisolering av bonings- eller arbetsrums vägg äro icke avsedda att gälla, om väggen utgöres av brandmur och denna är motbyggd. I sådant fall träda i stället bestämmelserna i 53 § i tillämpning. Däremot gälla föreskrifterna i 49 § 2 *mom.*, om väggen utgöres av icke motbyggd brandmur.

Andra stycket i 2 *mom.* upptager bestämmelser om anordnande av eldstad eller annan lämplig anordning för uppvärmning av boningsrum. Dessa bestämmelser ha hämtats från 8 § 2 *mom.* tredje stycket hälsovårdsstadgan. Utredningen har nämligen av praktiska skäl ansett lämpligt att ersätta den nuvarande hänvisningen i 49 § tredje stycket byggnadsstadgan med direkta från hälsovårdsstadgan hämtade bestämmelser. En viss motsvarighet till nuvarande 49 § tredje stycket har upptagits i förslagets 2 *mom.* tredje stycke, enligt vilket föreskrifterna i 2 *mom.* första och andra styckena om boningsrum med viss inskränkning skola gälla även om arbetsrum. Såsom arbetsrum torde böra anses bland annat kök och kokvrå samt tvättstuga.

Enligt § 20 p. 3 normalförslaget skall bostadslägenhet i fråga om såväl bjälklag som väggar i mån av behov ljudisoleras mot angränsande lokaler. Denna bestämmelse giver icke byggnadsnämnden tillräckliga möjligheter att förordna om ljudisoleringens utförande på lämpligt sätt. Ljudisoleringen i byggnad med bonings- eller arbetsrum är också mången gång otillfredsställande. En av anledningarna till behovet av bättre ljudisolering är den allmänna spridning, som högtalande radioanläggningar under senare år fått i vårt land. Dålig ljudisolering nedsätter fastighetens värde och användbarhet samt kan medföra vådor ur hälsovårdssynpunkt. Ej sällan kan för en ringa kostnad avsevärd förbättring av ljudisoleringen vinnas. Stadsplaneutredningen har i 3 *mom.* infört ett allmänt stadgande om ljudisolering i byggnad, som inrymmer bonings- eller arbetsrum. Närmare föreskrifter härom föreslås skola meddelas av byggnadsnämnden enligt anvisningar, som utfärdas av byggnadsstyrelsen.

I 4 *mom.* ha upptagits föreskrifter om luftväxlingens ordnande. Stadsplaneutredningens förslag ansluter sig liksom det av C. B. U. framlagda förslaget nära till normalförslaget.

Bonings- och arbetsrum samt bad- och duschrum skola enligt § 19 i sist-

nämnda förslag förses med anordning såväl för införande av frisk luft som för avlägsnande av den förbrukade. I de förklaringar och anvisningar, som fogats vid normalförslaget, erinras (s. 29), att hälsovårdsstadgan för tillgodo-seende av detta krav endast fordrar, att till varje rum skall finnas öppningsbart och lämpligt placerat fönster. I anslutning härtill uttalas vidare i nämnda förklaringar, att detta ofta icke innebure någon tillfyllestgörande lösning av ventilationsfrågan. Att i byggnadsordningen upptaga några detaljbestäm-melser angående de andra anordningar, som i sådana fall borde tillgripas, torde emellertid, förklaras det, möta svårighet. Det syntes därför böra få ankomma på byggnadsnämnden att i varje särskilt fall avgöra, om annan ventilationsanordning behövdes.

I praxis ha normalförslagets ifrågavarande bestämmelser tillämpats så, att särskilda luftväxlingsanordningar i de flesta fall ansetts icke kunna undva-ras (se t. ex. R. 1941 not. K. 85). I särskilda fall, då möjligheter ändock an-setts finnas för tillfredsställande luftväxling, ha emellertid öppningsbara fönster ansetts tillfyllest eller i varje fall evakueringskanaler icke påfordrats (se R. 1938 not. K. 332).

C. B. U., som funnit särskilda luftväxlingsanordningar erforderliga i ar-betsrum samt i bad- och duschrumsrum, där fönster saknas, har däremot an-sett sådana anordningar umbärliga i boningsrum. Att i enlighet med C. B. U:s förslag helt slopa det nu allmänt vedertagna bruket att anordna evakuerings-kanaler i boningsrums väggar skulle givetvis medföra en viss besparing i byggnadskostnaderna. Otivelaktigt äro emellertid ventilationsförhållandena redan för närvarande ofta otillfredsställande. Den ventilationsmöjlighet, som tidigare funnits därigenom, att kakelugnar med tillhörande rökrör brukat finnas i varje rum, har numera till största delen försvunnit. De ventilations-anordningar, som trätt i stället, äro delvis på grund av bristande skötsel mången gång otillräckliga för att åvägabringa god och kontinuerlig luft-växling. Strävan att undvika värmeförluster har samtidigt lett till att den ofrivilliga ventilationen genom väggar och fönsterspringor i viss utsträck-ning minskat. Ett genomförande av C. B. U:s förslag skulle medföra en yt-terligare betydande försämring i fråga om ventilationen i boningsrum med vådor för folkhälsan som följd.

Enligt stadsplanutredningens mening kunna särskilda ventilationsanord-ningar i bonings- och arbetsrum samt bad- och duschrumsrum sålunda i de flesta fall ej undvaras. Ibland kan det dock vara tillräckligt med öppningsbart fönster. Exempel härpå lämna boningsrum i vissa enfamiljshus. Stundom kan vidare luftväxlingen i något enstaka rum anses tillfredsställande ord-nad genom springor över och under dörrar till angränsande, med fullgod ventilation utrustade utrymmen. Vad angår bad- och duschrumsrum torde det i regel vara erforderligt, att dessa förses med särskild evakuering, oavsett hu-ruvida öppningsbart fönster finnes eller ej. Sker icke detta, uppstår lätt fuktbildning och andra olägenheter. Däremot torde särskilt luftintag kunna undvaras i bad- och duschrumsrum, om fönster eller fläktventilation finnes. En-ligt stadsplanutredningens mening bör byggnadsnämnden liksom hittills äga

att meddela föreskrifter angående luftväxlingens ordnande. Till byggnadsnämndernas ledning och efterrättelse böra emellertid anvisningar utfärdas av byggnadsstyrelsen. Anvisningarna böra innehålla ej endast bestämmelser om luftväxlingsanordningarnas tekniska utförande, såsom t. ex. angående minsta genomskärningsytan av evakueringskanal (jfr § 23 p. 6 normalförslaget), utan även uppgifter för bedömande av frågan, i vilka fall sådana kanaler kunna helt undvaras.

C. B. U:s förslag innehåller, att arbetsrum m. m. skall förses med »anordning såväl för införande av frisk luft som för avlägsnande av den förbrukade». C. B. U. åsyftar härmed, såsom förut nämnts, att i arbetsrum skall finnas luftväxlingsanordning av annat slag än öppningsbart fönster. Visserligen torde det vara vanligt, att man med sådan »anordning», som omförmäles i C. B. U:s förslag, förstår annan ventilationsanordning än fönster, men denna terminologi överensstämmer icke med normalförslagets. Anledning att frånga normalförslagets terminologi synes knappast föreligga. Då i stadsplaneutredningens förslag talas om »anordning såväl för införande av frisk luft som för avlägsnande av den förbrukade» avses alltså därmed, såsom av det föregående framgår, att det i vissa fall enligt de anvisningar som meddelas av byggnadsstyrelsen kan vara tillfyllest med öppningsbart fönster.

Från § 19 normalförslaget och de av C. B. U. i 49 § 2 mom. föreslagna bestämmelserna skiljer sig stadsplaneutredningens förslag till 49 § 4 mom. i övrigt främst genom att skyldighet föreskrivits att anordna imrör i tvättstuga. Skyldigheten att anordna luftintag till pannrum har därjämte något jämkats.

Uteslutningen av det nuvarande stadgandet i 49 § tredje stycket har, förutom de föreslagna bestämmelserna i andra och tredje styckena av 2 mom., föranlett införande i förevarande paragraf av föreskrifter om anordnande av fönster i bonings- och arbetsrum. Dessa föreskrifter ha upptagits i 5 mom. (jfr 8 § 2 mom. andra stycket hälsovårdsstadgan). Bestämmelser, som i viss mån svara mot hälsovårdsstadgans föreskrifter angående boningsrums beskaffenhet, finnas därjämte i 49 § 6 mom., 51 § 1—2 mom. och 52 § 4 mom.

I 49 § 6 mom. av förslaget stadgas slutligen, att till skydd mot fukt i bonings- och arbetsrum skola iakttagas de anvisningar, som byggnadsstyrelsen härom utfärdar. Även härutinnan komma sålunda att meddelas för hela landet gällande enhetliga föreskrifter.

50 §.

C. B. U. har bibehållit nuvarande 50 § oförändrad såsom 1 mom. Till paragrafen har C. B. U. fogat ett nytt 2 mom., som närmare reglerar golvbeläggningen i vissa våta utrymmen. Avfattningen ansluter sig helt till § 21 p. 2 normalförslaget.

Stadsplaneutredningen. Utredningens förslag överensstämmer med det av C. B. U. sålunda framlagda förslaget. Undantag torde stundom erfordras från föreskriften i 1 mom. första stycket, att golvet i boningsrum skall läg-

gas minst 30 centimeter över angränsande markens yta, t. ex. för att möjliggöra anordnande av terrass utanför ett vardagsrum på samma höjd som golvet i detta. Sådant undantag kan då medgivas av byggnadsnämnden enligt bestämmelserna i 60 a §.

I förslaget har icke upptagits stadgandet i § 21 p. 1 normalförslaget, att i byggnad med mer än tre våningar golv i förstuga skall utföras av sten eller liknande material. Enligt 1940 års lag om skyldighet att anordna skyddsrum m. m. skall i byggnad, som nu nämnts, bjälklag över källare utföras brandsäkert. Med hänsyn härtill har det ansetts vara utan betydelse, huruvida golvet i förstugan göres brandsäkert eller icke.

51 § 1—2 mom.

Stadsplaneutredningen. Nuvarande 51 § innehåller bestämmelser om höjden av bonings- och arbetsrum. Stadsplaneutredningen har i denna paragraf upptagit bestämmelser ej allenast härom utan även angående boningsrums och bostadslägenhets storlek samt beskaffenhet i övrigt.

I 1 mom. har utredningen sålunda infört ett allmänt stadgande om anordnande av bostadslägenhet så, att den bereder möjlighet till trevnad och god hygien. Stadgandet, som saknar motsvarighet i normalförslaget, överensstämmer i huvudsak med § 31 byggnadsordningen för Stockholm.

I 2 mom. regleras enligt stadsplaneutredningens förslag storleken av bonings- och arbetsrum.

En av de främsta anmärkningar, som bruka riktas mot de nutida bostäderna, är att dessa icke bereda tillräckligt utrymme för de däri boende. Att råda bot härför är ett socialt intresse av stor betydelse. För den enskilda fastighetens ekonomi är det därjämte av största vikt, att de bostäder, som inredas däri, bli tillräckligt rymliga. I fråga om den byggnadsverksamhet, som sker med understöd av statsmedel, har det därför varit ett naturligt krav, att lägenheterna skola uppfylla vissa minimifordringar i fråga om storlek. Vid prövningen av ansökningar om statliga tertiärlån skall sålunda statens byggnadslånebyrå enligt erhållna direktiv granska den planlösning, som givits lägenheterna i bostadsfastigheter, för vilka statslån sökas. Byggnadslånebyrån har till ledning för arkitekter och byggnadsföretagare samt kommunala myndigheter låtit utarbета normerande föreskrifter, innehållande bland annat minimifordringar å storleken av bostadslägenheter (statens byggnadslånebyrås meddelande nr 1 år 1942).

Med hänsyn till frågans stora sociala och ekonomiska betydelse har stadsplaneutredningen ansett vissa enkla föreskrifter angående storleken av bonings- och arbetsrum m. m. böra i detta sammanhang införas i byggnadsstadgan. De föreslagna minimifordringarna överensstämmer i stort sett med vad som kan anses vara allmän sedvana inom våra städer och samhällen. I möjligaste mån överensstämmer de även med byggnadslånebyråns förutnämnda anvisningar. Genom förslaget avses visserligen icke att åstadkomma någon direkt besparing i byggnadskostnaderna. Snarare kan följden bli en viss fördyring genom att de byggande förhindras att begränsa rummens stor-

lek efter egna önskningsar. Denna fördyring uppväges dock av fördelar i socialt och hygieniskt avseende samt i fråga om rummens användbarhet, särskilt för det fall att en ändring skulle inträda på bostadsmarknaden. Därest tillgången på bostäder åter blir riklig, torde nämligen risk föreligga, att lägenheter med alltför små rum bli mindre begärliga och byggnaderna därför förlora i värde. En annan fördel med bestämmelsernas införande i byggnadsstadgan är, att därigenom uppnås större enhetlighet. Normalförslaget innehåller visserligen icke några närmare föreskrifter angående boningsrums storlek m. m. Däremot finnas sådana bestämmelser i åtskilliga byggnadsordningar och ha där erhållit en ganska skiftande utformning.

De föreslagna föreskrifterna inledas med ett i första stycket intaget allmänt stadgande, att bonings- och arbetsrum skola givas en ur hälsovårdssynpunkt och med beaktande av övriga i varje fall inverkan omständigheter tillfredsställande storlek (jfr § 20 p. 1 normalförslaget).

Föreskrifter lämnas därefter angående golvytan hos boningsrum. Denna får enligt förslaget i regel icke understiga 9 kvadratmeter. Beträffande matrum med direkt anslutning till kök, som är en i moderna lägenheter vanlig typ av boningsrum, medgives dock, att golvytan får vara lägst 6 kvadratmeter. Byggnadsnämnden får därjämte medgiva en golvyta av lägst 6 kvadratmeter för sovrum, avsett för högst en person eller eljest, där särskilda förhållanden föreligga.

I fråga om bostadslägenhets storlek har föreslagits, att om lägenheten omfattar ett rum och kök eller flera rum och kök, skall golvytan hos det största rummet vara minst 17 kvadratmeter. För lägenhet om ett rum utan kök skall rummets golvyta vara minst 15 kvadratmeter, om till lägenheten hör kokvrå eller annat utrymme för matlagning, t. ex. kokskåp, samt minst 12 kvadratmeter, om lägenheten saknar sådant utrymme. Stundom kan det dock vara motiverat att underskrida de sålunda angivna minimimåtten, t. ex. i en av allmän inrättning eller stiftelse uppförd byggnad för äldre eller ensamstående personer. Vidare vill utredningen peka på det fall, att genom minskning av golvytan i det största rummet möjlighet uppkommer att inrätta ytterligare ett rum i lägenheten. På grund härav har byggnadsnämnden tillagts befogenhet att förordna om undantag från de angivna reglerna för lägenhet, vars användning står under betryggande tillsyn, liksom eljest i särskilda fall.

Ytterligare ha vissa föreskrifter lämnats angående storleken av kök och kokvrå samt bad-, dusch- och klosettrum. Kokvrås golvyta skall enligt förslaget vara minst 2 kvadratmeter. Bredden av kokvrå får ej understiga 1·35 meter och bredden av kök ej 1·5 meter. Minsta tillåtna golvytan hos bad-, dusch- och klosettrum skall bestämmas av byggnadsnämnden enligt anvisningar, som utfärdas av byggnadsstyrelsen. Eftersom kök och kokvrå äro att anse som arbetsrum, följer redan av 49 § 5 mom. att de i regel skola förses med fönster och av 49 § 4 mom. att lämpliga luftväxlingsanordningar skola finnas. Med hänsyn till det uppenbara behovet av att kunna hastigt vädra ut matos från kök och kokvrå, har det emellertid ansetts lämpligt att i förevarande sammanhang erinra om att sådant utrymme bör vara utrustat med fönster, som kan öppnas mot det fria.

För att förhindra missbruk av de ovan nämnda bestämmelserna angående rummets golvyta i lägenhet med ett rum och kokvrå, vilka äro lindrigare än för lägenhet med ett rum och kök, har slutligen lämnats föreskrift om den högsta tillåtna golvyta, som må givas ett för matlagning avsett utrymme utan att detta behöver anses såsom kök.

Även i andra fall än sådana som förut angivits kan det stundom vara motiverat att underskrida de av utredningen föreslagna minimimåtten. Å andra sidan bör det ej heller vara uteslutet att i vissa städer eller samhällen höja kraven på rummens och lägenheternas storlek. I dylika fall erbjuder stadgandet i 60 a § möjlighet att föreskriva undantag från ifrågakommande föreskrifter, antingen generellt i byggnadsordning eller genom beslut från fall till fall. För allmänna byggnader har därjämte, såsom närmare angives i det följande, en allmän undantagsregel införts i 51 § 4 mom.

51 § 3 och 4 mom.

Byggnadskostnadssakkunniga ha (s. 237—238) föreslagit minskning av rumshöjderna från nuvarande i regel förekommande 2·70 meter till 2·50 meter. De ha därvid dock förutsatt, att den lägre rumshöjden endast skulle tillåtas vid öppet byggnadssätt, vartill syntes kunna räknas lamellhusbebyggelse, samt att rimliga krav rörande rummens och lägenheternas storlek, ventilation och belysning uppfylldes. I den mån några generella regler härvidlag icke kunde uppställas, syntes stadsplanemyndigheterna och byggnadsnämnderna kunna utrustas med en tämligen omfattande diskretionär prövningsrätt. I yttranden över byggnadskostnadssakkunnigas betänkande uttalades från många håll mer eller mindre starka betänkligheter mot förslaget, bland andra av socialstyrelsen, byggnadsstyrelsen och statens byggnadslånebyrå. Chefen för socialdepartementet framhöll emellertid vid framläggandet för 1941 års riksdag av förenämnda på betänkandet grundade proposition (nr 251 s. 121) angående åtgärder för främjande av ökad bostadsproduktion m. m., att han icke hade något att erinra mot de sakkunnigas förslag i denna del; dock ville departementschefen starkt understryka vikten av att någon reduktion av de redan knappt tilltagna lägenhetsytorna ej borde ifrågakomma.

Även *C. B. U.* har föreslagit minskning av höjden i bonings- och arbetsrum samt har härvid yttrat:

Kraven i detta avseende äro uppenbarligen av väsentlig betydelse, och utredningen har vid sin fortlöpande granskningsverksamhet konsekvent sökt tillvarataga de besparingsmöjligheter, som förelegat i ett eftergivande av de hittills upprätthållna kraven härutinnan, såväl i vad det gäller arbetslokaler som boningsrum. I betydande utsträckning hava de av utredningen framhållna synpunkterna godtagits av statsmakterna beträffande skolhus, vetenskapliga institutioner, ålderdomshem, sjukvårdsanstalter och bostäder. De lägsta rumshöjder, som därvid ifrågasatts, ha varit 2·6 meter respektive i ovanvåning 2·4 meter. Saken har uppmärksamrats jämväl av 1940 års byggnadskostnadssakkunniga.

Nu gällande bestämmelser innebära, att minimihöjden i bonings- och arbetsrum fastställas till 2·70 meter. Från denna generella föreskrift medgivas dock betydelsefulla avsteg. I byggnadsordningen må sålunda stadgas, dels att vid öppet

byggnadssätt eller andra i byggnadsordningen närmare angivna fall rumshöjden må minskas till 2·40 meter, dels att på byggnadsnämndens prövning må bero, huruvida i enstaka rum inom lägenhet eller eljest i särskilda fall höjden må vara mindre. Som en absolut undre gräns för rumshöjden angiver emellertid byggnadsstadgan 2·10 meter.

I normalförslaget till byggnadsordningar avhandlas ämnet i § 20 mom. 2. Beräffande undantag från huvudregeln — 2·70 meter — föreskrives där, att byggnadsnämnden för byggnad, som ej inrymmer flera än två för familj avsedda lägenheter, må medgiva lägre rumshöjd, dock lägst 2·40 meter samt å vinden till enfamiljshus en rumshöjd av lägst 2·30 meter. Ytterligare ett undantag kan emellertid enligt normalförslaget ifrågakomma. Där svårighet möter att för något enstaka rum i bostadslägenhet ernå senast angivna minimihöjd, må sålunda tillåtas mindre rumshöjd, därest rummets kubikinnehåll ej understiger 16 kubikmeter, dock ej under 2·10 meter.

Oavsett spørsmålet om den generellt lämpliga minimihöjden i bonings- och arbetsrum ger den nuvarande utformningen uppenbarligen alltför stort utrymme åt byggnadsnämndens diskretionära prövning i en byggnadsdetalj av ganska avsevärd ekonomisk räckvidd. Uredningen håller fördenskull före, att byggnadsstadgan bör så avfattas, att dess stadganden genom kompletterande föreskrifter i byggnadsordningen endast i mindre väsentlig mån må kunna jämkas.

Detta önskemål synes kunna vinnas genom en generell sänkning av minimisiffran så långt detta låter sig förena med hygieniska och lämplighetssynpunkter. I sådant avseende torde en minimihöjd av 2·6 meter få anses fullt tillfredsställande. Vid granskningen av ett antal byggnadsföretag, däri familjebostäder ingått, har utredningen förordat och Kungl. Maj:t fastställt sagda siffra. Utredningen har likaledes i angivna förslag till ändring i ecklesiastik boställsordning i boställsordningen för kommunalt anställda lärare samt i föreskrifterna rörande statsbidrag till anordnande av provinsialläkarbostäder å landsbygden upptagit en rumshöjd av 2·6 meter såsom maximisiffra. Därutöver synes emellertid för vissa bestämda fall utan fara kunna generellt medgivas en lägre rumshöjd. Härvid bör dock tillses, att bestämda garantier mot missbruk föreligga med hänsyn dels till byggnadens höjd, dels till avståndet från angränsande byggnad. På sätt byggnadskostnadssakkunniga uttalat föranleder en sänkning till 2·50 meter i och för sig icke några olägenheter. Det förutsättes dock, att den lägre rumshöjden endast tillåtes vid öppet byggnadssätt, var till ansåges kunna räknas den lamellhusbebyggelse, som numera vore den vanligaste på under senare år stadsplanlagda områden. Därjämte funnes böra tillses, att rimliga krav rörande rummens och lägenheternas storlek, ventilation och belysning uppfyllas.

I likhet med byggnadskostnadssakkunniga finner utredningen betänkligheter icke möta mot en ytterligare reduktion av den nu stadgade lägsta rumshöjden vid ett mera öppet byggnadssätt. Enligt utredningens mening bör under vissa förutsättningar rumshöjden kunna begränsas till 2·40 meter. Härvid måste emellertid trygghet vinnas för att tillfredsställande belysningsförhållanden föreligga. I detta syfte bör tillses, dels att rumsdjupet inom byggnadens bonings- och arbetsrum hålles inom måttliga gränser, dels också att avståndet till motliggande byggnad är tillräckligt stort. I förstnämnda avseende synes ett villkor om ett maximerat rumsdjup av 5 meter få anses tillfyllest. Och ifråga om avståndet till motliggande byggnad lära skäligen krav tillgodoses, om detta fastställes till minst en och halv gång höjden av sagda byggnad.

Iakttagas nu angivna villkor böra befogade erinringar icke kunna göras mot den sänkning av lägsta rumshöjden till 2·40 meter, som utredningen funnit sig ur ekonomiska synpunkter kunna förordas vid ett öppet byggnadssätt.

Ytterligare torde kunna föreskrivas, att i övre våningen av enfamiljshus en rumshöjd av 2·30 meter må förekomma. Den nu byggnadsnämnd förbehållna rätten att

beträffande något enstaka rum eller eljest i särskilda fall medgiva lägre rumshöjd synes böra bibehållas. En sänkning av gällande minimisiffra under 2·10 meter torde icke böra ifrågakomma.

I anslutning till det nu anförda har utredningen avfattat sitt förslag till ändrad lydelse av 51 §.

Stadsplaneutredningen. Det synes tveksamt, huruvida en generell sänkning av minimihöjden i bonings- och arbetsrum nu lämpligen bör förordas. De faktorer, som inverka på bedömandet av denna fråga, äro icke tillräckligt kända. En utredning av frågan, därvid främst ventilationsproblemet måste närmare undersökas, kan taga åtskillig tid i anspråk. Sedan särskilda statsunderstödda organ för byggnadsforskning numera tillkommit, torde det vara att vänta, att problemet upptages till bearbetning. Innan en sådan utredning verkställts, är enligt stadsplaneutredningens mening en generell sänkning av rumshöjden icke tillrådlig.

Emellertid kan anföras, att genom sänkning av rumshöjden skulle kunna vinnas en minskning av byggnadskostnaderna, som, ehuru den icke synes vara särskilt stor, dock ej är betydelslös. Givetvis bör allt göras för att nedbringa kostnaderna i den mån så kan ske utan att andra viktiga intressen åsidosättas. En mindre sänkning av rumshöjden torde i vissa fall kunna företagas utan vådliga konsekvenser ur hälsovårdssynpunkt, om blott ventilationen ordnas på ett tillfredsställande sätt. I detta hänseende erbjuda genomluftbara lägenheter, eller sådana som äro försedda med öppningsbart fönster mot minst två olika fasader i byggnaden, uppenbara fördelar framför andra, både med hänsyn till den luftväxling, som sker genom fönstren och andra ventilationsanordningar, samt till följd av den s. k. ofrivilliga ventilationen genom fönster och väggar. Smala hus äro vidare förmånligare ur ventilations-synpunkt än andra. I jämförelse med ventilationsfrågan äro belysningsförhållandena av sekundär betydelse. En mindre sänkning av rumshöjden kan, om detta finnes önskvärt, lätt kompenseras genom en obetydlig jämkning av fönstrens storlek och beskaffenhet. Några särskilda krav i syfte att säkerställa en god belysning behöva därför enligt stadsplaneutredningens mening ej uppställas såsom villkor för rumshöjdens sänkning. Att märka är emellertid, att den moderna bebyggelsen med genomluftbara lägenheter i smalhus erbjuder stora fördelar i förhållanden till den äldre bebyggelsen även ur belysningssynpunkt.

Stadsplaneutredningen föreslår fördenskull, att huvudregeln, att höjden i bonings- och arbetsrum skall vara minst 2·70 meter, bibehålles. I genomluftbar lägenhet inom helt fribelägen byggnad samt i genomluftbar lägenhet inom byggnad med ett djup av högst 11 meter föreslås dock rumshöjden få begränsas till 2·50 meter. Möjlighet torde härigenom som regel öppnas att använda den lägre rumshöjden vid den moderna punkt- och lamellhusbebyggelsen. Den minskning av rumsvolymen, som uppstår vid denna sänkning av rumshöjden, uppgår till omkring 7·5 procent, under det att kostnadsbesparingen torde utgöra cirka 2 procent av de totala byggnadskostnaderna, obekräknat tomt.

Då punkt- och lamellhusbebyggelse allmänt förekommer i moderna stadsplaner, blir den praktiska betydelsen av det föreslagna undantagsstadgandet avsevärd. Den i angivna fall medgivna sänkningen av rumshöjden torde, såsom framgår av det anförda, kunna ske utan att olägenheter därav behöva befaras. Huruvida motsvarande gäller, därest rumshöjden generellt sänkes, kan enligt vad förut nämnts för närvarande icke med bestämdhet sägas. Den kostnadsbesparing, som skulle vinnas genom en sådan generell sänkning, skulle köpas dyrt, därest denna framdeles, vid närmare teknisk-vetenskaplig utredning, visade sig ha mindre önskliga följder i hygieniskt och därmed även i socialt avseende. I Danmark har visserligen minimihöjden i boningsrum blivit bestämd till 2·50 meter, men detta sammanhänger med, att golvytan i lägenheterna där regelmässigt torde vara väsentligt större än i Sverige samt att på grund av klimatförhållandena i vårt land ytterväggarna måste göras tätare och bättre värmeisolerande än i Danmark, varav följer att den ofrivilliga ventilationen minskas. Några starkare betänkligheter mot att, med den av stadsplaneutredningen föreslagna betydelsefulla jämkningen, tillsvidare låta bero vid vad som för närvarande här gäller i förevarande hänseende torde knappast heller kunna anföras. Härtill kommer att utredningen, på sätt nedan närmare utvecklas, vad beträffar allmänna byggnader öppnar möjlighet till avvikelser från eljest gällande bestämmelser. Anmärkas må också, att samtliga sakkunniga på det byggnadstekniska området, med vilka utredningen samrått i detta ämne, varit eniga om det förslag, vid vilket utredningen stannat. Ej heller byggnadskostnadssakkunniga föreslogo lägre rumshöjd än 2·70 meter annat än vid öppet byggnadssätt.

Vidare får enligt stadsplaneutredningens förslag rumshöjden i byggnad, som ej inrymmer flera än två för familj avsedda lägenheter, begränsas till lägst 2·40 meter samt å vinden till enfamiljshus till lägst 2·30 meter. Förslaget ansluter sig härutinnan till normalförslaget, dock har i enlighet med vad C. B. U. föreslagit byggnadsnämndens prövningsrätt upphävts. Därjämte äger enligt utredningens förslag liksom enligt normalförslaget byggnadsnämnden i särskilda fall tillåta än mindre rumshöjd, dock ej under 2·10 meter.

Slutligen har utredningen för att förhindra, att luftvolymen i boningsrum med liten rumshöjd blir alltför ringa, föreslagit, att boningsrums kubikinnehåll ej i något fall skall få understiga 15 kubikmeter, vilket motsvarar volymer i ett rum med 6 kvadratmeters golvyta och 2·50 meters höjd.

I fråga om allmänna byggnader torde de förut angivna minimifordringarna på rumshöjden icke alltid behöva upprätthållas. Ej heller de i 2 mom. angivna särskilda kraven på golvytans storlek i boningsrum m. m. torde behöva vidhållas i sådana fall. Dessa fordringar ha uppställts för att förhindra, att utrymmet i lägenheter och boningsrum minskas mer än som kan anses försvarligt ur hälsovårdssynpunkt. Beträffande allmänna byggnader torde emellertid erforderliga garantier finnas att dylika olägenheter ej uppstå, även om de ifrågavarande bestämmelserna icke gälla. På grund härav har utredningen i 4 mom. föreslagit, att bestämmelserna i 2 och 3 mom. angående golvyta m. m. och rumshöjd, frånsett den allmänna bestämmelsen i 2 mom.

första stycket, icke skola gälla beträffande allmän byggnad, vartill ritningar prövas av Konungen eller enligt Konungens förordnande av central statlig myndighet, eller beträffande annan allmän byggnad, såframt den tillhör kronan. Av C. B. U. framställda önskemål om begränsning av rumshöjden i byggnader för allmänt ändamål torde härigenom bli tillgodosedda. Vidare blir det möjligt att nedbringa golvytan i vissa rum i exempelvis ålderdomshem till vad som i varje fall kan anses skäligt (jfr C. B. U:s betänkande s. 28).

Stundom förekommer, särskilt i vindsutrymmen, att rumshöjden icke är enhetlig utan växlar i rummets olika delar. Bestämmelserna om bonings- och arbetsrums höjd kunna härvid ej direkt tillämpas. Analogivis synes emellertid kunna fordras, att luftvolymen i rummet i varje fall ej är mindre än den skulle ha blivit i ett rum med enhetlig rumshöjd ej understigande vad som förut angivits samt med den för sådant rum enligt 2 mom. tillåtna minsta golvytan.

52 §.

De nuvarande bestämmelserna i 52 § angående utförandet av grundmur i visst fall ha av C. B. U. kompletterats med närmare föreskrifter angående grundmur och källare.

Stadsplaneutredningen har ytterligare utbyggt de av C. B. U. föreslagna bestämmelserna.

I 1 mom. har stadsplaneutredningen intagit en från § 16 p. 1 byggnadsordningen för Stockholm hämtad föreskrift, att grund skall läggas på marklager av tillräcklig bärförmåga.

2 mom. i stadsplaneutredningens förslag motsvarar § 7 p. 1 normalförslaget. I momentet intagen föreskrift, att för byggnad i gatulinje berget invid gatan skall nedsprängas minst 30 centimeter under gatuplanet, har hämtats från § 16 p. 2 byggnadsordningen för Stockholm.

3 mom. motsvarar nuvarande 52 § byggnadsstadgan, vari stadgas, att om byggnad av mer än en vånings höjd uppföres i gräns mot grannes fastighet, skall grundmur eller grundpelare i gränsen i regel nedföras till vanligt källardjup, ändock att källare i byggnaden ej ifrågakommer. Undantag från detta stadgande har synts utredningen böra medgivas för det fall, att marken utgöres av berg och källare ej anordnas i byggnaden närmare gränsen än 3 meter. I dylikt fall finnes nämligen möjlighet för grannen, i vars intresse det ifrågavarande stadgandet tillkommit, att anordna källare på sin fastighet, oavsett huruvida grundmuren på den angränsande tomten nedförts till källardjup eller icke. Även i andra fall kan enligt förslaget liksom hittills undantag medgivas av byggnadsnämnden, dock skall härvid grannens mening inhämtas före ärendets avgörande.

4 och 5 mom. motsvara i huvudsak § 7 p. 2 och § 8 normalförslaget.

53 §.

Stadsplaneutredningen har kompletterat byggnadsstadgans nuvarande bestämmelser i 53 § angående brandmur med föreskrifter i huvudsak motsva-

rande § 10 p. 1, 4, 5, 7 och 8 normalförslaget. Bestämmelserna ha därvid uppdelats i 6 moment. Föreskrifterna i normalförslagets § 10 p. 2 och 3 rörande befrielse från eller anstånd med skyldighet att uppföra brandmur samt i p. 6 rörande anordnande i brandmur av fönster eller dörrar ha däremot ej medtagits i utredningens förslag. Dessa frågor böra sålunda liksom uppkommande spörsmål om gemensam brandmur alltså regleras lokalt.

I 1 mom. har utredningen upptagit föreskrifter, som motsvara nuvarande 53 §. Första stycket i nämnda paragraf innehåller, att byggnad, som uppföres i gräns mot grannfastighet, skall, såvida ej framförvarande område till minst 12 meters bredd är undantaget från bebyggande, avskiljas från denna fastighet medelst brandmur. Enligt 79 a § p. 1 i den av utredningen föreslagna lydelsen får avståndet mellan icke sammanbyggda byggnader på angrensande fastigheter ej i något fall understiga 9 meter. I analogi härmed synes skyldigheten att förse byggnad i fastighetsgräns med brandmur böra göras beroende av om framförvarande område till minst 9 meters bredd är undantaget från bebyggande. Ur brandskyddssynpunkt torde större avstånd än nu nämnts ej vara erforderligt, även om byggnad uppföres i flera våningar. Att märka är därvid, att byggnad med mer än två våningar i regel icke får utföras av trä samt att för sådan byggnad även i andra hänseenden i regel gälla strängare bestämmelser till skydd mot brandfaran än för lägre byggnader. Däremot kan det ur andra synpunkter, särskilt för att byggnaden i dess helhet skall nås av direkt solljus, vara nödvändigt att fordra större avstånd mellan flervåningsbyggnader än 9 meter. Gällande stadsplanebestämmelser torde emellertid föreskriva sådant större avstånd, där det ur dylika synpunkter erfordras.

Samma skäl som föranlett föreskriften i 1 mom., att byggnader i fastighetsgräns skola avskiljas från varandra medelst brandmur, torde påkalla, att olika avdelningar inom en och samma byggnad i vissa fall åtskiljas genom brandmur. I 2 mom. har utredningen upptagit bestämmelser härom. Skyldigheten att avdela byggnad genom brandmur inträder enligt förslaget, då byggnadens planyta överstiger 300 kvadratmeter. De i momentet föreslagna föreskrifterna ha viss motsvarighet i byggnadsordningarna för Uppsala (§ 18) och Göteborg (12 §); (jfr § 10 p. 2 normalförslaget).

Enligt 3 mom. i förslaget skall brandmur uppföras av bränt tegel med en volymvikt av minst 1'6 kilogram per kubikdecimeter och med väl fyllda fogar samt givas en tjocklek av minst 25 centimeter. Brandmur får emellertid även uppföras i annan likvärdig konstruktion, därest denna blivit godkänd av byggnadsstyrelsen (jfr § 10 p. 1 och 5 normalförslaget). Därjämte innehåller detta moment en erinran om att ej motbyggd brandmur, som utgör yttervägg till bonings- eller arbetsrum, skall utföras så, att den erhåller i 49 § 2 mom. stadgad värmeisoleringsförmåga. Tillhör brandmur, såsom ju i regel är fallet, byggnads bärande delar, äro givetvis även föreskrifterna i 49 § 1 mom. om utförande av sådana byggnadsdelar tillämpliga på brandmuren. Särskild erinran härom i författningstexten har dock ansetts onödig.

I 4 mom. meddelas föreskrifter om införande i brandmur av luftkanaler,

slitsar och bjälkändar. Normalförslagets bestämmelser härom i § 10 p. 4 ha utbyggt och kompletterats, delvis med byggnadsordningen för Stockholm (§ 17 p. 2) som förebild. Införes rökrör i brandmur, skola angående tjockleken av rörets väggar tillämpas de bestämmelser som upptagits i 56 § 1 och 2 mom. Vidare skall beträffande luftkanal i brandmur, som ej är motbyggd, gälla vad i 56 § 6 mom. stadgas om väggar kring sådan kanal. Erinran om dessa bestämmelser har intagits i det ifrågavarande momentet. Därjämte har stadgats, att om brandmur utföres i särskild av byggnadsstyrelsen godkänd konstruktion, undantag får medgivas från föreskrifterna i momentet.

De föreslagna bestämmelserna i 5 mom. om brandmurs höjd m. m. överensstämma i stort sett med föreskrifterna i § 10 p. 7 normalförslaget; dock har undantag från det i sistnämnda förslag upptagna förbudet att framdraga takpanel eller annat trävirke över brandmur ansetts kunna eftergivas för yttre väggbeklädnad.

Såvitt möjligt bör byggnadsnämnden förhindra uppkomsten av brandmurar, som ej kunna väntas bli motbyggda inom rimlig tid. Skulle en icke motbyggd brandmur ej kunna undvikas, bör den dock givas ett prydligt utseende, t. ex. genom att den putsas och färgas på lämpligt sätt samt förses med taklist. För åstadkommande av tillräcklig värmeisolering kan det vidare erfordras, att icke motbyggd brandmur på utsidan isoleras genom ett särskilt isoleringslager. Enär själva brandmuren skall anbringas i tomtgränsen, komma isolering och listverk att skjuta in på grannens tomt. Man torde få förutsetta, att grannen icke har något att erinra häremot. Uppföres senare brandmur på granntomten, bli emellertid isolering och listverk till hinder. De böra därför då borttagas, och detta skall göras av den som anbringat dem. Erinran om de skyldigheter, som sålunda åligga brandmurens ägare, har — i huvudsaklig överensstämmelse med § 10 p. 8 normalförslaget — införts i 6 mom. av utredningens förslag.

54 §.

Stadsplanutredningen. Det nuvarande stadgandet i 54 § har av utredningen utbyggt genom upptagande däri av föreskrifter om byggnads avdelande med brandsäkra, brandhårdiga eller flamskyddande väggar, om användning av utrymme ovan hanbjälkarna eller inredd vind ävensom om inre vägg- och takytors samt bjälklags och vertikala bärverks utförande med hänsyn till brandfaran. De i byggnadsstadgan sålunda införda föreskrifterna, vilka uppdelats på 4 moment, motsvara i huvudsak §§ 13, 15 och 22 normalförslaget.

Enligt § 13 p. 2 normalförslaget får som regel å hanbjälkarna eller inom utrymme ovan inredd vind i byggnad med mer än en våning lägenheter ej anordnas och ej heller uppsättas skiljeväggar eller utrymmet användas som upplag för brännbara föremål. I utredningens förslag har ifrågavarande bestämmelse så avfattats, att förbudet förklarats skola gälla beträffande byggnad med mer än två våningar, vindsvåningen inräknad. Vidare har den

jämknings vidtagits i normalförslaget, att ej blott anordnandet av »lägenheter» utan även anordnandet av enstaka boningsrum på hanbjälksvinden förbjudits.

Det sålunda avfattade stadgandet torde i vad därigenom förbjudes anordnandet av upplag stundom kunna vara onödigt strängt, särskilt i stora städer med väl utvecklat brandväsen. Särskilda undantagsregler kunna i dylikt fall införas i stadens byggnadsordning med stöd av 60 a §.

55 §.

Rörande taktäckning och därmed sammanhängande förhållanden lämnar 55 § i dess nuvarande lydelse endast allmänt hållna föreskrifter, vilka förut sättas närmare utförda i byggnadsordningen.

C. B. U. har i enlighet med den principståndpunkt, som C. B. U. intagit, ansett de huvudsakliga bestämmelserna böra meddelas i stadgan. Paragrafen har därför föreslagits utbyggd med § 16 normalförslaget. I detta ha emellertid vissa mindre jämkningar vidtagits. Sålunda ha kraven på taktäckningsmaterialets brandskyddande egenskaper funnits kunna begränsas, då själva taklaget utgöres av brandsäker betongkonstruktion. Vidare har skyldigheten att vid branta takkonstruktioner vidtaga särskilda åtgärder till förekommande av olycksfall vid arbeten å taket ansetts böra få eftergivnas allenast genom uttryckligt beslut av byggnadsnämnden. Sistnämnda skärpning har betraktats som en konsekvens av numera i annan ordning meddelade föreskrifter.

Stadsplaneutredningen. Mot C. B. U:s förslag har stadsplaneutredningen i stort sett icke funnit anledning till erinran. Intagandet i byggnadsstadgan av de huvudsakliga bestämmelserna om taktäckning är ägnat att medföra större enhetlighet och därmed billigare byggnads sätt. För att ytterligare främja ett enhetligt bedömande bör enligt stadsplaneutredningens mening såsom villkor för användande till taktäckning av annat material än taktegel, skiffer eller plåt fordras, att detsamma blivit ur brandsäkerhetssynpunkt godkänt av byggnadsstyrelsen. Enligt C. B. U:s förslag förutsattes däremot sådan prövning skola verkställas av byggnadsnämnden. C. B. U:s förslag innehåller vidare föreskrift, att vid anordnande av platta tak, altaner eller balkonger skall iakttagas, att vattnet omsorgsfullt avledes. Denna föreskrift har, såvitt angår tak och altaner, i stadsplaneutredningens förslag omredigerats, medan bestämmelsen om vattnets avledande från balkonger ansetts kunna utgå. C. B. U. har slutligen föreslagit, att stuprör skola neddragas till ett avstånd från marken, som i byggnadsordningen angives. Gällande byggnadsordningar innehålla angående detta avstånd ganska olika mått, varierande mellan omkring 15 och 30 centimeter. Ehuru denna byggnadsdetalj icke har större betydelse, bör enligt stadsplaneutredningens mening för vinnande av större enhetlighet ett visst mått, förslagsvis 30 centimeter, angivas i byggnadsstadgan, byggnadsnämnden likväl obetaget att föreskriva annat mått.

Frågan om meddelande av utförligare och strängare föreskrifter till skydd mot olycksfall vid arbeten å tak är enligt vad stadsplaneutredningen erfarit under utredning i annan ordning. I avbidan på resultatet av denna utredning

har stadsplaneutredningen icke funnit skäl att frångå det av C. B. U. i sista stycket av förevarande paragraf upptagna stadgandet i ämnet.

56 och 56 a §§.

I nuvarande 56 § meddelas föreskrifter angående skorstenar, eldstäder, luftkanaler m. m. Paragrafen förutsätter, att erforderliga bestämmelser här- om skola meddelas i byggnadsordningen.

C. B. U., som förordat att även i detta hänseende mera detaljerade föreskrifter skola inflyta i stadgan, har anfört:

Paragrafen har föreslagits avsevärt kompletterad, därvid normalförslagets §§ 23—26 fått bliva grundläggande. Vissa jämkningar av formell natur hava dock vidtagits. Därjämte har i 1 mom. tillfogats föreskrift att försiktighetsmått i fråga om skorstenrör skola avse jämväl spridning av rök från en lägenhet till annan samt i 2 mom. med hänsyn till faktiskt föreliggande förhållanden bestämmelse om minsta genomskärningsyta av rökrör ansetts kunna utgå.

Stadsplaneutredningen. Bestämmelserna i gällande byggnadsordningar angående skorstenar, rökrör m. m. förete, enligt vad den av utredningen verkställda undersökningen utvisat, stora olikheter utan rimlig anledning. Enhetliga föreskrifter böra fördensskull införas i byggnadsstadgan. Föreskrifterna i ämnet torde böra uppdelas på två paragrafer, 56 och 56 a §§.

56 § i stadsplaneutredningens förslag motsvarar § 23 normalförslaget med vissa ändringar och tillägg. Bestämmelsernas ordning har ock något omändrats.

Jämlikt 2 mom. första stycket i C. B. U:s förslag, som motsvarar 1 mom. första stycket i stadsplaneutredningens förslag, skall skorsten muras av bränt tegel med väl fyllda fogar, där ej annat medgives av byggnadsnämnden. Enligt stadsplaneutredningens mening bör i författningen angivas, att tegel till skorsten skall ha en volymvikt av minst 1·6 kilogram per kubikdecimeter. Vidare bör, därest skorsten ej uppföres av tegel, konstruktionen vara godkänd av byggnadsstyrelsen. Utom större enhetlighet vinnes därigenom även ett säkrare bedömande. Skorsten skall enligt C. B. U:s förslag i allmänhet uppdragas 1 meter över taknocken. Fall kunna dock förekomma, då det är erforderligt att skorsten uppdrages högre. Byggnadsnämnden har fördensskull tillagts befogenhet att, då särskilda skäl föreligga, förordna härom.

Enligt 2 mom. fjärde stycket i det av C. B. U. framlagda förslaget, vilket stycke närmast motsvarar 1 mom. andra stycket i stadsplaneutredningens förslag, skola skiljetungor kring rökrör hava en tjocklek av minst 12 centimeter. Stadsplaneutredningen anser emellertid anledning saknas att i fråga om skiljeväggar mellan rökrör från vanlig eldstad uppställa strängare krav än normalförslaget (§ 23 p. 4), vilket härutinnan godtager en väggtjocklek av endast 6·5 centimeter. Beträffande rökrör från värmepanna bör dock enligt stadsplaneutredningens mening tjockleken av skiljetungor vara minst 12 centimeter eller, om värmepannan har en eldyta av 5 kvadratmeter eller däröver, minst 25 centimeter. Tillhör skorsten byggnads bärande delar, måste den givetvis städse utföras så, att skorstenen erhåller tillräcklig bärförmåga enligt därom i 49 § 1 mom. givna föreskrifter. Särskild erinran härom i författningstexten har ansetts överflödig.

I 56 § 2 *mom.* har stadsplaneutredningen intagit bestämmelser om rökrörs skyddande mot avkylning och om dess isolering i vissa fall mot utrymmen, som kunna besväras av värme. En viss motsvarighet till dessa bestämmelser finnes i 2 *mom.* fjärde stycket i C. B. U:s förslag (jfr § 23 p. 4 normalförslaget).

Vad därefter angår 56 § 3 *mom.*, som motsvarar 1 *mom.* i C. B. U:s förslag, torde det av C. B. U. föreslagna tillägget, att försiktighetsmått i fråga om skorstenrör skola avse även spridning av rök från en lägenhet till annan, vara lämpligt. Möjligheten för byggnadsnämnden att medgiva införande i en skorstenspipa av två rökrör har av stadsplaneutredningen något vidgats.

C. B. U. har enligt de till dess förslag hörande motiven ansett bestämmelser om minsta genomskärningsytan av rökrör kunna undvaras. Emellertid innehåller 2 *mom.* andra stycket i det av C. B. U. framlagda författningsförslaget vissa föreskrifter härom ävensom angående minsta genomskärningsytan av imrör. Stadsplaneutredningen anser för sin del lämpligt, att föreskrifter meddelas angående rökrörs och imrörs area och har fördenskull i 56 § 4 och 6 *mom.* upptagit bestämmelser i ämnet. Dessa bestämmelser ansluta sig i huvudsak till normalförslaget; dock ha vissa kompletteringar och ändringar skett. Sålunda ha exempelvis föreskrifter meddelats angående genomskärningsytan av rökrör från värmepanna. Normalförslaget innehåller inga sådana föreskrifter. Vidare har genomskärningsytan av fyrkantigt imrör från kök i utredningens förslag ansetts utan olägenhet kunna begränsas till 13×20 centimeter i stället för 14×27 centimeter enligt normalförslaget. Göres rökrör eller imrör icke fyrkantigt eller utföres det eljest på annat sätt än i 4 *mom.* första stycket och 6 *mom.* första stycket angivits, skall enligt andra stycket i de båda momenten konstruktionen vara godkänd av byggnadsstyrelsen.

Tredje och fjärde styckena i 56 § 4 *mom.* samt tredje stycket i 56 § 6 *mom.* innehålla föreskrifter om rökrörs och imrörs lutning, om rensluckor i rökrör och imrör samt om avgasningsrör från gasspis, i stort sett motsvarande 2 *mom.* tredje stycket i C. B. U:s förslag.

Enligt 56 § 6 *mom.* fjärde stycket skola vidare imrör och andra kanaler för luftväxling utföras av varaktigt, icke brännbart material av tillräcklig hållfasthet samt på mot eldfara betryggande sätt. Närmare anvisningar här om skola meddelas av byggnadsstyrelsen. Erinras må att byggnadsstyrelsen enligt 49 § 4 *mom.* har att meddela allmänna anvisningar rörande ordnandet av luftväxlingen inom byggnad.

Slutligen meddelas i sista stycket av 56 § 6 *mom.* föreskrifter om luftkanals skyddande mot avkylning i vissa fall.

I 56 § 5 *mom.* ha införts vissa föreskrifter om förbindelserör av plåt mellan eldstad och skorsten. Liksom § 23 p. 5 normalförslaget stadgar 56 § 2 *mom.* sista stycket i C. B. U:s förslag i sådant hänseende, att dylikt rör icke får anbringas närmare trävirke än 45 centimeter. Därest trävirket förses med brandhärdig beklädnad, torde emellertid, såsom ock medgives i

vissa gällande byggnadsordningar, avståndet kunna nedbringas till 25 centimeter.

Bestämmelserna i 56 a § 1—3 mom. motsvara §§ 24—26 normalförslaget. I normalförslagets 24 §, som motsvarar 56 § 4 mom. i C. B. U:s förslag, föreskrives, att hjälkar, takstolar och andra konstruktiva byggnadsdelar av trä icke få anbringas intill skorsten utan skola avväxlas på minst 25 centimeters avstånd från rökrörs insida. Beträffande icke konstruktiva byggnadsdelar av trä finnas däremot inga motsvarande föreskrifter. Risken för uppkomsten av eldsvåda är emellertid, såsom framhållits av svenska försäkringsbolags riksförbund i förbundets skrivelse den 20 januari 1943, lika stor, om sådana byggnadsdelar anbringas närmare rökrörs eller eldstads insida än 25 centimeter, som om detta sker med konstruktiva byggnadsdelar. Enligt andra stycket i byggnadsstadgans 108 §, som gäller för landsbygdsområden, får trävirke över huvud ej anbringas närmare rökrörs insida än 25 centimeter. Denna bestämmelse är sålunda strängare än normalförslagets motsvarande föreskrift för stad. Vad som bör förstås med konstruktiv byggnadsdel är därjämte oklart. På grund av vad sålunda anförts har i enlighet med svenska försäkringsbolags riksförbunds därom gjorda anhållan bestämmelsen i 24 § normalförslaget utvidgats att gälla alla byggnadsdelar av trä. Undantag från bestämmelsen, som införts i 1 mom. av 56 a §, har dock medgivits för sådana byggnadsdetaljer som golvbeläggning, takpanel, foder och lister m. m. En allmän undantagsbestämmelse har därjämte, såsom av det följande framgår, upptagits i 4 mom. Bestämmelsen i 1 mom. har även i övrigt kompletterats; bland annat har förbjudits anbringande av träpropp i rökrörs vägg närmare rörets insida än 25 centimeter samt bilning i vägg till rökrör från värmepanna närmare rörets insida än nyss nämnts.

Enligt § 25 normalförslaget och 56 § 5 mom. i C. B. U:s förslag får eldstads botten icke läggas närmare därunder befintligt trä än 25 centimeter för kakelugn och murad spis samt 40 centimeter för köksspis. Stadsplaneutredningen har i 56 a § 2 mom. upptagit denna bestämmelse oförändrad, dock har föreskrift lämnats även angående kamin, vilken i förevarande hänseende jämställts med kakelugn. I normalförslaget och C. B. U:s förslag intagen föreskrift om utförande på brandsäkert sätt av vägg i närheten av eldstad har med hänsyn till det ovannämnda stadgandet i 56 a § 1 mom. ansetts överflödigt.

I 56 a § 3 mom. har stadsplaneutredningen upptagit ytterligare föreskrifter angående uppförande av kakelugnar och murade spisar samt angående anbringande av plan av sten eller dylikt framför eldstad. Föreskrifterna överensstämmer med bestämmelserna i § 26 normalförslaget. De motsvarande bestämmelserna i 56 § 6 mom. av C. B. U:s förslag skilja sig från utredningens förslag bland annat därigenom, att i förstnämnda förslag föreskrift saknas angående bredden av plan framför spis samt genom att bredden av plan framför kakelugn eller kamin angivits till 45 centimeter i stället för allenast 30 centimeter i stadsplaneutredningens förslag.

Undantag från föreskrifterna i 1 mom. första och andra styckena samt 2 mom. om minsta tillåtna avstånd mellan rökrör eller eldstad å ena och trä å andra sidan har synts utredningen böra stadgas för det fall, att särskilda anordningar vidtagas, som erbjuda motsvarande skydd mot eldfara. Bestämelse härom har fördenskull intagits i 56 a § 4 mom. I detta moment meddelas därjämte vissa bestämmelser angående spisar, kaminer och andra apparater, som äro inrättade för eldning med gas, fotogen eller dylikt eller för elektrisk drift. Sådana apparater skola enligt förslaget uppställas och isoleras på ett mot eldfara betryggande sätt. Byggnadsnämnden har att tillse att detta sker och kan, om den finner skäl därtill, liksom hittills utfärda särskilda anvisningar i ämnet. Motsvarighet till dessa bestämmelser saknas såväl i normalförslaget som i C. B. U:s förslag men finnes i vissa byggnadsordningar (t. ex. byggnadsordningen för Stockholm § 42 p. 3).

57 §.

Angående 57 §, som innehåller föreskrifter rörande utgångar, förstugor och trappor, har C. B. U. anfört:

I nuvarande 57 § föreskrives allenast, att anordningarna skola bereda största möjliga trygghet vid eldfara. Tillika bestämmes i fråga om byggnader, som innesluta offentliga samlingslokaler, att dessa skola förses med utåtgående dörrar, där ej andra betryggande åtgärder vidtagas. Enligt 58 § skola i byggnadsordningen intagas närmare bestämmelser i avseende å byggnads uppförande och inredande till förekommande av eldsvåda. Normalförslagets §§ 17 och 18 innehålla de kompletteringar, som ansluta sig till innehållet i stadgans 57 §. Sakligt torde dessa dock giva anledning till erinran i vissa avseenden. Sålunda lär det få anses önskvärt, att de i punkt 1 intagna minimimåtten å trappbredd närmare preciseras. Tvekan kan nämligen råda, huruvida normalförslagets breddmått avser avståndet från väggen eller från ledstången. Enligt utredningens mening är det förstnämnda alternativet mest närliggande och bestämmelsen har avfattats i enlighet med denna tolkning. Vidare torde den i normalförslagets punkt 5 meddelade föreskriften, att trappuppgång icke får leda till flera än fyra med kök försedda lägenheter i varje våning, där ej byggnadsnämnden finner särskilda omständigheter föranleda undantag, få anses vara av beskaffenhet att kunna medföra onödig fördyring av exempelvis personalbostadshus. Då något vägande skäl för en så restriktiv inställning icke synes stå att anföra, håller utredningen före, att den angivna begränsningen bör bortfalla. I övrigt torde normalförslagets avfattning kunna med vissa mindre jämkningar väsentligen av formell natur utnyttjas för paragrafens komplettering. I ett sista moment har utredningen i något jämkat skick infogat stadgans nuvarande specialföreskrift rörande allmänna samlingslokaler.

Stadsplaneutredningen. Utredningens förslag ansluter sig med vissa i det följande angivna ändringar till det av C. B. U. framlagda förslaget.

Den allmänna bestämmelsen i 1 mom. om byggnads förseende med utgångar, förstugor och trappor i erforderligt antal har av stadsplaneutredningen kompletterats med föreskrift, att trappa skall ha lämplig stigning.

Vidare har utredningen ansett det i 2 mom. av C. B. U:s förslag intagna medgivandet att i byggnad med mer än tre våningar utföra trappstegen och trappplanens golv av trä på brandsäkert underlag kunna såsom obehövt utgå. Ett dylikt utförande torde nämligen, även utan uttryckligt stadgande, icke

nödvändigtvis uteslutas av den i förevarande moment intagna huvudbestämmelsen, att trappor jämte tillhörande planer skola göras brandsäkra. För övrigt torde sådant utförande sällan användas numera.

3 mom. i det av utredningen framlagda förslaget överensstämmer med motsvarande föreskrift i C. B. U:s förslag.

Det av C. B. U. i 4 mom. sista punkten intagna stadgandet, att byggnadsnämnden äger medgiva undantag från de meddelade föreskrifterna om trappas bredd, då trappa leder till högst fyra lägenheter, har stadsplaneutredningen funnit innebära alltför stor frihet för byggnadsnämnden. Utredningen har i stället föreslagit, att trappbredden må begränsas till en meter i byggnad med högst två våningar, vindsvåning inräknad, därest byggnaden ej inrymmer mer än fyra lägenheter, samt att byggnadsnämndens befogenhet att medgiva undantag från de meddelade bestämmelserna endast skall avse trappa i enfamiljshus. En trappbredd av allenast en meter föreskrives redan för närvarande i § 14 normalförslaget till byggnadsordning för mindre municipalsamhällen och har med stöd därav intagits i byggnadsordningarna för ett antal sådana samhällen.

5 mom. i C. B. U:s förslag innehåller, att förstugor och trapplan vid huvudtrappa skola minst hava den bredd som i 4 mom. föreskrives för svängd trappa. Bestämmelsen innebär, att även om trappa är rak och trapploppen skiljas endast genom räcken samt trappbredden därför enligt 4 mom. andra stycket får göras 15 centimeter smalare än som stadgas i 4 mom. första stycket, måste förstuga och trapplan städse givas den bredd som stadgas i sistnämnda lagrum. Beträffande trapplan, från vilket icke finnes ingång till fler än två lägenheter, torde denna bestämmelse emellertid vara onödigt sträng. Bredden av sådant trapplan synes utan olägenhet kunna minskas till vad som stadgas i 4 mom. andra stycket.

Slutligen har 6 mom., som enligt C. B. U:s förslag innehåller, att trappa i boningshus skall vara försedd med ledstång, av stadsplaneutredningen utformats så, att momentet avser även andra byggnader än sådana för bostadsändamål.

Erinras må, att särskilda bestämmelser angående trappas bredd och utförande i vissa fall ha meddelats i §§ 17 och 18 Kungl. stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse samt i 12 § Kungl. Maj:ts förordning den 3 juni 1932 med vissa bestämmelser angående biografer och filmförevisning.

58 §.

Enligt nuvarande 58 § skola i byggnadsordningen intagas de bestämmelser, som utöver de i byggnadsstadgan eller eljest meddelade finnas erforderliga i avseende å byggnads uppförande och inredande till förekommande av eldsvåda, varvid särskilda föreskrifter böra lämnas angående försiktighetsåtgärder vid eldfarliga inrättningar. I enlighet med detta stadgande ha i byggnadsordningarna införts vissa föreskrifter angående anordnande i byggnad av fabriks- och verkstadslokaler m. m. (jfr § 27 normalförslaget)

samt angående garage. I sistnämnda hänseende ha genom Kungl. Maj:ts cirkulär den 4 december 1925 till länsstyrelserna angående införande i vederbörande orters byggnadsordningar av vissa bestämmelser rörande garage meddelats vissa normalföreskrifter. Det av byggnadsstyrelsen upprättade normalförslaget till garagebestämmelser (stat. off. utr. 1932: 9) överensstämmer i huvudsak med normalföreskrifterna i fråga.

Svenska brandskyddsföreningen har i sin förutnämnda skrivelse den 28 augusti 1942 begärt utarbetande av statliga och för hela landet gällande garageföreskrifter. Anledningen till framställningen är närmast den ökning av brandriskerna, som uppkommit vid övergången från bensin- till gengasdrift. Föreningen har bland annat framhållit, att normalbestämmelserna för garage vore avsedda endast för motorfordon eller motorredskap, som dreves med eldfarlig olja av första klass. Fordon, som dreves med gengas, finge sålunda uppställas och förvaras i vilka byggnader som helst, trots att gengasdrivna bilar visat sig vara väsentligt mera brandfarliga än bensindrivna. Därjämte kunde anföras, att på landsbygden, där dock brandfaran genom gengasdrivna fordon visat sig särskilt stor, icke funnes några som helst av myndigheterna utfärdade generella föreskrifter för förvaring av motordrivna fordon. Enligt föreningens åsikt borde för utarbetande av erforderliga bestämmelser i ämnet tillsättas en kommitté, inrymmande brandtekniskt och motortekniskt sakkunniga samt representant för yrkesinspektionen.

C. B. U. har ansett den i 58 § stadgade skyldigheten att i byggnadsordning meddela särskilda brandskyddsföreskrifter böra inskränkas till sådana byggnadsdetaljer, som icke regleras i byggnadsstadgan. Enligt *C. B. U.*s mening bör därför stadgandet i 58 § avfattas så, att däri påbjudes intagande i byggnadsordningen av de bestämmelser, som i andra hänseenden än de i byggnadsstadgan berörda finnas erforderliga till förekommande av eldsvåda. Till motivering härför har *C. B. U.* anfört:

Vad angår 58 §, kan viss tvekan råda, huruvida efter de förordade kompletteringarna tillräckliga skäl föreligga för det oinskränkta bemyndigande, som där lämnas de lokala myndigheterna att meddela ytterligare bestämmelser rörande byggnads uppförande och inredande till förekommande av eldsvåda, särskilt som utredningen saknar närmare kännedom om innehållet i det förslag till brandlag, som avses underställt riksdagens prövning. I förevarande läge har utredningen dock funnit sig icke böra överväga paragrafens slopande. I de hänseenden, som enligt förslaget skulle komma att i detalj regleras av stadgan, böra några skärpta föreskrifter icke i byggnadsordningen upptagas. Däremot böra hinder icke resas emot att i fråga om exempelvis garage eller andra eldfarliga inrättningar skärpta krav uppställas. Paragrafens ordalydelse ger uttryckligt stöd härför.

Stadsplaneutredningen. Avsikten med nuvarande stadgande torde närmast vara att möjliggöra införandet i byggnadsordning av föreskrifter angående uppförande och inredande av byggnader, avsedda att inrymma lokaler för sådana ändamål som medföra särskilda faror ur brandskyddssynpunkt, exempelvis vissa fabriks- och verkstadslokaler, eldfarliga inrättningar, samlingslokaler, större varuhus m. m. Beträffande sådana byggnader erfordras

ofta strängare bestämmelser angående brandsäkra väggar, branddörrar, utgångar, trappor m. m. än som för normala fall förekomma i byggnadsstadgan och byggnadsordningen. I själva verket torde sålunda de på grund av 58 § meddelade särskilda bestämmelserna ofta innehålla föreskrifter i samma hänseenden, som redan förut ehuru för normala fall reglerats i byggnadsstadgan. Det av C. B. U. föreslagna stadgandet, enligt vilket särskilda föreskrifter skulle få meddelas allenast »i andra hänseenden än de i denna stadga berörda», torde därför knappast vara lämpligt. Enligt stadsplaneutredningens mening bör stadgandet liksom för närvarande innehålla, att i byggnadsordningen skola intagas de bestämmelser, som utöver de i byggnadsstadgan eller eljest meddelade finnas erforderliga till skydd mot eldfara. Stadgandets tillämplighet synes emellertid böra inskränkas till vad som därvid närmast torde hava avsetts, nämligen att reglera uppförandet och inredningen av byggnader i den mån de innehålla fabriks- eller verkstadslokaler, eldfarliga upplag, hissar eller andra särskilda inrättningar eller lokaler, avsedda att samtidigt inrymma ett större antal människor.

I likhet med svenska brandskyddsföreningen anser stadsplaneutredningen särskilda föreskrifter erforderliga angående anordnandet av garage. Dessa bestämmelser torde böra gälla ej endast för städer, samhällen och andra tätbebyggda orter utan jämväl för sådana områden, där byggnadsstadgan icke är tillämplig. De böra fördenskull icke införas vare sig i byggnadsstadgan eller i byggnadsordningarna. I stället torde — på samma sätt som t. ex. vissa bestämmelser angående inrättande av biograflokaler upptagits i 1932 års förordning angående biografer och filmförevisning — föreskrifterna om garage böra intagas i en särskild författning. För utarbetande av sådan författning synes, såsom föreningen föreslagit, böra tillkallas särskilda sakkunniga. En annan möjlighet är dock, att förslag i ämnet utarbetas av byggnadsstyrelsen i samband med de anvisningar av olika slag, som påkallas av stadsplaneutredningens förslag. Till byggnadsstyrelsens förfogande böra i så fall ställas de särskilda experter, som kunna erfordras.

60 a §.

Stadsplaneutredningen. De ändringar, utredningen i det föregående förordat, innebära i främsta rummet, att till byggnadsstadgan överflyttas ett antal i de lokala byggnadsordningarna tidigare upptagna bestämmelser angående byggnads inre anordnande m. m. Föreskrifterna i byggnadsordningarna, i den mån de strida mot de nya bestämmelserna i byggnadsstadgan, skola alltså upphöra att gälla. Möjlighet måste emellertid finnas till undantag från byggnadsstadgans ifrågavarande bestämmelser i den mån detta prövas oundgängligen erforderligt för att giva uttryck för den lokala särprägel i byggnadsättet eller av andra skäl. Generella sådana undantag böra komma till uttryck i vederbörande byggnadsordning. De komma därför i regel att prövas av Kungl. Maj:t.

Undantag måste emellertid även kunna medgivas från fall till fall såväl i skärpande som i mildrande riktning. Undantag från bestämmelserna i bygg-

nadsordning kan för närvarande, då särskilda skäl föreligga, medgivas av Konungens befallningshavande; dock brukar denna befogenhet vara överlåten till byggnadsnämnden, därest nämnden till sitt förfogande har sakkunnigt biträde med stadsarkitekts kvalifikationer (jfr anmärkning vid § 43 i normalförslaget). Överförs byggnadsordningarnas bestämmelser delvis till byggnadsstadgan, är det naturligt, att en liknande regel lämnas beträffande de sålunda utbyggda bestämmelserna. Från övriga bestämmelser i byggnadsstadgan torde däremot alltjämt i regel endast Kungl. Maj:t böra äga medgiva undantag.

På grund av vad nu anförts har i 60 a § införts stadgande, att om med hänsyn till ortsförhållandena eller andra särskilda omständigheter avvikelse påkallas från de enligt 49—57 §§ gällande bestämmelserna, må därom förordnas i byggnadsordning, samt att för särskilt fall sådan avvikelse må på byggnadsnämndens framställning beslutas av Konungens befallningshavande eller, där fråga är om mindre avvikelser, som ej innebär skärpning, samt byggnadsnämnden till sitt biträde har stadsarkitekt vilken tillstyrkt åtgärden, av nämnden. Avvikelsena kunna avse ej blott bestämmelserna i själva byggnadsstadgan utan jämväl de anvisningar, som byggnadsstyrelsen med stöd av samma bestämmelser meddelar. Den föreslagna inskränkningen i byggnadsnämndens dispensbefogenhet till mindre avvikelser, som tillstyrkts av stadsarkitekt, överensstämmer med en liknande inskränkning i nämndens rätt att medgiva avvikelser från stadsplan enligt det för årets riksdag framlagda förslaget till 118 § 2 mom. byggnadsstadgan (prop. 153/1943).

I synnerhet i de största städerna, såsom Stockholm och Göteborg, torde behovet av att kunna meddela särskilda föreskrifter angående vissa byggnadsdetaljer vara framträdande. Det kan där även ofta vara nödvändigt att komplettera de i stadgan införda föreskrifterna med utförligare eller strängare föreskrifter, som visat sig lämpliga för större förhållanden. Förevarande paragraf erbjuder möjlighet härtill. För att syftet med den ifrågavarande reformen icke skall förfelas, bör emellertid möjligheten att i byggnadsordning intaga generella avvikelser från byggnadsstadgan användas restriktivt.

60 b §.

Medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan avgåvo den 13 januari 1941 ett gemensamt betänkande rörande bekämpande av väggohyra (stat. off. utr. 1941: 15). De förklarade därvid bland annat (s. 17—19), att det givetvis vore av stor betydelse, om i städernas byggnadsordningar kunde inflyta sådana bestämmelser, som avsåge förhindrande av väggohyrans spridning. Sådana bestämmelser finnes redan i vissa städers byggnadsordning eller hälsovårdsordning, varvid som regel stadgades, att fyllning eller trävirke från gamla hus ej finge användas i nybyggnad, med mindre det genom intyg av hälsovårdsnämnden för byggnadsnämnden styrktes, att materialet vore fritt från ohyra. I andra städer hade stadgats, att byggnad icke finge rivas, förrän det styrktes, att den vore fri från ohyra. Enligt det av medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan framlagda förslaget (s. 71) skulle

i hälsovårdsstadgan införas bemyndigande för medicinalstyrelsen att utfärda närmare föreskrifter om ohyrans bekämpande. Dyliga föreskrifter skulle enligt upprättat förslag (s. 118) bland annat innehålla »förbud mot rivning av ohyrebemängda bostäder, innan de befriats från ohyra», samt »förbud att vid uppförande av bostadshus använda material från ohyrebemängda byggnader».

Stadsplaneutredningen anser, att syftet med de sålunda föreslagna bestämmelserna lämpligen bör vinnas genom föreskrift i byggnadsstadgan. Med anledning härav har i 60 b § stadgats, att innan byggnad rives skall tillses, att den är fri från ohyra.

61 §.

Enligt 61 § byggnadsstadgan erfordras byggnadsnämndens lov för vidtagande av bland annat varje till-, på- eller ombyggnad ävensom för varje annan ändring, som berör byggnads konstruktion. Byggnadslov erfordras jämlikt § 35 normalförslaget jämväl för anläggning eller ändring inom byggnad av ledning för vatten, avlopp, gas och elektricitet, i den mån sådan åtgärd berör byggnadens konstruktion eller åsyftar att möjliggöra lokals användning till visst ändamål.

Svenska försäkringsbolags riksförbund har i sin förutnämnda skrivelse den 20 januari 1943 hemställt, att krav måtte uppställas på byggnadslov även för ändring av eldstäder, rökrör eller imrör. Det kunde nämligen enligt förbundets mening icke anses tillräckligt med den besiktning, som utövades vid sotning eller brandsyn, eftersom en längre tid kunde komma att förflyta från det ändringen vidtagits till dess densamma bleve föremål för uppmärksamhet vid sådan förrättning. Sotning av rökgång jämte kamin och kakelugn, som användes uteslutande för rums uppvärmning, skedde som regel endast en gång om året — på vissa platser blott vart tredje år — och rensning av imrör tillhörande bostad för enskilt hushåll i regel endast var sjätte till var tolfte månad.

Stadsplaneutredningen har funnit det av förbundet sålunda framställda förslaget lämpligt och har fördenskull i 61 § infört föreskrift, att byggnadslov erfordras för varje ändring, som berör eldstad, rök- eller imrör.

70 §.

I 70 § byggnadsstadgan meddelas vissa föreskrifter rörande byggnadsnämnds befogenhet i fråga om allmänna byggnader. Den härutinnan uppställda huvudregeln innebär, att byggnadslov icke erfordras för arbete berörande allmän byggnad, vartill ritningar prövas av Konungen eller av byggnadsstyrelsen, eller annan allmän byggnad, såframt den tillhör kronan.

C. B. U. har föreslagit utvidgning av denna regel att gälla allmänna byggnader, vartill ritningar enligt Konungens förordnande prövas av central statlig myndighet över huvud — sålunda ej endast av byggnadsstyrelsen. Till motivering för förslaget har *C. B. U.* anfört:

Avsikten med stadgandet i 70 § lär få anses vara, att byggnad till vilken ritningar föreläggas Kungl. Maj:t och som av Kungl. Maj:t fastställas att lända till huvudsaklig efterrättelse, är undandragen byggnadsnämnds prövning. Däremot äger byggnadsnämnden enligt förenämnda paragrafs sista stycke viss granskningsbefogenhet i fråga om nybyggnad för kronans räkning, vartill ritningar icke prövas av Kungl. Maj:t eller byggnadsstyrelsen, ehuru denna befogenhet begränsas till att avse rätt att hos vederbörande förvaltning begära, att frågan underställes Kungl. Maj:t.

I praxis lära sålunda alla statliga byggnader, för vilka speciella anslag anvisas å budgeten, vara helt fritagna från granskning av byggnadsnämnd. Beträffande exempelvis vissa byggnader inom försvarsväsendet ävensom hela järnvägsstyrelsens byggnadsverksamhet torde däremot byggnadsnämnd äga den nyss omnämnda granskningsrätten. I sak synes erinran icke böra göras mot en dylik ordning.

Vad däremot angår kommunala byggnader, torde bestämmelserna icke kunna sägas i tillräcklig grad beakta det nuvarande läget. Då den situationen understundom kan uppkomma, att Kungl. Maj:t nödgas ålägga kommunala myndigheter att vid utförande av byggnadsarbeten vidtaga förenklingsåtgärder, för vilka lokalt intresse icke allestädes kan påräknas, synes anledning föreligga att överväga viss jämkning av de gällande bestämmelserna. En grupp kommunala byggnader är genom särskilt stadgande uttryckligen underställd byggnadsstyrelsens prövning. Jämlikt läroverksstadgans § 213 skall nämligen förslag till byggnads- eller reparationsföretag avseende allmänt läroverk insändas till skolöverstyrelsen, som efter granskning av förslaget överlämnar detsamma till byggnadsstyrelsen för slutlig prövning. Beträffande här åsyftade byggnadsföretag har sålunda enligt det anförda författningsrummet byggnadsnämnd icke någon granskningsbefogenhet.

Nu nämnda förfaringssätt föreskrives emellertid icke ifråga om kommunala byggnader för folkskoleväsendets eller de högre kommunala skolornas behov, ej heller i fråga om offentliga sjukhus eller personalbostäder för sådana.

Uppmärksammas må, att statsbidrag utgår till folkskolebyggnader och att i samband med handläggningen av dylikt ärende vederbörliga ritningar äro föremål för granskning av skolöverstyrelsen före konseljprövningen. Den form, under vilken Kungl. Maj:ts beslut meddelas, torde i varje fall numera vara sådan, att någon tvekan icke kan råda därom, att beslutet innebär fastställelse av de föredragna ritningarna. Beträffande sjukhusbyggnader, till vilka statsbidrag utgår, är förhållandet emellertid ett annat. Någon fastställelse ifrågakommer härvid icke. Emellertid torde det kunna sägas, att medicinalstyrelsen fastställer ritningarna med hänsyn till de särskilda bestämmelser, som meddelats beträffande godkännande av dylika byggnadsföretag. I sjukhuslagens 9 § stadgas nämligen, att anläggning av sjukhus ej må påbörjas, förrän medicinalstyrelsen efter inhämtande av byggnadsstyrelsens yttrande godkänt såväl den för sjukhuset avsedda tomtens som byggnadsritningar för sjukhusanläggningen samt ritningar över uppvärmnings- och sanitärtekniska anordningar vid densamma. Tillika föreskrives, att vad sålunda stadgas skall i tillämpliga delar gälla i fråga om avsevärd till- eller ombyggnad av befintligt sjukhus.

Nu inträffar emellertid, att kostnaderna för senast omnämnda byggnadsföretag i regel helt eller delvis bestridas genom lån, och Kungl. Maj:t har därvid att i finansdepartementet pröva framställning om lånetillstånd. I samband härmed har i senare tid alltemellanåt hänt, att Kungl. Maj:t förbundet tillståndet med vissa villkor i fråga om byggnadens utförande. Enahanda gäller givetvis beträffande andra av allmänna medel bekostade byggnadsföretag, t. ex. åldersdomshem, tandpolikliniker och prästgårdsbyggnader.

Under dylika omständigheter synes det med visst fog kunna göras gällande, att ritningarna verkligen »prövats» av Kungl. Maj:t och byggnadslov skulle sålunda vid en formell tolkning icke erfordras jämlikt 70 § byggnadsstadgan. I de fall åter, då av beslutet icke framgår, att sådan prövning verkställt, vilket inträffar, då särskilt

villkor av nu nämnd innebörd icke uppställs, skulle byggnadslov i vanlig ordning vara påkallat, och det skulle därvid icke kunna uteslutas, att tillämpningen av lokala bestämmelser kan framtvinga ett eftersättande av det krav på förenklingar i byggnadsstandarden, som av Kungl. Maj:t uppställts vid låneärendets prövning.

En dylik ordning synes utredningen föga tillfredsställande. Inför de bestämda krav på största möjliga återhållsamhet vid planläggning och utförande av offentliga byggnader, som från statsmakternas sida hävdas, lär man också böra sörja för att nödiga garantier vinnas för att kraven i fråga helt och fullt respekteras.

Den tankegång, åt vilken utredningen här givit uttryck, leder till att paragrafens första stycke bör bli föremål för viss jämkning. Därvid synes man kunna anknyta till gällande ordning för prövning genom skilda statsmyndigheter av föreliggande byggnadsförslag och sålunda icke begränsa undantaget till byggnadsstyrelsen. Byggnadsstyrelsen lär för övrigt under ärendets beredning hava blivit satt i tillfälle att avgiva yttrande.

Den föreslagna jämkningen avser givetvis icke att föranleda inskränkning i den kontroll, som tillkommer byggnadsnämnd enligt 73 §.

Någon saklig ändring av det i tredje stycket stadgade förfarandet ifrågasättes icke, utan bör detta tillämpas å samtliga övriga statliga byggnadsföretag.

Beträffande motsvarande stadgande för den egentliga landsbygden, meddelat i byggnadsstadgans 115 §, ansluter sig detta nära till vad utredningen nu förordat. Anledning till ändring föreligger alltså icke.

Stadsplaneutredningen biträder det av C. B. U. sålunda framlagda förslaget. Ehuru man givetvis icke kan fordra, att ritningar till allmän byggnad städse skola ha granskats av byggnadsstyrelsen, är det ett önskemål att så sker i största möjliga utsträckning. Särskilt om byggnadsnämnden i orten framställt anmärkning mot byggnadsföretaget i fråga, är det av vikt att byggnadsstyrelsens mening inhämtas. Uttryckligt stadgande härom synes dock icke erforderligt.

Enligt 70 § andra stycket bör vid underställning av ärende rörande allmän byggnad utlåtande av byggnadsnämnden åtfölja handlingarna. I åtskilliga yttranden över det inom justitiedepartementet upprättade utkast till byggnadsstadga, som låg till grund för det riksdagen år 1931 underställda förslaget, påyrkades, att i 70 § skulle tydligt utsägas att utlåtande av byggnadsnämnden *skall* åtfölja handlingarna vid underställning av ärende rörande allmän byggnad. Departementschefen fann dock dessa yrkanden icke böra bifallas. Erfarenheterna av byggnadsstadgans tillämpning ha emellertid enligt stadsplaneutredningens mening ådagalagt behovet av en något strängare bestämmelse än den nu gällande i förevarande hänseende. Stadsplaneutredningen har fördenskull föreslagit, att byggnadsnämnden städse skall beredas tillfälle att yttra sig, innan underställning sker.

Såsom C. B. U. påpekat, medföra de föreslagna jämkningarna i 70 § ingen inskränkning i den kontroll, som tillkommer byggnadsnämnden enligt 73 §. Även om byggnadslov icke erfordras för allmän byggnad, skall byggnadsnämnden sålunda i regel öva tillsyn å byggnadsföretaget. Endast beträffande arbete, som utföres av staten eller under dess ledning, är byggnadsnämnden befriad från skyldigheten att öva tillsyn, ehuru nämnden även i sådant fall äger verkställa besiktningar i den mån så finnes nödigt.

För tillsyn å byggnadsföretag och annat arbete skola enligt nuvarande 73 § byggnadsstadgan genom byggnadsnämndens försorg verkställas erforderliga besiktningar. Vid uppförande av byggnad böra besiktningarna i främsta rummet avse att utröna beskaffenheten av grundbotten, stommen samt byggnaden i färdigt skick. Närmare föreskrifter om besiktning av byggnadsföretag och annat arbete skola meddelas i byggnadsordningen. Enligt § 36 normalförslaget skall brandchefen i god tid underrättas, innan slutbesiktning verkställs, där byggnadsföretagets beskaffenhet därtill föranleder. Bestämmelserna i byggnadsstadgan och normalförslaget äro kompletterade med följande föreskrifter i 34 § normalbrandordningen för stad:

Det åligger skorstensfejaren att med noggrann uppmärksamhet följa byggnadsföretag och därvid tillse, att alla rökgångar, eldstäder, imrör, ventilationsrör m. m. bliva författningsenliga och för sitt ändamål lämpliga. Förekommer därvid anledning till anmärkning, skall skorstensfejaren sådant hos byggnadsnämnden anmäla.

Nybyggnad, eller byggnad, som undergått till nybyggnad hänförlig ändring, må, såframt, eldstad eller rökgång däri förekommer, ej tagas i bruk, innan densamma på av byggnadsnämnden gjord anmodan blivit av skorstensfejaren undersökt och godkänd i anseende till rökgångar och eldstäder, varom hans skriftliga besked skall till nämnden avlämnas.

Svenska försäkringsbolags riksförbund har i framställningen den 20 januari 1943 framhållit, att tillräcklig samordning icke åstadkommits mellan ifrågavarande bestämmelser i byggnadsstadga eller byggnadsordning, å ena sidan, samt i brandordning, å den andra. Tillräckliga garantier kunde nämligen icke anses ha skapats för att tillsyn under själva uppförandet av skorstenar och eldstäder verkligen skedde. Vad som härutinnan skulle ankomma på byggnadsnämnden borde enligt förbundets mening komma till ett mera exakt uttryck.

Stadsplanutredningen finner liksom svenska försäkringsbolags riksförbund lämpligt, att föreskrifter meddelas angående besiktning i samband med utförandet av byggnadsföretag av skorstenar, rökgångar m. m. Sådan besiktning torde böra utföras av skorstensfejaren. Föreskrifterna i fråga äro av den allmängiltiga beskaffenhet att de böra lämnas icke i byggnadsordning utan i byggnadsstadgan. I 73 § har utredningen fördenskull infört stadgande, att vid den anmälan om avslutande av byggnadsarbete, som skall göras innan byggnad tages i bruk, skall företes bevis av skorstensfejaren, att eldstäder och rökrör samt imrör och ventilationsanordningar blivit av honom undersökta och godkända. Ett liknande stadgande finnes redan för närvarande i åtskilliga byggnadsordningar (t. ex. byggnadsordningarna för Växjö § 34 och Ängelholm § 7). Där så påfordras av byggnadsnämnden, skall enligt förslaget undersökningen omfatta jämväl provtryckning av skorstenen.

79 a §.

I fråga om byggande inom område, som ingår i stadsplan, meddelas i 79 a § vissa bestämmelser, vilka skola tillämpas i den mån ej annat före-

skrives genom stadsplanebestämmelser. Sålunda föreskrives i punkt 1 bland annat, att byggnad, som ej sammanbygges med byggnad å grannes fastighet, icke får läggas på mindre avstånd från fastighetens gräns än som motsvarar hälften av den för byggnaden tillåtna största hushöjden och ej heller i något fall närmare gränsen än 4·5 meter. I övrigt innehåller paragrafen föreskrifter angående avstånd mellan skilda byggnader på samma tomt, våningsantal och vindsinredning i trähus, höjd av uthus eller annan gårdsbyggnad m. m.

C. B. U. har föreslagit sådan jämkning av stadgandet i första punkten, att avståndet mellan byggnad och fastighetsgräns skall kunna understiga 4·5 meter, därest byggnadens avstånd till byggnad på grannfastigheten ändock uppgår till minst 9 meter. Till motivering härför har C. B. U. anfört:

Nuvarande stadgande förutsätter, att byggnad, som ej sammanbygges med byggnad å grannes fastighet, icke under några omständigheter får läggas närmare fastighetens gräns än 4·5 meter. Fall kunna emellertid tänkas, där grannen icke skäligen kan tillfogas något intrång, även om nämnda avstånd icke iakttages. Det har därför ansetts befogat att icke vidhålla kravet ifråga såsom oeftergivligt. Lämpligen synes åt byggnadsnämnden kunna inrymmas befogenhet att jämka, i den mån avståndet till byggnad å grannes fastighet i allt fall uppgår till minst 9 meter, eller det nu stadgade minimiavståndet mellan de bägge fastigheternas byggnader.

Stadsplaneutredningen. Mot det av C. B. U. sålunda framlagda förslaget har stadsplaneutredningen i huvudsak intet att erinra. Uppföres byggnad närmare fastighetsgränsen än 4·5 meter bör emellertid tillses, att byggnad senare icke uppföres på grannfastigheten alltför nära den förra fastigheten. Som allmän regel synes böra gälla, att icke sammanbyggda byggnader å angränsande fastigheter icke i något fall få uppföras närmare varandra än 9 meter. Med hänsyn till det intrång i grannes byggnadsrätt, som sålunda kan uppstå genom tillstånd att bygga närmare gränsen än 4·5 meter, torde för sådant tillstånd böra fordras uttryckligt medgivande av grannen. I syfte att utmärka att tillstånd till byggande i själva fastighetsgränsen bör kunna meddelas även om byggnad i gränsen ej redan finnes uppförd på grannfastigheten men sådan byggnad kan förväntas komma att uppföras där, torde stadgandet vidare böra underkastas en mindre jämkning.

Även vissa av de övriga bestämmelserna i nuvarande 79 a § torde böra tagas under omprövning. Stadsplaneutredningen ämnar återkomma härtill i samband med avgivandet av sitt slutbetänkande. I detta sammanhang skall allenast beröras frågan om tolkningen av stadgandet i punkten 5, att vinden i tvåvånings trähus, om särskilda skäl föranleda därtill, får inredas, dock icke till mera än en tredjedel av dess yta. Liknande föreskrifter finnas i de flesta gällande stadsplanebestämmelser (jfr 16 § 2 mom. fjärde att-satsen i byggnadsstadgan). Stadsplaneutredningen har erfarit, att vid tillämpningen av dessa föreskrifter svårigheter mött att beräkna vindsytan, särskilt med hänsyn till förekomsten av trappor och skorstenar. Från arkitekthåll har påyrkats, att vad som förstodes med inredd vind skulle angivas i byggnadsstadgan. Stadsplaneutredningen finner väl, att med definition av vindsbegreppet bör åtminstone tills vidare anstå, men med hänsyn till frå-

gans stora praktiska betydelse har utredningen funnit ett klagörande uttalande påkallat. Utredningen kan härvid hänvisa till ett den 10 januari 1933 dagtecknat utlåtande av byggnadsstyrelsen, vilket utlåtande legat till grund för ett utslag av regeringsrätten (R. 1933 not K. 53) och torde få anses vara ett uttryck får nu rådande praxis. Byggnadsstyrelsen anförde i detta utlåtande bland annat:

Såsom vindens hela yta är att betrakta sådan del av vindsbotten, som är belägen inom den begränsningslinje, som bildas av det inre vägglivet av byggnadens yterväggar. Vid beräkningen av vindsytan bör icke medtagas sådan del av vindsbotten, som upptages av skorstensstock. Utrymmen, som upptagas av trappor, plåga vid beräkning av vindsytan frånräknas i sådant fall, då de betjäna såväl den inredda som den icke inredda delen av vinden.

Av utlåtandet framgår vidare, att om en trappa betjänar endast den inredda delen av vinden, bör trappans areal anses ingå i den inredda vindsdelens areal, samt att om trappan betjänar endast den oinredda vindsdelen, trappan bör inräknas i den oinredda vindsdelens yta.

109 a §.

Stadsplaneutredningen. Inom åtskilliga områden med byggnadsplan har bebyggelsen nått en sådan omfattning, att bestämmelserna i 104—109 §§ uppenbarligen icke äro till fyllest för en tillfredsställande reglering av densamma. I viss utsträckning torde detsamma även gälla områden med utomplansbestämmelser. Det synes lämpligt, att Konungens befallningshavande i dylika fall äger frihet att i mån av behov ersätta berörda bestämmelser i 104—109 §§ med motsvarande föreskrifter för stad. Konungens befallningshavande bör härvid vara obetaget att medgiva de lindringar i sistnämnda föreskrifter, som må finnas påkallade med hänsyn till ortsförhållandena eller eljest. Konungens befallningshavandes föreskrifter i dessa hänseenden torde lämpligen böra meddelas i byggnadsordning.

116 §.

1936 års hantverkssakkunniga anförde i sitt den 15 augusti 1939 avgivna betänkande (stat. off. utr. 1939: 46 s. 81), att de ansågo en tillämpning av stadssamhällets kompetensbestämmelser för byggnadsledare å den egentliga landsbygden vara i många fall av behovet påkallad. De föreslogo ett nytt stadgande, 116 a § i byggnadsstadgan, av i huvudsak följande innehåll:

Länsstyrelse äger, där så med hänsyn till byggnadsverksamhetens omfattning å viss ort eller eljest finnes lämpligt, förordna, att vad i 75—78 §§ stadgats i tillämpliga delar skall lända till efterrättelse i orten. Innan dylikt förordnande meddelas, skall kommunalnämndens samt kommunalfullmäktiges eller kommunalstämman yttrande i ärendet inhämtas. Finnes ej särskild byggnadsnämnd utsedd i kommun, för vilken sådant förordnande är gällande, skall kommunalnämnden fullgöra vad enligt 76—78 §§ åligger byggnadsnämnden.

Byggnadsstyrelsen förklarade i avgivet yttrande bland annat, att styrelsen icke hade något att erinra i sak mot den ifrågasatta utvidgningen av gränserna för byggnadsstadgans tillämpning, men styrelsen anmärkte på be-

stämmelsens formella avfattning och placering i byggnadsstadgan. Överhuvud ansåg byggnadsstyrelsen det kunna ifrågasättas huruvida det kunde anses vara lämpligt att i byggnadsstadgan intaga den ifrågasatta bestämmelsen utan att utredning först verkställts, huruvida icke byggnadsstadgan jämväl i andra avseenden än beträffande kompetensfordran på arbetsledare borde givas en vidare tillämpning för landsbygden i dess helhet. Det syntes väl nämligen få anses vara av minst lika stor betydelse, att krav uppställdes på tillsättande av byggnadsnämnd för utövande av den sakliga tillsynen och uppsikten över byggnadsverksamheten inom de områden, där särskilda kvalifikationer på arbetsledare nu ansåges erforderliga. Att kommunalnämnd skulle ersätta byggnadsnämnd måste anses olämpligt.

Yttranden avgåvos vidare av kommerskollegium, vissa länsstyrelser m. fl.

Stadsplaneutredningen. Hantverkssakkunnigas förslag äger visst samband med det som nu framlagts av stadsplaneutredningen. Om nämligen Konungens befallningshavande enligt 109 a § meddelar föreskrift om tillämpning helt eller delvis för område med byggnadsplan eller utomplansbestämmelser av stadgandena i 49—60 b §§, kan det vara påkallat att även bestämmelserna i 75—78 §§ bringas i tillämpning för området i fråga. Befogenhet till dylik åtgärd synes därför böra givas Konungens befallningshavande.

124 §.

Stadsplaneutredningen. Stadsplaneutredningen har i sitt förslag upptagit bestämmelser om att anvisningar skola meddelas av byggnadsstyrelsen beträffande åtskilliga, närmare angivna byggnadsdetaljer. Den nuvarande, allmänt hållna bestämmelsen i 124 § 1 mom., att byggnadsstyrelsen äger meddela erforderliga föreskrifter, formulär, råd och anvisningar, har med anledning härav underkastats viss formell jämkning.

Övergångsbestämmelserna.

Stadsplaneutredningen. Genom det framlagda förslaget komma vissa i de lokala byggnadsordningarna hittills intagna bestämmelser att ersättas med enhetliga föreskrifter i byggnadsstadgan. Bestämmelse i byggnadsordning, som strider mot stadgans föreskrifter, måste därför upphöra att gälla. Om sålunda exempelvis en byggnadsordning innehåller, att kokvrå ej får givas mindre golvyta än 1·5 kvadratmeter, blir detta stadgande ogiltigt, emedan 51 § 2 mom. fjärde stycket innehåller en därifrån avvikande bestämmelse, nämligen att kokvrås golvyta skall vara minst 2 kvadratmeter. Samma blir förhållandet, om byggnadsordning innehåller t. ex., att kokvrås golvyta ej får vara mindre än 3 kvadratmeter.

De bestämmelser i byggnadsordningarna, som sålunda skola upphöra att äga tillämpning, avse följande ämnen:

tillåtna påkänningar å och utförande i övrigt av byggnads bärande delar (49 § 1 mom.);

värme- och ljudisolering, dagerbelysning och skydd mot fukt i bonings- och arbetsrum samt luftväxling inom byggnad (49 § 2—6 mom.);

beskaffenhet av golv i tvättstuga, bad-, dusch- och klosettrum samt av bjälklag under sådana utrymmen (50 § 2 mom.);

storlek och höjd av bonings- och arbetsrum, kök och kokvrå samt storlek och beskaffenhet av bostadslägenhet (51 §);

grundmurs eller grundpelares beskaffenhet och anordnande, dock ej i fråga om rätt att låta grundmur skjuta utanför gatulinjen, samt byggnadsbehandling till skydd mot fukt från grunden eller marken därinvid (52 §);

brandmurs beskaffenhet och anordnande samt införande i densamma av slitsar, kanaler eller bjälkändar, dock ej beträffande anordnande i brandmur av fönster eller dörrar eller i fråga om befrielse från eller anstånd med skyldighet att uppföra brandmur eller rörande gemensam brandmur (53 §);

byggnads avdelande med brandsäkra, brandhårdiga eller flamskyddande väggar, användning av utrymme ovan hanbjälkarna eller inredd vind ävensom inre vägg- och takytors samt bjälklags och vertikala bärverks utförande med hänsyn till brandfaran (54 §);

taktäckning (55 §);

skorstens, rökrörs, eldstads samt imrörs och andra luftkanalers beskaffenhet och anordnande (56 och 56 a §§);

trappor och därtill hörande anordningar (57 §); samt

besiktning av rökgångar, eldstäder, impipor och andra ventilationsanordningar (73 § 1 mom. andra stycket).

C. B. U. har för sin del icke diskuterat frågan, huruvida, vid genomförande av dess förslag, byggnadsordningarna böra omarbetas i anslutning till densamma. Man torde dock kunna antaga, att C. B. U. utgått ifrån att de bestämmelser, som genom reformen upphöra att gälla, uteslutas ur byggnadsordningarna. Samma fråga uppkommer vid bifall till det av stadsplaneutredningen framlagda förslaget. Ur ordningssynpunkt är det givetvis icke tillfredsställande, att byggnadsordningarna alltjämt innehålla föreskrifter, som upphävs genom ändringar i stadgan. Mången gång kan även, därest byggnadsordningarna skulle bibehållas i sitt nuvarande skick, tvekan uppstå, huruvida genom stadgeändringarna viss bestämmelse i byggnadsordning blivit upphävd eller ej. Svårigheter vid den praktiska tillämpningen kunna sålunda uppkomma. Enligt stadsplaneutredningens mening är det därför lämpligt att, om utredningens föreliggande förslag antages, omarbetning av byggnadsordningarna i anslutning därtill snarast möjligt äger rum. Till ledning vid en sådan omarbetning bör ett nytt normalförslag till byggnadsordning utarbetas och ställas till ortsmyndigheternas förfogande. Samma normalförslag synes kunna gälla både för städer och samhällen. Något normalförslag liknande det, som nu tillämpas för mindre municipalsamhällen, synes alltså icke erforderligt. Hänvisning från byggnadsordning till byggnadsstadgans paragrafnumrering bör med hänsyn till de ytterligare ändringar av stadgan, som äro att förvänta i samband med stadsplaneutredningens slutliga förslag till ny byggnadslagstiftning, undvikas i möjligaste mån. Vid byggnadsordningarnas omarbetning

bör vidare eftersträvas, att normalförslaget följes i största möjliga utsträckning, även om icke byggnadsstadgans avfattning direkt nödvändiggör detta. Kungl. Maj:t, som skall fastställa de nya byggnadsordningarna, lärer komma att tillse, att avvikelser från byggnadsstadgans bestämmelser icke medgivnas utan skäl.

C. B. U. har, utöver de ändringar för vilka redogörelse lämnats i det föregående, föreslagit ändring även av 36 § 1 mom. I detta moments tredje stycke stadgas för närvarande, att såsom våning skall anses källare, förlagd på sådan höjd att golvet i närmast däröver varande våning blir beläget mer än 1·5 meter över angränsande markyta, där ej byggnadsnämnden med hänsyn till terrängförhållandena annorlunda bestämmer.

Genom denna bestämmelse förhindras anordnandet av källarvåning så belägen, att golvet i närmaste våning däröver ligger mer än 1·5 meter över markytan. Lägges våningen högre, inräknas källarvåningen i det enligt stadsplanebestämmelserna tillåtna våningsantalet.

Byggnadskostnadssakkunniga ha i sitt betänkande (s. 235—236) framhållit fördelen med att byggnaden höjdes så mycket som möjligt. De ha därvid uttalat bland annat, att ett sådant utformande av stadsplanebestämmelserna, att högre husplacering kunde genomföras, säkerligen skulle kunna spara stora värden. Enligt vissa beräkningar skulle besparingarna genom byggnadernas högre placering kunna uppgå ända till 2—3 procent av byggnadskostnaderna.

I yttrande över de sakkunnigas betänkande framhöll *luftskyddsinspektionen*, att genom det ifrågavarande förslaget anordnandet av skyddsrum skulle försvåras och säkerheten i skyddsrummet minskas. På grund därav avstyrkte luftskyddsinspektionen detsamma. *Chefen för socialdepartementet* framhöll vid framläggandet av den på byggnadskostnadssakkunnigas betänkande grundade propositionen (nr 251/1941 s. 121) vikten av att luftskyddsinspektionens synpunkter beaktades. För uppnående av erforderlig trygghet borde det emellertid enligt departementschefens mening vara tillräckligt, att allenast den del av källarutrymmet som vore behöflig som skyddsrum fördjupades. Därest byggnaden uppfördes på sprängningsgrund, syntes ett sådant byggnadssätt innebära en icke oväsentlig besparing.

C. B. U. har anfört, att genom stadgandet i 36 § 1 mom. tredje stycket i realiteten, såvitt C. B. U. kunde finna, i byggnadsnämndens hand lagts att dispensera från stadgans grundläggande krav i förevarande avseende. Det ville synas C. B. U., som om under sådana förhållanden det icke behövde ingiva betänkligheter att generellt lätta på fordringarna och framdeles över huvud icke betrakta en våning, som till viss del vore belägen under angränsande markyta, såsom våning i egentlig bemärkelse. Då genom vad C. B. U. förordade i samband med sitt förslag till ändring av 51 § någon ökning av den totala hushöjden vid oförändrat våningsantal knappast kunde befaras komma att inträda, syntes några avgörande skäl mot en uppmjukning av den ifrågavarande bestämmelsen icke kunna anföras. En påtaglig fördel skulle

emellertid vinnas, såtillvida att beroendet av de lokala myndigheternas inställning skulle upphöra. På grund härav har C. B. U. föreslagit, att 36 § 1 mom. tredje stycket skall utgå.

Stadsplaneutredningen. Av vad förut anförts framgår, att byggnadskostnadssakkunniga tänkt sig att en önskvärd högre husplacering skulle kunna vinnas genom ett lämpligt utformande av stadsplanebestämmelserna. Detta torde även vara rätta vägen att uppnå det avsedda syftet. Genom att såsom C. B. U. föreslagit helt upphäva stadgandet i 36 § 1 mom. tredje stycket skulle givetvis i viss mån en högre husplacering kunna främjas. Emellertid utgå gällande stadsplaner från att detta stadgande finnes, och dess upphörande skulle medföra olämpliga följder av olika slag. Säkerligen skulle det sålunda, om stadgandet upphörde att gälla, mången gång bli möjligt för byggmästarna att inom ramen för den i stadsplanebestämmelserna angivna hushöjden pressa in ytterligare en våning i byggnaden. Följden skulle alltså bli, att man i realiteten avstode från att reglera våningsantalet. För att kunna anordna ytterligare en våning skulle byggmästarna vidare nödgas att onormalt minska bjälklagens tjocklek och vidtaga andra olämpliga åtgärder. Under den nytillkomna så kallade källarvåningen kunde därefter komma att läggas en verklig källarvåning, vilken då måste placeras djupare och därför bli dyrare att utföra än om källaren ordnats på sätt från början avsetts. Resultatet skulle alltså bli sämre och dyrare byggnader än förut. Den eventuellt uppkommande vinsten av att ytterligare en våning kunde anordnas komme att stanna hos ägaren av tomtmarken.

Då sålunda den ifrågavarande bestämmelsen, vilken tillkom år 1931 men dessförinnan regelmässigt intogs i stadsplanebestämmelserna vid stadsplans fastställande, motsvarar ett praktiskt behov, kan utredningen icke tillstyrka dess upphävande. I stället bör vid uppgörandet av stadsplan tillses, att stadsplanebestämmelserna få sådan avfattning att i de fall, där detta lämpligen kan ske, en högre husplacering och därmed ett billigare byggnadssätt främjas. Vidare finnes enligt ifrågavarande stadgande redan för närvarande möjlighet att medgiva avvikelser, då terrängförhållandena påkalla detta. Denna dispensmöjlighet torde, jämte det av stadsplaneutredningen i dess betänkande I föreslagna stadgandet i 118 § 2 mom. om rätt för byggnadsnämnden att medgiva mindre avvikelser från stadsplans detaljreglering av bebyggelsen, i de flesta fall vara till fyllest. Någon ändring av 36 § finner utredningen fördenskill icke påkallad.

3. Alternativt förslag.

Enligt vad som framhållits i det föregående förutsätter genomförandet av stadsplaneutredningens förslag — på samma sätt som fallet skulle vara därest C. B. U:s förslag antoges i oförändrat skick — att byggnadsordningarna för städer och samhällen omarbetas, så att de överensstämmer med de nya stadge-

bestämmelserna. Tidigare har nämnts, att de föreslagna bestämmelserna avses skola komma att i stadsplaneutredningens slutbetänkande givas samma sakliga innehåll som i det nu föreliggande förslaget. Några större ändringar i byggnadsordningarna i andra hänseenden än de här berörda torde utredningens slutbetänkande ej heller behöva föranleda. Vissa jämkningar torde emellertid bli ofrånkomliga. Sålunda torde slutbetänkandet komma att innefatta sådana bestämmelser, bland annat i fråga om nya planinstitut, att den nuvarande paragrafföljden i byggnadsstadgan icke kan bibehållas. Detta medför i sin tur, att förekommande hänvisningar i byggnadsordningarna till byggnadsstadgans paragrafnumrering måste ändras. Oavsett om byggnadsordningarna nu ändras torde de alltså, vid bifall till stadsplaneutredningens slutliga förslag till byggnadslagstiftning, sedermera behöva omarbetas.

En omarbetning av byggnadsordningarna är visserligen icke förenad med större svårigheter. Varje omarbetning medför dock kostnader ävensom besvär såväl för kommunala som för statliga myndigheter. En omarbetning torde ej heller kunna antagas komma till stånd utan viss, ej obetydlig tidsutdräkt. Alltför täta omgestaltningar av byggnadsförfattningarna kunna därjämte framkalla oreda i tillämpningen samt irritation hos den byggande allmänheten.

Stadsplaneutredningen underskattar icke de invändningar, som sålunda kunna resas mot att, innan utredningens slutliga förslag föreligger, byggnadsordningarna omarbetas i väsentliga delar. Huruvida så bör ske är en lämplighetsfråga, vilkens avgörande närmast beror på om det nuvarande läget på byggnadsmarknaden anses vara sådant, att en förenkling och besparing i enlighet med det framlagda förslaget påkallas snarast möjligt eller om ett uppskov i avbidan på den slutliga behandlingen av byggnadslagstiftningen förmenas kunna utan olägenhet medgivas. Stadsplaneutredningen har emellertid, särskilt efter tillkomsten av C. B. U:s förslag, icke velat underlåta att redan nu framlägga ett fullt utarbetat förslag i ämnet.

Skulle övertvägande skäl finnas tala för att det framlagda förslaget icke nu i dess helhet genomföres, vill stadsplaneutredningen — med hänsyn till ändamålet med C. B. U:s arbete — såsom ett alternativ förordas, att de ändringar i byggnadsstadgan likväl omedelbart vidtagas, som kunna verkställas till gagn för den offentliga byggnadsverksamheten utan att motsättning uppstår mellan byggnadsstadgan och de gällande byggnadsordningarna samt sålunda utan att ändring behöver ske i de senare.

Reformen torde enligt ett sådant alternativt förslag lämpligen böra inskränkas till att

dels 70 § erhåller den lydelse, som förut angivits,

dels ock till nuvarande 51 § fogas ett nytt stycke av följande innehåll: Vad nu sagts skall icke gälla beträffande allmän byggnad, vartill ritningar prövas av Konungen eller enligt Konungens förordnande av central statlig myndighet, eller beträffande annan allmän byggnad, såframt den tillhör kronan.

Genom dessa ändringar skulle de till grund för C. B. U:s förslag liggande önskemålen om rationalisering av föreskrifterna angående den offentliga byggnadsverksamheten tillgodoses i ej oväsentlig mån. Beträffande de närmare motiven till ifrågavarande ändringar hänvisar stadsplaneutredningen till vad under 51 § 3 och 4 mom. samt 70 § anförts i det föregående (s. 50—51 och 63—65).

Ifrågavarande alternativa förslag är, på sätt torde framgå av det anförda, att betrakta allenast såsom ett provisorium. Utredningen förutsätter, att, om detta förslag nu genomföres, frågan om övriga av utredningen föreslagna ändringar i byggnadsstadgan därmed icke anses avförd från dagordningen, utan att densamma upptages till förnyad och slutlig prövning, då utredningens slutbetänkande med förslag till ändrad byggnadslagstiftning föreligger.

Särskilt yttrande av herr Aurén.

I 51 § byggnadsstadgan föreskrives, att bonings- och arbetsrum skall hava en höjd av minst 2·70 meter. Denna huvudregel är dock icke undantagslös. Sålunda kan enligt samma paragraf föreskrivas i byggnadsordning dels att vid öppet byggnads sätt eller andra i byggnadsordningen närmare angivna fall rumshöjden må minskas till 2·40 meter, dels att på byggnadsnämnds prövning må bero, huruvida i enstaka rum inom lägenhet eller eljest i särskilda fall höjden må vara mindre. I intet fall må dock höjden understiga 2·10 meter.

Enligt normalförslaget till byggnadsordning kunna i enlighet med stadgans anvisningar undantag från huvudregeln lämpligen göras i följande fall: För byggnad, som ej inrymmer flera än två för familj avsedda lägenheter, bör en lägsta rumshöjd av 2·40 meter kunna tillåtas. För vindsrum i enfamiljshus bör höjden kunna minskas till 2·30 meter. Där svårighet möter att för något enstaka rum i bostadslägenhet ernå föreskriven minimihöjd, bör mindre rumshöjd kunna tillåtas, därest rummets kubikinnehåll ej understiger 16 kubikmeter, dock ej under 2·10 meter.

Stadsplaneutredningen föreslår bibehållande av den gamla huvudregeln med ett minimimått av 2·70 meter. Ett undantag från vad som nu i allmänhet gäller har emellertid gjorts, då utredningen i 51 § 3 mom. förordar, att i genomluftbar lägenhet inom helt fribelägen byggnad samt i genomluftbar lägenhet inom byggnad med ett djup av högst 11 meter rumshöjden alltid må begränsas till 2·50 meter.

Förslaget skulle sålunda innebära, att det gamla minimimåttet 2·70 meter fortfarande måste tillämpas dels vid fribelägen byggnad (lamellhus, punkt-hus), där lägenheterna icke äro genomluftbara, och dels vid slutna bebyggelse, där husbredden överstiger 11 meter, oavsett huruvida lägenheterna äro genomluftbara eller icke.

Det är väl troligt, att det här föreslagna 2·50-metersmåttet skulle komma att tillämpas i de flesta fall vid bebyggelse i enlighet med stadsplaner, som uppgjorts enligt den nu gängse uppfattningen om hur en modern stadsplan bör se ut. Säkert är emellertid att gällande stadsplaner landet runt i stor omfattning tillåta en sådan bebyggelse, att 2·70-metersmåttet alltjämt skulle komma att tillämpas i mycket stor utsträckning.

Man synes här i landet i städerna varit van vid relativt stora rumshöjder. Utvecklingen har dock stadigt gått mot allt lägre rumshöjder. Förut ansågs sålunda allmänt att höjden borde överstiga 3 meter och i åtskilliga i bruk varande äldre moderniserade fastigheter finner man rumshöjder på 3·50 me-

ter och däromkring. Som en jämförelse kan nämnas att i Danmark sedan gammalt betydligt lägre rumshöjder varit vanliga. (Se t. ex. den för Köpenhamn gällande byggnadslagen, promulgerad den 29 mars 1939, vilken i § 55 fjärde stycket medger en generell minimihöjd av 2'50 meter i boningsrum.)

Stadsplaneutredningen har, liksom för övrigt gällande författningar, i viss mån sammankopplat frågan om rumshöjden med ventilationsmöjligheterna, och det synes naturligt att ventilationsproblemet här är av största betydelse. Det är därför beklagligt, att det för närvarande icke finnes tillgång till någon teknisk-vetenskaplig utredning om ventilationens betydelse i detta fall. En sådan utredning lär vara påbörjad, men dess resultat torde enligt uppgift icke kunna förväntas inom de närmaste åren. Det nu gällande minimimåttet 2'70 meter har givetvis icke heller framkommit såsom resultat av någon verklig byggnadsforskning.

En av stadsplaneutredningens uppgifter i detta sammanhang torde vara att så långt möjligt är undanröja sådana formella hinder, som stå i vägen för en förenkling och ett förbilligande av vår byggnadsverksamhet, särskilt med tanke på den nu rådande krisen på bostadsmarknaden. Det torde även vara sådana synpunkter, som i denna fråga dikterat utredningens förslag om utsträckt tillämpning av minimihöjden 2'50 meter.

Det förefaller emellertid som om man härvidlag borde kunna komma ännu längre och åtminstone sänka den generella minimihöjden från 2'70 meter till 2'60 meter. De av stadsplaneutredningen i övrigt föreslagna reglerna angående huru bostadslägenhet skall vara beskaffad torde innebära tillräckliga garantier för att några vådor ur bostadshygienisk eller social synpunkt icke skulle uppkomma därigenom. Här ifrågasättes ju ingalunda att slopa den ventilation, som sker på annat sätt än genom att öppna fönster, t. ex. genom ventiler av olika typer.

Då en sänkning av den generella minimihöjden från 2'70 meter till 2'60 meter torde komma att i praktiken medföra en i dessa tider icke alldeles oväsentlig minskning av byggnads- och underhållskostnaderna och då det icke lär kunna påvisas, att en sådan sänkning skulle medföra ett eftersättande av de fordringar, som ur olika synpunkter böra uppställas på en god familjebostad, synes den kunna godtagas. Därest den godtages, torde det vara angeläget att därav betingad ändring i byggnadsstadgan sker med det snaraste.

INNEHÅLL.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för Kungl. justitiedepartementet	3

Författningstext.

Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan	5
---	---

Motivering.

1. Inledning	17
Utredningens föremål	17
Gällande rätt	18
Förarbetena till gällande rätt	19
Framställda önskemål	23
1940 års civila byggnadsutrednings (C. B. U:s) förslag	25
Undersökning av gällande byggnadsordningar	31
2. Stadsplaneutredningens förslag	33
Allmän motivering och innebörden av förslagen	33
Speciell motivering	39
3. Alternativt förslag	72
Särskilt yttrande av herr Aurén	75

INDEX

Summary of the report and a list of the principal results

CONTENTS

Chapter I. Introduction and preliminary remarks

Chapter II

1. Introduction

2. Generalized functions

3. The Fourier transform

4. The Fourier transform of distributions

5. The Fourier transform of tempered distributions

6. The Fourier transform of distributions of compact support

7. The Fourier transform of distributions of finite order

8. The Fourier transform of distributions of finite order of compact support

9. The Fourier transform of distributions of finite order of compact support of finite order

10. The Fourier transform of distributions of finite order of compact support of finite order

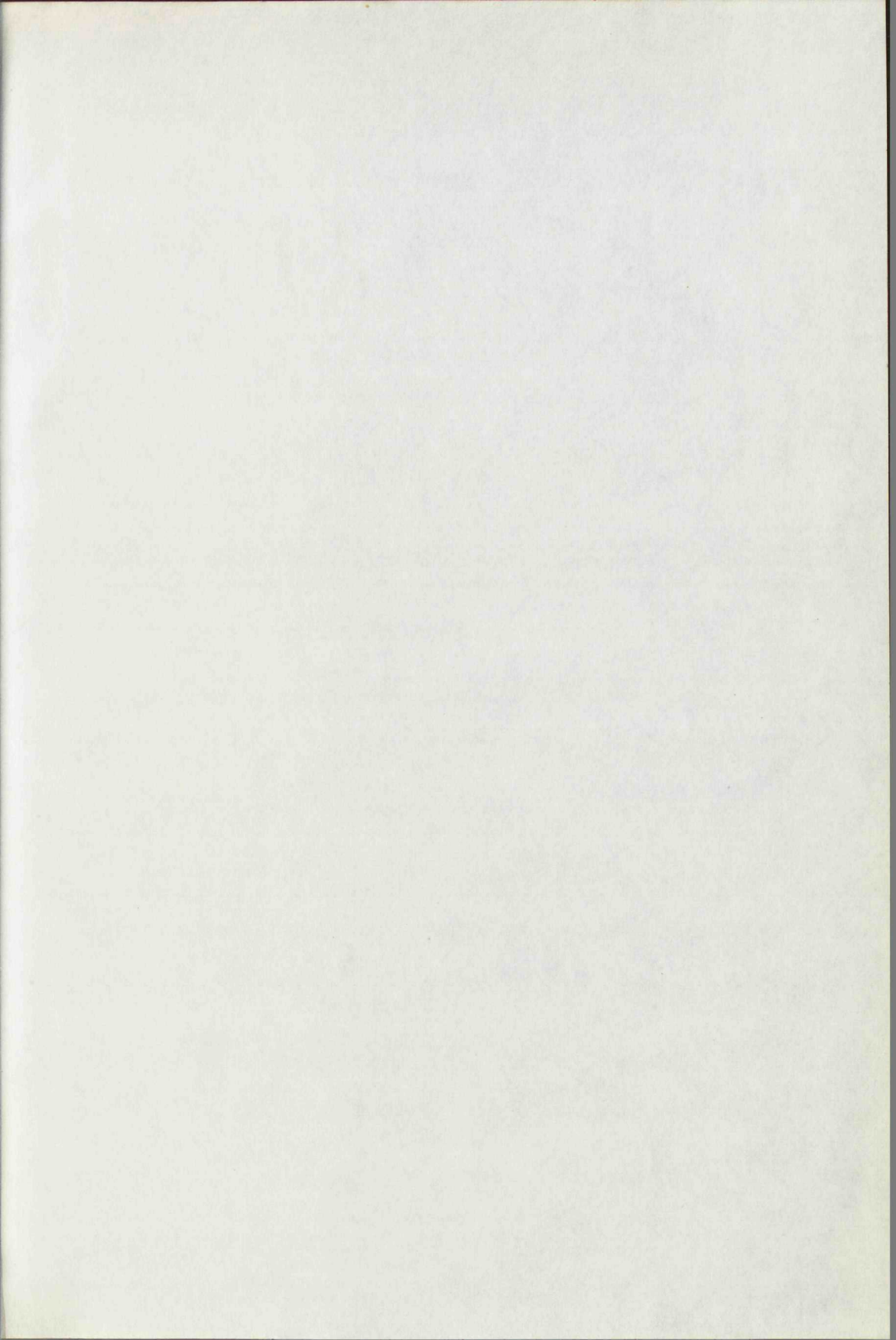
11. The Fourier transform of distributions of finite order of compact support of finite order

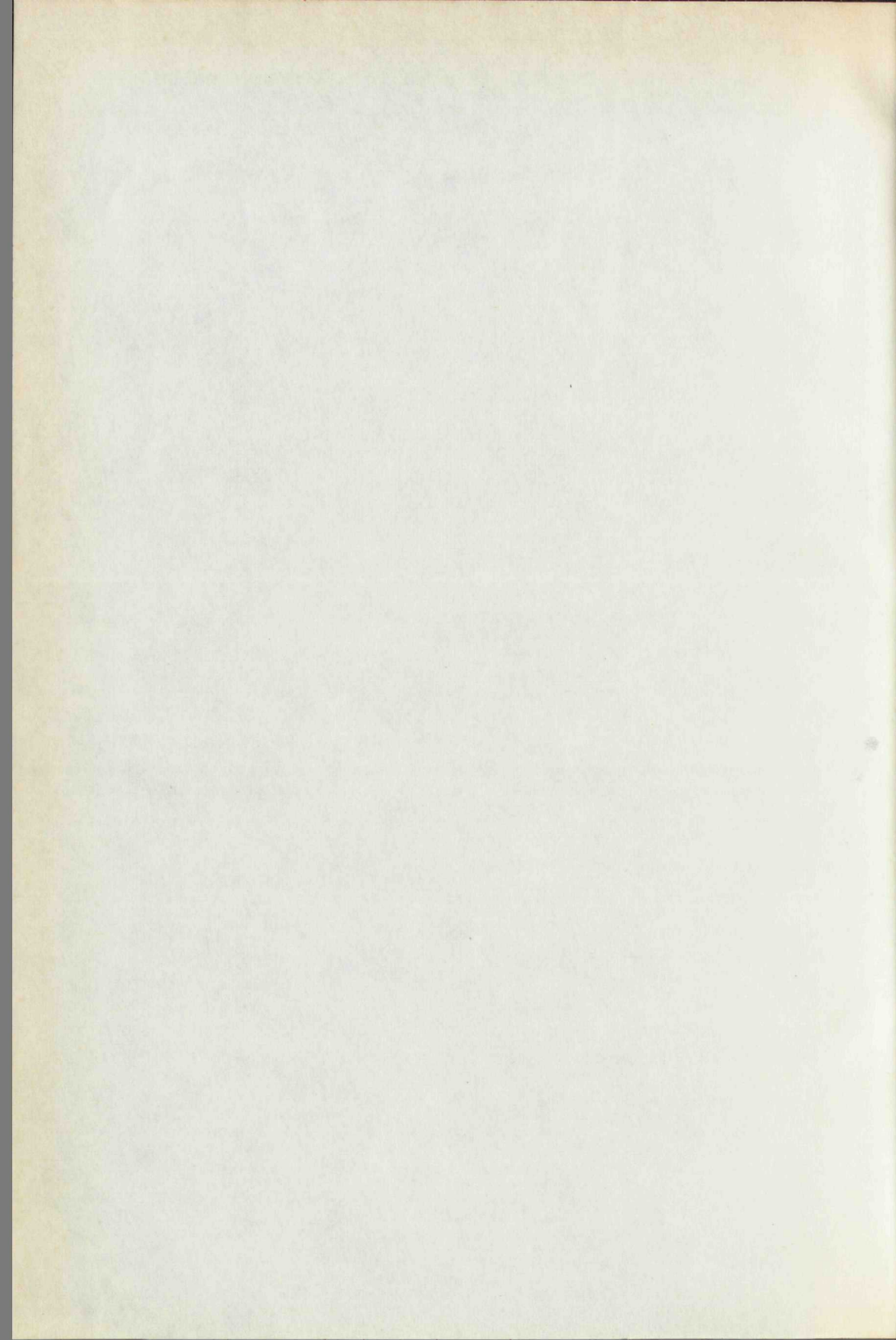
12. The Fourier transform of distributions of finite order of compact support of finite order

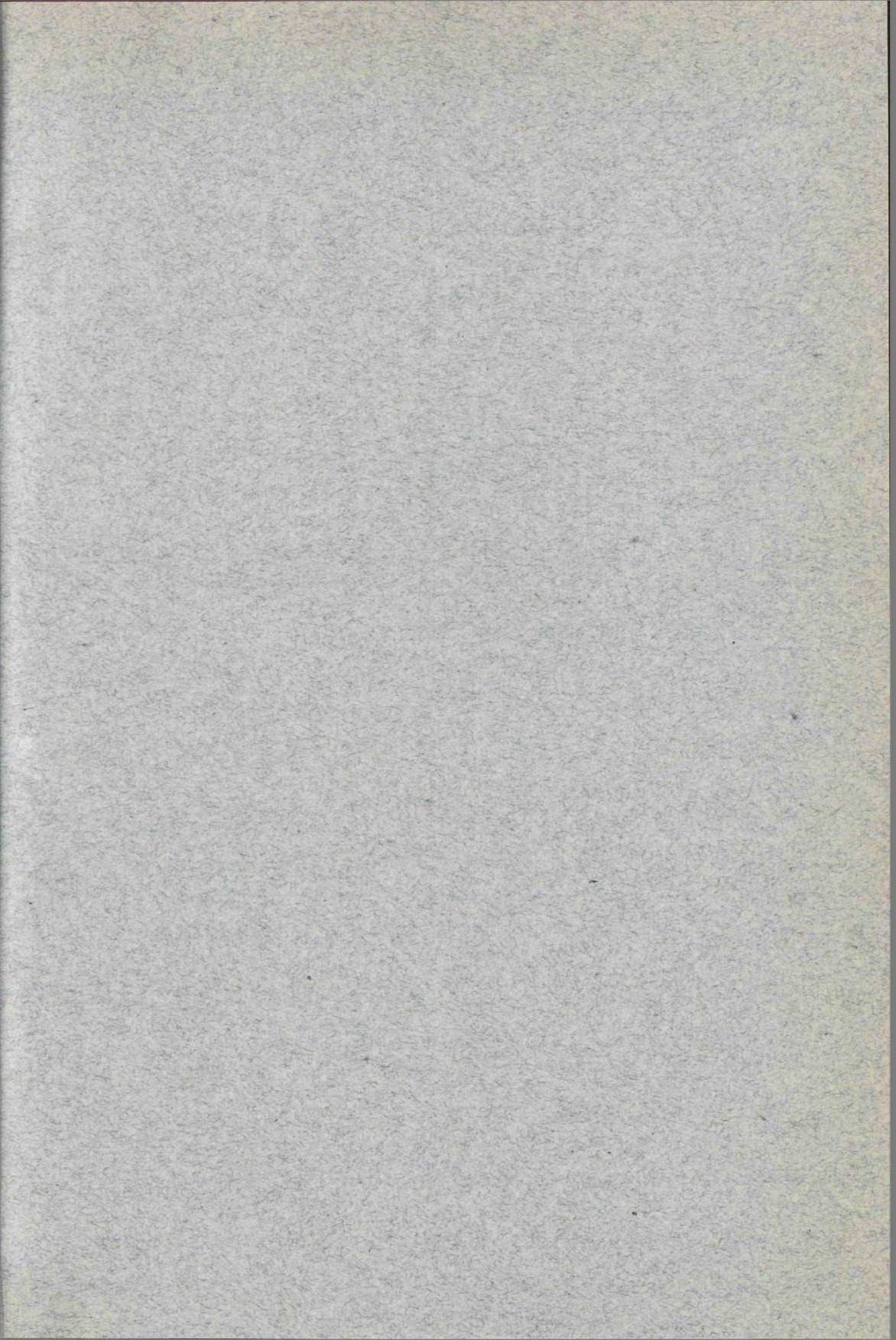
13. The Fourier transform of distributions of finite order of compact support of finite order

14. The Fourier transform of distributions of finite order of compact support of finite order

15. The Fourier transform of distributions of finite order of compact support of finite order

Statens offentliga utredningar 1943

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Flyttningersättningsakkunniga. Betänkande med förslag till författningar ang. ersättning för flyttningsskostnad. [2]

Utredning och förslag ang. pappersformaten inom statsförvaltningen. [6]

Betänkande med förslag till lag om redovisningsmedel m. m. [24]

Betänkande med förslag ang. den statliga statistikens organisation m. m. [28]

Kommunalförvaltning.

1940 års civila byggnadsutredning. Betänkande 1. Förslag till ändringar i Kungl. Maj:ts byggnadsstadga samt till föreskrifter rörande planläggning och utförande av byggnad för vissa vårdanstalter och folk- tandpolikliniker. [10]

Stadsplaneutredningen 1942. 2. Förslag till vissa ändringar i byggnadsstadgan. [30]

Statens och kommunernas finansväsen.

1941 års familjebeskattningsakkunniga. Betänkande med förslag till ändrade grunder för familjebeskattningen. [3]

Besparingsberedningens slututlåtande. [13]

Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. [23]

Politi.

Utredning rörande polismäns anslutning till politiska ytterlighetsriktningar m. m. [5]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande ang. levnadskostnadsindex. [8]

Utredning och förslag ang. statsbidrag till daghem och lekskolor m. m. [9]

Utredning och förslag ang. statsbidrag till social hemhjälpverksamhet. [15]

Utredning och förslag ang. planmässigt sparande för familjebildning och statens bosättningslån. [18]

Statsmakternas och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 3. Tiden juli 1941—juni 1942. [25]

Hälso- och sjukvård.

Betänkande med förslag ang. omorganisation av rättsmedicinalväsendet i riket. [20]

Betänkande rörande sinnesslövardens organisation med hänsyn till erforderliga åtgärder för beredande av skolundervisning åt bildbara sinnesslöa barn. [29]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Ladugårdsbyggnadsakkunniga. Meddelande nr 1. Djurstallars planering, värmehushållning och ventilation. [26]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Utredning rörande skogsnäringens ekonomiska läge med förslag till åtgärder för höjande av näringens bärkraft. 3. Skogsbrukets transportfrågor: Vågar och järnvågar. [4]

Betänkande ang. åtgärder mot spekulation i vattenkraft. [14]

Industri.

Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 4. Förslag till åtgärder för textilforskningens ordnande. [11] 5. Förslag till åtgärder för järn- och metallforskningens ordnande. [16] 6. Förslag till åtgärder för den geotekniska forskningens ordnande. [2]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande med författnings- och organisationsförslag för genomförande av ett förstatligande av den allmänna väghållningen på landet m. m. [1]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 1. Hygieniska förutsättningar för skolarbetet. [7]

Bilaga 2. Den psykologiska forskningens nuvarande ståndpunkt i fråga om den psykiska utvecklingen hos barn och ungdom m. m. [19]

Tillströmningen till de fria fakulteterna och arbetsförhållandena närmast efter avlagd examen samt militärtjänstgöringens inverkan på universitets- och högskoleungdomens studier och ekonomiska förhållanden. [17]

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag till statliga åtgärder för stöd- jande av den privata motorlösa flygningens och modellflygningens utveckling. [12]

Betänkande med förslag till reglering av det militära arvodesväsendet. [21]

Betänkande med förslag till lag om folkskyddsväsendet (folkskyddslag) m. m. [27]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.